

BEGROTING 2023-2026

Colofon: uitgave Wassenaar

INHOUDSOPGAVE

Algemeen	4
Inleiding	4
Leeswijzer	10
Infographic	12
Programma's	15
P1 Veiligheid en Handhaving	15
P2 Mens en Maatschappij	19
P3 Bestuur en middelen	31
P4 Fysieke leefomgeving	40
P5 Natuur, klimaat en Mobiliteit	51
Beleidsindicatoren	63
Recapitulatie	65
Paragrafen	66
Paragraaf Lokale heffingen	66
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	76
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	81
Paragraaf Financiering	86
Paragraaf Bedrijfsvoering	90
Paragraaf Verbonden partijen	94
Paragraaf Grondbeleid	98
Financiële begroting	100
Uitgangspunten	100
Meerjarenbeeld 2023-2026	101
Resultaat begroting 2023	102
Toelichting meerjarenperspectief	102
Incidentele baten en lasten	103
Mutaties reserves per programma	104
Overzicht baten en lasten per taakveld	105
Bijlagen	107
Reserves en voorzieningen	108

Inleiding

De huidige inflatie en hoge energieprijzen raken iedere Wassenaar. De toekomst is onzeker. Veel beleid wordt landelijk bepaald, maar het gemeentebestuur doet wat het kan om Wassenaar veilig en fijn te houden.

Onder de huidige omstandigheden, maar met een blik op de toekomst, is het college gekomen tot een zelfbewuste, duurzame en realistische begroting voor de periode 2023-2026.

De burgemeester en de vier wethouders zijn elk verantwoordelijk voor een specifiek programma en de daarbij behorende begroting. Omdat veel gemeentelijke activiteiten elk jaar hetzelfde blijven, heeft het college ervoor gekozen hierop minder in te gaan en vooral te focussen op veranderingen.

Onze visie op 2050

Bij het opstellen van de begroting hebben we niet alleen gekeken naar de komende vier jaar, maar zijn we ook uitgegaan van onze visie op 2050. Het jaar waarin Wassenaar een zelfstandige, groene, schone, sociale gemeente is met een evenwichtige

demografische verdeling. Het inwoneraantal zal licht zijn gegroeid richting 30.000 en het aantal woningen is met 1.000 gestegen naar 13.000.

Onze gemeente staat nog steeds in de top van de lijst mooiste en meest leefbare gemeenten. Het strand, de duinen, de polders, landgoederen en parken zijn behouden, goed verzorgd en versterkt. Scholen en kinderopvanglocaties zijn van hoge kwaliteit. Wassenaar heeft een levendig centrum met fijn en divers aanbod van winkels, speciaalzaken, restaurants en cafés.

Er zijn volop recreatiemogelijkheden zonder overbelasting van de natuur en het dorp. We hebben goede zorgvoorzieningen. Ouderen die dat willen kunnen tot op hoge leeftijd thuis blijven wonen.

De bewoners van Wassenaar voelen zich veilig, zowel thuis als op straat. Het dorp beschikt over veilige fietspaden en de verkeersdruk is afgenomen, onder meer door verkeer te weren dat niet direct in Wassenaar hoeft te zijn. We zetten ons in voor een andere inrichting van de N44, waarmee de weg ook beter past in de omgeving.

Ons dorp kent een langdurig stabiel gemeentebestuur, dat transparant is en open en eerlijk communiceert met haar inwoners. Mede doordat Wassenaar een financieel krachtige gemeente is, heeft zij haar zelfstandigheid behouden.

Programma 1: Veiligheid en handhaving

In een veilig en groen dorp is het fijn leven, wonen en werken. De gemeente werkt goed samen met belangrijke partners als de politie, brandweer en reddingsbrigade. Zorg en veiligheid vullen elkaar aan. Samen zijn we scherp op signalen wanneer de criminele onderwereld de bovenwereld raakt en pakken deze op. Iedereen in Wassenaar is gelijkwaardig en de gemeente communiceert duidelijk, consequent en treedt waar nodig handhavend op. Een zelfbewust Wassenaar staat in verbinding met de omgeving, werkt aan ordelijke besluitvorming en boekt resultaten.

Programma 2: Mens en Maatschappij

Wassenaar is een fijne plek om op te groeien en oud te worden. Wel zien we de vraag naar zorg toenemen, terwijl de tekorten in deze sector dat ook doen. Willen we ons huidige zorgsysteem bereikbaar en betaalbaar houden, dan zullen we onze prioriteiten moeten aanscherpen. De komende jaren investeren we in preventieve en gezamenlijke voorzieningen. We werken aan één toegang voor zorg en ondersteuning én informeren en inspireren inwoners met verschillende

campagnes, zoals 'Zorg voor morgen, doe het nu', 'Wassenaar in beweging' en 'Collectieve zorg is sociale zorg'.

We vragen Wassenaarders meer eigen verantwoordelijkheid te nemen voor hun gezondheid en leven. Tegelijkertijd zorgen we, samen met de betrokken organisaties, dat er een stevig vangnet van hulp en ondersteuning beschikbaar blijft voor de inwoners die het nodig hebben. Daarnaast steken we de komende jaren geld en energie in nog meer activiteiten in de buurt, op scholen en bij sportverenigingen.

Programma 3: Bestuur en Middelen

Wassenaar gaat voor een verantwoordelijk, weloverwogen financieel beleid zonder schulden. Dienstverlening en communicatie naar de inwoners moet van gewenst niveau zijn: hiervoor is onder meer een stevig ambtelijk team nodig.

Daarnaast ontwikkelen we een projectmanagementsysteem, waarmee we projecten efficiënt kunnen plannen en uitvoeren.

Gemeentelijk bezit zonder maatschappelijke functie wordt verkocht en grote investeringsprojecten worden naar behoren uitgevoerd. De inkomsten hiervan dragen bij aan een financieel gezonde gemeente.

Programma 4: Fysieke leefomgeving

In 2025 staat heel Wassenaar beschreven in de Omgevingsvisie, op basis van de dan ingevoerde Omgevingswet. Voor wat betreft de nog niet beschreven delen van het dorp, geven we prioriteit aan het beschrijven van het noordelijke en zuidelijke deel.

In het noorden grenst Wassenaar aan Katwijk. Op ons grondgebied blijft de groene zone tussen de twee dorpen zo groen mogelijk. We streven naar een duurzame en hoogwaardige inrichting zonder intensieve recreatie. De minimumafstand tussen de bebouwing van Wassenaar en die van Katwijk wordt 1.500 meter.

Daarnaast beginnen we met het ontwikkelen van een visie op de zuidrand van Wassenaar, inclusief Duindigt.

Op basis van eerder uitgevoerde onderzoeken, een stedenbouwkundig plan en een brancheringsplan komen we met een aangepast, haalbaar plan voor de herinrichting van het dorpscentrum.

De Woonvisie 2021-2025 is vastgesteld door de gemeenteraad en blijft, tot de Omgevingsvisie een feit is, het uitgangspunt voor de komende vier jaar. Deze raadsperiode wordt in elk geval de woningbouw van vier projecten uitgewerkt: - de omvorming van het hoofdkantoor van de ANWB op de grens met Den Haag tot woningen, - de bouw van huizen op het terrein Den Deyl/Middelweg, -

het bouwen van woningen op de huidige gemeentewerf en woningen in Het Kerkehout.

Programma 5: Natuur, klimaat en mobiliteit

De opgave om te verduurzamen is groot en urgent. We volgen de landelijke ambities en stimuleren dorpsgenoten om zelf maatregelen te nemen. In de komende periode zetten we in op het invoeren van 30 km/u binnen de bebouwde kom en het reduceren van sluipverkeer.

We investeren nadrukkelijk in het nóg mooier en groener maken van ons dorp. Al in 2023 willen we concrete resultaten kunnen laten zien als het gaat om groen, onderhoud van de openbare ruimte en verkeersveiligheid.

Financiën

OZB en toeristenbelasting

We nemen enkele ingrijpende maatregelen. De OZB wordt verhoogd met 20% (+€2,2 miljoen) en de opbrengst van de toeristenbelasting wordt verdubbeld (+€1,2 miljoen). Hoewel belastingverhoging altijd vervelend is, is getracht een evenwichtig pakket samen te stellen.

Een verhoudingsgewijs fors deel van de lastenverhoging wordt gefinancierd door toeristen, waardoor we de OZB-verhoging enigszins kunnen beperken.

De OZB-verhoging (van het gebruikersdeel) geldt niet voor Wassenaarders die een woning huren bij onze woningcorporaties. Huurders zijn vaak minder koopkrachtig en we willen voorkomen dat zij straks in financiële problemen komen.

Met de OZB verhoging vangen wij de belangrijkste kostenstijging op van de Jeugdzorg in Wassenaar.

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing Avalex wordt minimaal verhoogd. Voor een deel van de bewoners zal deze in het geheel niet stijgen en voor het overige deel van de bewoners gaat de heffing omhoog met 2%.

Woonlastenstijging

Wassenaarders die een woning huren bij één van onze corporaties krijgen te maken met een woonlastenstijging van net boven de 0%; voor

tenminste 3.000 huishoudens (een kwart van de Wassenaarders) betekent dit de laagste woonlastenstijging in decennia.

Overschot

Het jaar 2023 laat een overschot zien van €392.000. Dit is inclusief een "plug" van €1.250.000. Deze plug kent twee redenen. Enerzijds is er geanticipeerd op een hogere algemene uitkering van het rijk. Inmiddels blijkt uit de septembercirculaire dat deze aanname juist is, gezien het positieve effect van € 920.000 voor 2023.

De septembercirculaire is niet meer verwerkt in deze begroting, maar zal meegenomen worden in de najaarsnota.

De tweede reden van de "plug" is dat een overgroot deel van de incidentele lasten, samenhangend met uitvoering van het coalitieprogramma, is geboekt in 2023. Hier kan nog op gestuurd worden.

In de praktijk en na besluitvorming betreffende het College Uitvoeringsprogramma zal de "plug" afnemen tot 0 en blijft er een overschot van €392.000 over.

Ook zonder de "plug" laat de meerjarenbegroting van 2023 een structureel overschot in de jaren 2024 en 2025. Dat maakt dat de Wassenaarse begroting structureel in evenwicht is. Het is voor het eerst in acht jaar dat dit evenwicht wordt bereikt zonder gebruikmaking van reserves.

Tekorten

In 2026 zien we een tekort. Alle gemeentes in Nederland krijgen in 2026 te maken met het zogenoemde "ravijn": een duidelijke bijdragevermindering van de rijksoverheid.

De verwachting is dat de rijksoverheid de komende jaren met nader beleid zal komen. Zo niet, dan zal bijzondere aandacht moeten uitgaan naar 2026 en de daarop volgende jaren. Toch durven we nu al te stellen dat de risico's voor Wassenaar beperkt zullen zijn.

De jaarlijks oplopende tekorten worden niet meer gefinancierd uit de algemene reserve of door verkoop van bezittingen; jaarlijkse lasten kunnen we zodoende daadwerkelijk uit jaarlijkse inkomsten betalen. Ook hebben we hierdoor voldoende middelen om investeringen te kunnen doen in het dorp zonder schulden aan te gaan.

Investeringsprogramma waaronder verkeersveiligheid

We investeren vooral in verkeersveiligheid; dit vloeit voort uit het coalitieakkoord. De 10-jaars-liquiditeitsplanning toont voor alle jaren een positief saldo, terwijl een stevig investeringsprogramma wordt uitgevoerd. Investeringen zullen in toenemende mate worden gefinancierd door afschrijvingen; een teken van evenwichtig en stabiel financieel beleid.

Begroting is Front-end loaded

In 2023 boeken we nogal wat incidentele kosten, in totaal €1.892.000. Trekken we de kosten voor onze nieuwe organisatie er vanaf (die worden voorzien uit de reserves), dan komen de incidentele kosten uit op €1.392.000. Dit is een fors bedrag samen met de structurele plannen uit het coalitieakkoord. Veel kosten worden voorzien in het eerste volledige nieuwe collegejaar, 2023. De begroting is hiermee bijzonder front-end loaded. Nadere uitwerking van het College Uitvoeringsprogramma laat zien dat een groot deel van deze kosten wordt geherdistribueerd over verdere jaren.

De kosten van energie, voor rekening van de gemeente Wassenaar, laten in 2023 een forse stijging zien van bijna €0,6 miljoen. Realistisch begroten heeft ook geleid tot een aanpassing van het budget voor Jeugdhulp. Vanaf 2023 wordt het budget voor Jeugdhulp met € 1,9 mln structureel opgehoogd. De afgelopen jaren lieten een stijging zien van de uitgaven terwijl de budgetten achterbleven. De verwachte uitgaven op Jeugdhulp in Wassenaar zijn nu in lijn met jeugdbudgetten in vergelijkbare gemeenten. Omdat de Jeugdhulp een open-einde financiering kent, zijn de kosten moeilijk beheersbaar, maar met de verdere uitwerking van de kostenbesparende maatregelen en het inzetten op normalisering en verhoging van de effectiviteit wordt beoogd verdere stijging van de uitgaven te beteugelen.

Voor verbetering van onderhoud van de openbare ruimte wordt in 2023 €375.000 begroot en voor de jaren daarna €750.000.

Voor verbetering van de communicatie met de Wassenaarder wordt structureel €250.000 per jaar begroot.

Onze ambtelijke organisatie versterken

In de afgelopen tien jaar heeft de gemeente Wassenaar te maken gehad met grote veranderingen. Ons dorp heeft uiteindelijk te weinig profijt gehad van de ambtelijke fusie met Voorschoten in 2013 – 2021 (Werkorganisatie Duivenvoorde, de WODV). Ten tijde van de opsplitsing verlieten 30%-40% van de medewerkers de werkorganisatie.

Na de noodzakelijke en gewenste ontvlechting in 2021 startte de nieuwe Wassenaarse ambtelijke organisatie met bijna veertig vacatures en een ziekteverzuim van ruim 11%.

Wassenaar in 2022 heeft nu ongeveer 195 ambtenaren in dienst; stuk voor stuk kundige werknemers, die zeer zijn toegewijd aan hun werk en aan ons dorp. Er zijn nog steeds veel vacatures niet structureel ingevuld. De grootste en belangrijkste uitdaging voor dit college de komende vier jaar is dan ook het ambtelijk team weer op kracht brengen. Kracht die nodig is om Wassenaar goed te besturen, de dienstverlening aan de Wassenaarders op het gewenste niveau te brengen en de belangen van Wassenaar ook buiten onze gemeente te behartigen.

Dit proces zal niet zonder slag of stoot gaan, maar samen krijgen we het voor elkaar. Voor een zelfbewust, duurzaam en realistisch Wassenaar.

Werken voor Wassenaar Veelzijdig, open en uitdaging!

Dat is werken bij Wassenaar. Tel daarbij op dat we de ambitie hebben om een eigentijdse, vernieuwende en professionele organisatie te zijn en je snapt meteen dat we jou hard nodig hebben.

[Bekijk alle vacatures](#)

Voor u ligt de vernieuwde programmabegroting 2023-2026. Deze is aanzienlijk korter dan voorgaande jaren. We zijn op basis van een eerder dit jaar uitgevoerd doelmatigheidsonderzoek naar de financiële producten van gemiddeld 250 pagina's teruggegaan naar ongeveer 100 pagina's. Het doel was om de leesbaarheid, de toegankelijkheid en het bereik van de financiële producten te verbeteren. Deze begroting is het eerste product waarin een groot aantal van de adviezen is opgevolgd. In deze leeswijzer wordt u meegenomen in de nieuwe – verbeterde – structuur van de begroting.

Vijf programma's

De kern van de begroting bestaat uit vijf programma's. De programma's verhouden zich één-op-één tot de portefeuilles van de vijf collegeleden:

- Programma 1: Veiligheid en Handhaving (Leendert de Lange)
- Programma 2: Mens en Maatschappij (Caroline Klaver-Bouman)
- Programma 3: Bestuur en Middelen (Henri Hendrickx)
- Programma 4: Fysieke Leefomgeving (Bart Boon)
- Programma 5: Natuur, Klimaat en Mobiliteit (Aart van Sloten)

Opbouw programma's

Ieder programma is op dezelfde manier opgebouwd. Bovenaan ieder programma staan de 'Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen' weergegeven waar het programma aan bijdraagt. Deze doelstellingen betreffen de 17 Sustainable Development Goals (SDG's) van de VN waar Nederland zich, net als 193 andere landen, aan verbonden heeft. Zij zijn bedoeld om de wereld een betere plek te maken in 2030. Als mondiaal kompas helpen ze bij uitdagingen als armoede, ongelijkheid, onderwijs en klimaatverandering. Na de SDG's wordt de visie uiteengezet op de belangrijkste onderwerpen van dat programma. Vervolgens wordt deze visie vertaald in een aantal doelstellingen, waarmee op een actieve manier wordt aangegeven waar dit college zich deze periode voor inzet.

Deze doelstellingen worden vervolgens concreet gemaakt aan de hand van resultaten. De resultaten worden eerst overzichtelijk opgesomd, waarna ze kort en krachtig worden toegelicht in de tekst die volgt. Aan de nummering van de resultaten is te zien aan welke doelstelling ze bijdragen. Bijvoorbeeld: resultaten 1.1, 1.2 en 1.3 dragen bij aan doelstelling 1, resultaten 2.1, 2.2 en 2.3 dragen bij aan doelstelling 2, etcetera.

Na de toelichting van de resultaten wordt stilgestaan bij de relevante verbonden partijen. Verbonden partijen zijn de samenwerkingsverbanden waar we als gemeente aan deelnemen om onze taken uit te kunnen voeren of om onze doelen te bereiken. Er wordt hier een korte uitleg gegeven over de relevante verbonden partijen. Voor de financiële aspecten van deze verbanden, wordt verwezen naar de aparte paragraaf 'Verbonden partijen' verderop in de begroting. Na bespreking van de verbonden partijen, worden de belangrijkste projecten en investeringen doorgelopen.

Vervolgens worden bij de effectindicatoren enkele indicatoren gepresenteerd waarmee door de jaren heen gemonitord kan worden welke stappen er worden gezet om de doelstellingen van het programma te bereiken.

Dit zijn meetbare indicatoren waarmee de ontwikkelingen door de jaren inzichtelijk gemaakt worden en waarmee onze resultaten gemakkelijk kunnen worden vergeleken met die van andere plekken uit het land.

Ieder programma sluit af met het financiële plaatje. Van de belangrijkste resultaten én van de resultaten waar het meeste budget mee gemoeid is, wordt toegelicht hoeveel geld ervoor wordt uitgetrokken. Hierbij zal worden voortgeborduurd op de eerder gegeven toelichting in de kaderbrief 2023 op de en structurele gevolgen van de voorjaarsnota 2022. Dit betekent dat in de toelichtingen de nadruk ligt op de gevolgen van het nieuwe coalitieprogramma.

Overige onderdelen

De begroting start met een inleiding waarin het college haar plannen voor het komende jaar op hoofdlijnen toelicht. Nadat vervolgens de vijf programma's zijn beschreven, worden van alle programma's de landelijk verplichte beleidsindicatoren op een rij gezet en wordt een financiële samenvatting gegeven over de gehele begroting. Vervolgens wordt in een aantal paragrafen uitleg gegeven over:

- De lokale heffingen
- Het weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Het onderhoud van kapitaalgoederen
- De financiering
- De bedrijfsvoering
- De verbonden partijen
- Het grondbeleid

Na deze paragrafen ontluikt de financiële begroting zich. Hier komen onder andere het meerjarenbeeld aan bod, een toelichting van het meerjarenperspectief en een overzicht van baten en lasten.

Tot slot

Met de doorgevoerde wijzigingen hebben we geprobeerd de begroting begrijpelijker en leesbaarder te maken. We hopen dat we dit doel hebben bereikt!

Veel leesplezier toegewenst!

Infographic

BEGROTING 2023 IN ÉÉN OOGOPSLAG ZELFBEWUST, DUURZAAM EN REALISTISCH

Gemeente Wassenaar

HOE KOMT DE GEMEENTE AAN HAAR GELD?

Het rijk

€ 46.675.000

Algemene uitkering en specifieke uitkeringen

Uit reserves

€ 500.000

Inzet bestemmingsreserves

Overige inkomsten

€ 5.732.000

O.a. huur, rente, dividend en specifieke uitkeringen

TOTALE INKOMSTEN
€ 79.847.000

Lokale heffingen

€ 26.939.000

Toeristenbelasting	€ 2.430.000
Hondenbelasting	€ 194.000
Begraafrechten	€ 52.000
Precariobelasting	€ 129.000
Vergunningen en leges	€ 1.870.000
Rioolheffing	€ 2.759.000
Onroerendezaakbelasting	€ 13.908.000
Afvalstoffenheffing	€ 5.380.000
Overige belastingen	€ 218.000

WAARIN GAAT DE GEMEENTE WASSENAAR HAAR GELD IN 2023 INVESTEREN?

P1 Veiligheid en Handhaving

- Crisisbeheersing en brandweer
- Openbare orde en Veiligheid
- Handhaving
- Ondernijning
- Wassenaarse Reddingsbrigade

€ 4.427.000

P2 Sociaal domein

- Onderwijsbeleid en Leerlingzaken
- Leerlingenvervoer
- Leerplicht
- Vroeg- en voorschoolse educatie
- Schooladviesdienst
- Sportbeleid en Activering
- Sportaccommodaties
- Cultuur en kunst
- Bibliotheek en media
- Samenkracht en burgerparticipatie
- Wijkteams
- Inkomensregelingen (bijstand)
- Jeugdzorg
- Maatschappelijke ondersteuning en begeleiding
- Jeugdgezondheidszorg (GGD Haaglanden)

€ 33.826.000

P3 Bestuur en Middelen

- Financiën
- Bedrijfsvoering/organisatie
- Personeel
- Informatievoorziening/ICT
- Juridische ondersteuning
- Huisvesting
- Bestuur
- KCC en burgerzaken
- Beheer gebouwen en gronden
- Treasury
- Belastingen
- Algemene uitkering gemeentefonds
- Verduurzamen eigen panden

€ 20.259.000

P5 Natuur, Klimaat en Mobiliteit

- Verkeer en vervoer
- Parkeren
- Fiets- en Verkeersveiligheid
- Onderhoud wegen, openbare verlichting, straatmeubilair en bruggen
- Straatreiniging en zwerfafval
- Economische ontwikkeling en promotie
- Riolering
- Afval
- Milieubeheer en omgevingsdienst Haaglanden
- Openbaar groen en recreatie
- Energie- en warmtetransitie

€ 17.233.000

P4 Fysieke leefomgeving

- Ruimtelijke ordening en bestemmingsplannen
- Omgevingswet/omgevingsvisie
- Wonen, bouwen en welstand
- Onderwijshuisvesting
- Begraafplaatsen
- Cultureel erfgoed
- Verduurzamen monumenten, scholen en huizen

€ 3.710.000

UITGAVEN VAN
€ 79.455.000
verdeeld naar de programma's

MEER WETEN? KIJK OP WWW.WASSENAAR.NL

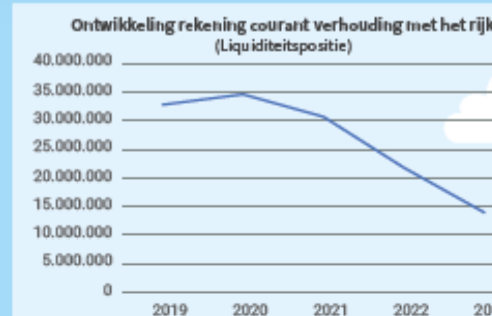
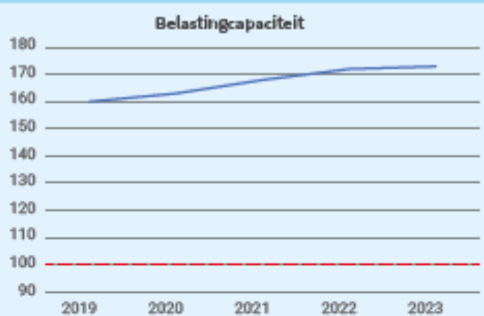
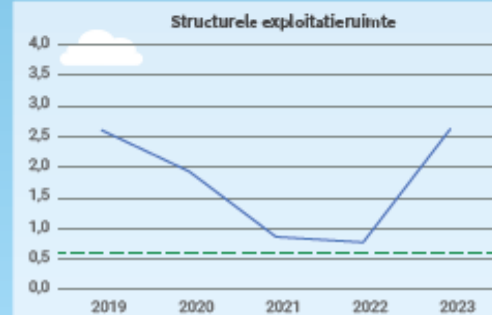
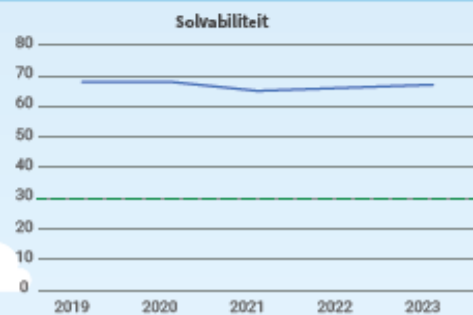
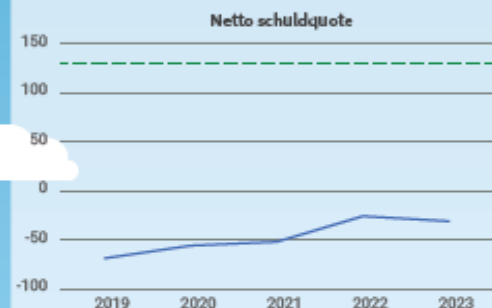
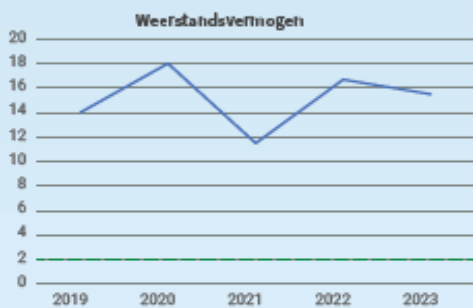

BEGROTING 2023 IN ÉÉN OOGOPSLAG

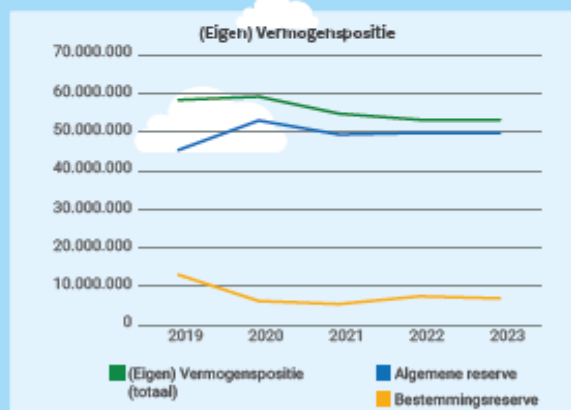
ZELFBEWUST, DUURZAAM EN REALISTISCH

Gemeente Wassenaar

VERMOGENSONTWIKKELING EN -KENGETALLEN 2019-2023

--- Bovengrens (voor alle jaren) --- Ondergrens (voor alle jaren)

NB: Een uitgebreide toelichting en definities zijn te vinden in de paragraaf Financiering.

MEER WETEN? KIJK OP WWW.WASSENAAR.NL

Beleidsbegroting

Programma's

P1 Veiligheid en Handhaving

Wat willen we bereiken ?

Bijdrage aan de Duurzame Ontwikkelings Doelstellingen/ Sustainable Development Goals

Visie

Een dorp waar mensen veilig en goed leven, wonen, werken en zich thuis voelen. Het hebben van een schone, hele en veilige leefomgeving is daarbij randvoorwaardelijk. De gemeente is zich goed bewust van haar eigen karakter binnen de regio en we dragen dit actief uit. Met behoud van hun eigen identiteit doen de 'internationals' mee aan onze samenleving.

Doelstellingen

1. Samen met partners toezien op de verlaagde maximumsnelheid van 30km/u.
2. Strenger handhaven bij bebouwing die niet in overeenstemming is met het bestemmingsplan en de verleende vergunning.
3. Blijvende aandacht voor aanpak ondermijning.
4. Versterking, verbinding, zorg, en veiligheid.

Wat gaan we daarvoor doen ?

Belangrijkste resultaten 2023

- 1.1 Plaatsen flitspalen en smiley-borden waarop automobilisten hun snelheid kunnen zien
- 2.1 Er zijn genoeg ambtelijke capaciteit en middelen aanwezig om handhaving bebouwing adequaat te kunnen uitvoeren
- 3.1 Er is genoeg ambtelijke capaciteit aanwezig voor blijvende inzet aanpak ondermijning
- 4.1 Sluitende regie op ketenniveau voor Zorg en Veiligheid

Toelichting

Plaatsen smiley-borden

De gemeente plaatst smiley-borden om te zorgen dat de verlaagde maximumsnelheid van 30 km/uur ook nageleefd wordt. Daarnaast gaan we in gesprek met het Openbaar Ministerie over het plaatsen van flitspalen.

Ambtelijke capaciteit en middelen voor handhaving bebouwing

Voor wat betreft het handhaven op bebouwing, die niet in overeenstemming is met het bestemmingsplan en/of de verleende vergunning, wordt de benodigde ambtelijke capaciteit ingezet. Ook moeten er voldoende middelen zijn voor het voeren van juridische procedures met betrekking tot handhavingszaken. Met een ingroeimodel wordt de organisatie op sterkte gebracht. In 2023 beginnen we met een handhavingsjurist, in de jaren daarna komen er handhavers bij. Dit biedt de tijd om juridisch een slag te maken en in te spelen op wijzingen van de Omgevingswet. Tevens is er geld gereserveerd voor de extra kosten die handhavingstrajecten met zich mee kunnen brengen, zoals bijvoorbeeld advocaat- en proceskosten.

Aanpak ondermijning

Voor de aanpak van ondermijning is een full-time ondermijningsregisseur in vaste dienst. Ook is er genoeg BOA-capaciteit aanwezig om te worden ingezet op de aanpak van ondermijning.

Versterking verbinding zorg en veiligheid

We willen inwoners die de grip op hun leven dreigen te verliezen, beter in beeld krijgen en houden en eerder naar zorg toeleiden, waardoor escalatie en/of openbare orde verstoringen zoveel mogelijk worden voorkomen. Daarvoor is een duidelijke structuur nodig waarbinnen de verschillende samenwerkingspartners al in het beginstadium signalen oppakken.

Internationals

Op basis van de startnotitie wordt eind 2022 de nota *Internationale Wassenaarders* vastgesteld. Hierin staan nadere voorstellen voor gemeentelijk beleid.

Verbonden partijen / samenwerkingsverbanden

Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)

De Veiligheidsregio Haaglanden voert taken namens de gemeente uit op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening.

Effectindicatoren

Resultaat 1 - Plaatsen smiley-borden waarop automobilisten hun snelheid kunnen zien: *in gebieden waar harder gereden wordt dan de verlaagde maximale snelheid van 30 km/uur heeft minimaal een maand een smiley-bord gehangen.*

Resultaat 2 - Er zijn genoeg ambtelijke capaciteit en middelen voor handhaving op bebouwing die niet in overeenstemming is met het bestemmingsplan en/of de verleende vergunning: *handhavingsjurist is gestart en doorgroeiplan voor 2024 is gereed.*

Resultaat 3 - Er is genoeg ambtelijke capaciteit aanwezig voor blijvende inzet aanpak ondermijning: *hele organisatie kan signalen van ondermijning herkennen en weet waar ze die melden.*

Resultaat 4 - Versterking verbinding zorg en veiligheid: *Ketenaanpak is geïmplementeerd.*

Wat gaat het kosten ?

Investeringsen

Tabel 1.1 - Investeringsen P1 Veiligheid en Handhaving

Nog beschikbaar te stellen investeringen

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Tractie	54.500	0	0	0
Totaal	54.500	0	0	0

Programma

Tabel 1.2 - Baten en lasten P1 Veiligheid en Handhaving

Programma: P1 Veiligheid en Handhaving ("-"= nadeel / "+"= voordeel) bedragen x € 1.000	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	204	2.200	1.101	101	101	101
Lasten	-3.274	-5.353	-4.427	-3.463	-3.388	-3.388
Saldo van baten en lasten	-3.070	-3.153	-3.326	-3.362	-3.287	-3.287
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamde resultaat	-3.070	-3.153	-3.326	-3.362	-3.287	-3.287

Opvang Ontheemden Oekraïne (lasten € 1.000.000 incidenteel, baten € 1.000.000 incidenteel):

In 2022 is voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen € 2.100.000 begroot. Hierbij is er vanuit gegaan dat deze lasten volledig door het Rijk worden gedekt. De verwachting is dat ook in 2023 Oekraïense vluchtelingen in Wassenaar zullen moeten worden opgevangen. Vooralsnog is er vanuit gegaan dat voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen in 2023 € 1.000.000 nodig is. Ook hier is het uitgangspunt dat deze uitgaven volledig door het Rijk zullen worden gedekt. Bij de Voorjaarsnota 2023 zal uitgaande van de situatie zoals deze dan is opnieuw worden bekeken welk bedrag nodig is voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen in 2023.

Extra inzet voor versterken keten zorg en veiligheid en integraal veiligheidsbeleid (lasten € 80.000 in 2023 en vanaf 2024 € 110.000 structureel)

Voor het versterken van de keten zorg en veiligheid en het integraal veiligheidsbeleid wordt extra ambtelijke capaciteit beschikbaar gesteld.

Strenger handhaven bebouwing (lasten 2023 € 120.000 en vanaf 2024 € 380.000 structureel)

De gemeente zal strenger handhaven bij bebouwing, functies en activiteiten in de fysieke leefomgeving die niet in overeenstemming zijn met het (tijdelijke) omgevingsplan en/of de verleende vergunning. Hiervoor wordt structureel € 380.000 beschikbaar gesteld. In 2023 is er sprake van een opbouw naar 2024, waaronder het aantrekken van medewerkers, die in de loop van 2023 zullen starten, waardoor in 2023 minder budget benodigd is. Een deel van het budget is specifiek bestemd voor de uitvoering van de wettelijke taken voor groen en erfgoed (boven- en ondergrond).

Onderzoek naar de rol van gemeente Wassenaar in onteigening van Joods vastgoed tijdens WOII (lasten € 30.000 in 2023)

In 2023 zal een onderzoek worden gestart naar de rol van de gemeente Wassenaar in de onteigening van Joods vastgoed tijdens de Tweede Wereldoorlog en het rechtsherstel daarna. Onderzoeken elders in Nederland hebben aanleiding gegeven om dit ook in Wassenaar te onderzoeken. Het onderzoek zal zich specifiek richten op de rol van de gemeente bij deze gebeurtenissen. Een lokale klankbordgroep zal de gemeente adviseren bij het opzetten van het onderzoek en de onderzoekers van advies voorzien. De onderzoeksopdracht zal worden gegeven aan een externe en neutrale partij.

P2 Mens en Maatschappij

Wat willen we bereiken ?

Bijdrage aan de Duurzame Ontwikkelings Doelstellingen/ Sustainable Development Goals

Visie

Samen sociaal gezond! – sociale zorg is betere zorg

In beginsel is iedereen de baas over het eigen leven. Dat komt met een eigen verantwoordelijkheid voor een gezonde leefstijl, het zorgen voor morgen en het bewustzijn van de dingen die bij het leven horen.

Inwoners staan samen sterker. Wassenaar bevordert de gemeenschapszin, een gezonde leefstijl, zelfredzaamheid en een leven lang bewegen (gezond zijn). Samen sociaal gezond is ook inclusief. De interactie tussen de inwoners en de gemeente is optimaal, met volop participatie bij de vorming van beleid, ook door jongeren.

Sport en cultuur werken verbindend en vergroten de betrokkenheid van inwoners in het algemeen en vrijwilligers in het bijzonder. Het beleid voor welzijn, (gezondheids)zorg, ouderen en jongeren, sport en cultuur, wordt onveranderd voortgezet.

Wassenaar kent goede zorgvoorzieningen. Ouderen die dat willen kunnen tot op hoge leeftijd thuis blijven wonen en onderdeel blijven van de samenleving. Eenzaamheid is een grote beperkende factor en geeft stress, met verergering van ziekten tot gevolg. Collectieve voorzieningen en algemene voorzieningen brengen mensen samen en voorkomen eenzaamheid. Wassenaar versterkt de zelfredzaamheid van ouderen met een algemeen en toegankelijk collectief aanbod van gezondheid bevorderende voorzieningen.

Inwoners die (tijdelijk) niet goed meekomen in de samenleving worden ondersteund door de gemeente. Fysiek of digitaal contact met onze gemeente en het maatschappelijk veld is laagdrempelig, makkelijk en snel. Er is aandacht voor nieuwe doelgroepen zoals kwetsbare mensen met bijvoorbeeld een GGZ achtergrond.

Houdbare zorg - scherpere keuzes

Om kwaliteit en toegankelijkheid van de zorg te kunnen borgen dient de zorg in financieel, personeel en in maatschappelijk opzicht houdbaar te zijn. Deze drie dimensies van houdbaarheid staan echter steeds meer onder druk door ontwikkelingen als vergrijzing, de opkomst van nieuwe zorgtechnologie en de toename van het aantal chronisch zieken. Om de groei van de zorg te begrenzen moeten we scherper gaan kiezen waar onze prioriteiten in de zorg liggen. Scherpe keuzes over de zorg vragen om bewustwording en draagvlak zowel bestuurlijk als maatschappelijk. Bijdragen naar draagkracht is zo een te onderzoeken keuze.

Passende zorg - focus op wat wel kan

Passende zorg is een manier van samenwerken die ervoor zorgt dat iedereen ook in de toekomst goede zorg kan krijgen. Dat is zorg die, waar mogelijk dicht bij de patiënt, werkt en waarbij patiënt en zorgverlener samen beslissen. Het gaat om een ommezwaai in ons denken over zorg. Minder focus op ziekte en behandeling en meer inzet op gezondheid en wat iemand wel kan.

Samenhangende zorg - integrale en gezamenlijke aanpak

De gemeente ziet het belang van samenhangende zorg en integraal werken. Hier draait het om een gezamenlijke aanpak vanuit verschillende organisaties - waaronder ook de gemeente zelf - die een gedeelde verantwoordelijkheid voelen en een gezamenlijk belang delen om zo goed mogelijke zorg en/of ondersteuning te bieden aan inwoners die dat nodig hebben. De gemeente kan het niet alleen; een nauwe en efficiënte samenwerking tussen betrokken maatschappelijke partners en inwoners is een voorwaarde. Nadrukkelijk worden hier ook de onderwijsinstellingen genoemd.

Doelstelling

1. Samen sociaal gezond, waarbij het brede aanbod van sport en cultuur bijdraagt aan de gezonde levensstijl en gemeenschapszin van Wassenaar. Waarbij het streven is dat het aanbod en de participatie ten minste gelijk blijven.
2. Samen sociaal gezond is ook inclusief. Inclusie, waarbij iedereen optimaal kan meedoen en deelnemen in clubs, verenigingen, op de arbeidsmarkt, op school en in de buurt (ongeacht leeftijd, culturele achtergrond, gender, inkomen, seksuele voorkeur, talenten of beperkingen).
3. Houdbare en betaalbare zorg, dit vraagt om het begrenzen van de groei van de zorg door het maken van scherpe keuzes.
4. Bij te dragen aan de normalisering/de-medicalisering van problematiek en het versterken van de eigen kracht en verantwoordelijkheid van volwassenen en ouders van jeugdigen, zodat minder of geen zorg nodig is.
5. Het creëren en ondersteunen van goede basisvoorzieningen. en de inzet van preventieve en bij voorkeur collectieve activiteiten, waardoor direct de meest passende hulp wordt ingezet en gewerkt wordt aan een duurzame verbetering en minder gebruik van duurdere individuele hulpverlening.

Wat gaan we daarvoor doen ?

Belangrijkste resultaten 2023

- 1.1 Het Sport- en preventieakkoord wordt voortgezet, evenals het Cultuuranker.
- 1.2 Het participatiekompas wordt geborgd in de organisatie en krijgt een vertaling naar inwoners om in de praktijk de verschillende niveaus van inwonersparticipatie te duiden.
- 2.1 De Inclusieagenda is opgesteld en in uitvoering gebracht (inclusief duurzame borging, coördinatie en monitoring).
- 3.1 Evaluatie en heroverweging van de vastgestelde Kostenbesparende maatregelen Jeugd en Wmo vanuit kwaliteit, effectiviteit en financiële houdbaarheid.
- 3.2 Gerichte communicatie naar inwoners, collectief en individueel, over eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid.
- 3.3. Het Sociaal Team Wassenaar (STW) biedt hulpzoekenden direct, of zo snel als mogelijk, de juiste ondersteuning op het juiste moment door de juiste ondersteuner.
- 3.4 Een registratiesysteem van het STW dat de gemeente de benodigde informatie levert om de dienstverlening te kunnen verbeteren en efficiënter te maken.
- 3.5 Subsidierelaties zijn herijkt en voor inkoop van twee Wmo producten zijn nieuwe contracten opgesteld, die beter aansluiten op de huidige context in het sociaal domein.
- 4.1. Onze lokale maatregelen Jeugd, Wmo en Participatie voor de meest kwetsbare groepen richten zich op normaliseren, kwaliteit en effectiviteit.
- 4.2 Wassenaar helpt kwetsbare mensen, met bijvoorbeeld GGZ problematiek, hun plek te vinden in de wijk.
- 4.3 Het STW blijft de inwoner begeleiden; er is een zorgregisseur en/ of de hulpvraag wordt door de juiste hulpverlener opgepakt.
- 5.1 Er is binnen het STW scherp aandacht voor het op- en afschalen van hulp; ook wordt de effectiviteit van de preventieve diensten binnen het SKT steeds getoetst.
- 5.2 Wassenaar zet actief in op bestrijding van (energie-)armoede en voorkomen van schulden.

Voor alle doelstellingen: nieuw beleid voor WMO, Jeugdwet en Participatiewet.

Toelichting

Dienstverlening en Integrale toegang tot ondersteuning 0 - 100+

We willen dat inwoners vanuit één ingang (telefonisch, digitaal en fysiek) de juiste ondersteuning, op het juiste moment, door de juiste ondersteuner krijgt die nodig is om regie op zijn/haar leven te hebben.

Ondanks het complexe zorgaanbod vindt de ondersteuner persoonlijke ondersteuning, hulp of begeleiding op maat voor de hulpvrager. Daarnaast wordt ingezet op een collectief aanbod ten behoeve van sociale cohesie. De gemeente krijgt hierdoor meer zicht op de vraag van de inwoners en kan gericht en preventiever aanbod inzetten.

Preventie is een belangrijk middel om de vraag naar hulp te verkleinen en de zelfredzaamheid van de Wassenaarders te vergroten. Met gerichte communicatie richten wij de aandacht op de eigen regie over een actief sociaal gezond leven. En stimuleren we het gebruik van collectieve voorzieningen die dit ondersteunen.

De samenwerking in het Sociaal Team Wassenaar (STW) leidt tot een toetsing van de preventieve diensten op effectiviteit en noodzakelijkheid. Bijsturen, afbouwen of juist uitbreiden, vernieuwen en verbeteren zijn inzichten die het sociaal kernteam ophaalt. Zij kan de gemeente daarmee adviseren op de benodigde ontwikkelingen in het preventief veld voor inwoners van 0 tot 100+. We stimuleren het uitbreiden van het collectieve aanbod.

Jeugdhulp

De complexiteit van de problematiek onder jeugdigen (en hun gezinnen) is de afgelopen jaren toegenomen en daarmee zijn ook de kosten voor jeugdhulp gestegen. Dit zien we niet alleen in Wassenaar, maar door het hele land. Gedurende de coronapandemie leek de stijging van het aantal hulpvragen en de complexiteit ervan wat af te nemen. Sinds de coronamaatregelen begin 2022 zijn afgeschaft neemt die echter wederom toe. Daarmee groeit ook het aantal verwijzingen dat nodig is naar (hoog) specialistische hulp, waardoor de kosten voor jeugdhulp verder gestegen zijn. We kunnen voorlopig nog geen afname verwachten.

Zowel gemeenten, lokale teams, als zorgaanbieders hebben te maken met krapte op de arbeidsmarkt. Dit leidt ertoe dat er weinig vast personeel is en er veel gewerkt wordt met (duurdere) inhuurkrachten om te kunnen doen wat nodig is. Wel zien we dat de kostenbesparende maatregelen die we treffen om het tijt te keren, effect hebben. Zonder maatregelen zouden de kosten alleen maar harder stijgen. De inzet van de praktijkondersteuner jeugd bij de huisartsen is structureel, hiermee worden veel verwijzingen naar de gespecialiseerde jeugdhulp voorkomen. Per januari 2023 zal het lokale jeugdteam binnen het STW starten. Met het jeugdteam beogen we de meer preventieve nulde- en eerstelijns jeugdhulp sterker neer te zetten, waardoor minder verwijzingen naar de gespecialiseerde jeugdhulp nodig zullen zijn. Ook zetten we in op normalisering en de-medicalisering van de problemen waarmee jongeren kampen, en versterken we hun eigen kracht en die van hun ouders. We zetten het ingezette jeugdbeleid dus voort, maar bekijken per geval kritisch of de zorg echt nodig is.

In 2023 zullen we samen met de andere negen gemeenten uit de jeugdhulpregio Haaglanden incidenteel bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de zorglogistiek van de regionaal ingekochte jeugdhulp en aan de inzet van volwassen GGZ in de jeugdbescherming.

Door gemeenten en het Rijk wordt de Hervormingsagenda Jeugd uitgewerkt. De Wetenschappelijke Raad heeft hiertoe maatregelen voorgesteld om het jeugdhulpstelsel beter beheersbaar te maken. De investeringen die de gemeente Wassenaar doet met de kostenbesparende maatregelen, zijn in lijn met de maatregelen die opgenomen worden in de Hervormingsagenda. Vanuit diverse landelijke onderzoeken luidt het advies om deze kostenbesparende maatregelen te blijven (door) ontwikkelen.

De kindbeschermingsmaatregelen willen we in aantal en duur verder omlaag brengen. Hierom werken we in het lokale jeugdteam samen met de gecertificeerde instellingen volgens de methode Beter Samenspel. Deze methode zullen we de komende jaren verder doorontwikkelen. De jeugdteams kunnen zich dan voorbereiden op het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming 2026, waarin landelijk met regionale veiligheidsteams 0-100+ gewerkt gaat worden. Dit betekent het doorzetten van de investeringen in preventieve justitiële maatregelen. De kosten voor gedwongen (justitiële) jeugdhulp zullen hiermee verder afnemen.

Landelijk is er een beweging gaande om de lokale teams verder te professionaliseren en te versterken. Zo kunnen inwoners de hulp dicht bij huis krijgen, en is de inzet van specialistische zorg minder snel noodzakelijk. In Wassenaar zetten we hier ook op in. Daarnaast blijven we voorzieningen versterken die gericht zijn op het voorkómen van ontstaan of verergering van problematiek. Waar mogelijk zetten we (nog meer) in op samenwerking met vrijwilligersorganisaties. De focus van preventie kan zijn in algemene zin, maar ook gericht op groepen of individuen met risicofactoren.

Preventie en collectieve voorzieningen

Wassenaar blijft investeren in de zelfredzaamheid van de inwoners. Zelfredzame inwoners kunnen zelfstandig de weg vinden naar de algemene en welzijnsvoorzieningen, die vooraf gaan aan de duurdere Wmo-geïndiceerde voorzieningen.

Wassenaar ondersteunt inwoners in het algemeen, en oudere en/of kwetsbare inwoners in het bijzonder, met een breed pakket aan activiteiten die de gezondheid verbeteren. We leggen nadruk op preventie en gezondheid, zoals beweegactiviteiten, geheugenstimulatie bij ouderen en eenzaamheidsbestrijding.

Er zijn verschillende preventieve projecten die op elkaar aansluiten en/of in elkaar grijpen. Deze projecten leveren naar verwachting een verdere bijdrage aan het voorkómen van groter worden van sociale problematiek op verschillende leefgebieden, waaronder inkomen/bestrijding armoede en veiligheid. Dit zijn projecten als Zelfstandigenloket, extra inzet sociaal raadslieden, buurtcirkels voor empowerment door lotgenoten, extra inzet Veilig Verder Team, Vroeg eropaf (wettelijke verplichting) en Voorkomende dreigende uithuiszettingen. Ook de inzet van de armoederegisseur maakt hier onderdeel van uit.

In 2021 is in Wassenaar, in samenwerking met de Indigo preventie, gestart met het suïcide-preventieplan om personen met suïcidale gedachten te kunnen helpen.

Vanaf 2023-2024 is er een wetswijziging waarmee gemeenten verantwoordelijk worden voor de aanpak van suïcidepreventie. In Wassenaar is al gestart met deze aanpak en wordt voorgesteld om dit door te zetten de komende jaren om inwoners met suïcidale gedachten direct preventief te helpen en begeleiden naar passende hulp en/of behandeling.

Buurthuizen en de buurtcentra zijn geschikt om dicht bij mensen thuis en in gezamenlijkheid (tegen eenzaamheid) deze activiteiten aan te bieden. Zo kunnen ook mensen met beginnende dementie zelf activiteiten ondernemen om die af te remmen.

Collectieve voorzieningen zijn ook sociale voorzieningen. In dat licht staat ook het project Automaatje, een vervoersvoorziening waarbij het samenzijn er automatisch bij komt.

De landelijke trend is dat er meer druk komt op de welzijnsorganisaties. Het ligt daarom voor de hand dat er een intensievere inzet bij het welzijnswerk nodig is. De vergrijzingstrend zet door en dit is al te zien aan het toenemende aantal meldingen voor zorg en ondersteuning bij zowel de gemeente als bij het welzijnswerk. In het Sociaal Team Wassenaar zullen de preventieve ondersteuning en de geïndiceerde zorg op elkaar worden afgestemd.

De dienstverlening en alle projecten preventie en collectieve voorzieningen worden vanuit de ambtelijke organisatie begeleid en jaarlijks beoordeeld op nut en noodzaak.

Versterking lokale implementatie Participatiewet, armoedebestrijding en re-integratie Taken op het gebied van armoedebestrijding, Participatiewet of re-integratie zijn steeds minder taken geworden die alleen maar vanuit het Rijk worden ingevuld. Om onze kwetsbare inwoners goed te ondersteunen en hun deelname aan de samenleving te bevorderen is steeds vaker preventieve inzet en lokale aanpak en implementatie nodig in samenspraak met Werk & Inkomen. Het hebben van betaald werk is belangrijk voor financiële onafhankelijkheid, eigenwaarde en het sociaal functioneren. We blijven inzetten om zoveel mogelijk mensen terug te geleiden naar werk. Ook preventief worden inwoners aangezet om er zelf voor te zorgen dat hun vaardigheden aansluiten bij het werk in de toekomst. Om dit goed in het lokale veld georganiseerd te krijgen is meer inzet op deze taakvelden noodzakelijk.

Bestrijding (energie-) armoede en voorkómen schulden

Er is nog onzekerheid rondom het verloop van de stijgende energielasten en oplopende inflatie in 2023. Vanuit het Rijk zijn en worden verschillende inkomens- en kostenmaatregelen getroffen om de koopkrachtdaling van 2022 te repareren. Stijgende energielasten en het duurder wordend levensonderhoud, raakt velen in Wassenaar; inwoners, ondernemers en verenigingen.

Belangrijk is dat de gemeente weet wat er speelt, de mensen om wie het gaat in beeld heeft en bereikbaar is. Dat de gemeente daarnaast vanuit het Sociaal Team voldoende ondersteuning biedt aan de inwoners die dat echt nodig hebben. Concreet gaat het dan onder andere over (aan-)vragen met betrekking tot inkomensondersteuning, energietoeslag, schuldhulpverlening en bijzondere bijstand. Maar ook over ondersteuning bij het verlagen van de energielasten door verduurzaming en energiebesparende maatregelen.

Bemoeizorg

Er is een steeds grotere groep inwoners uit Wassenaar die zorg mijndend is en waarvoor bemoeizorg wordt ingezet. De inzet van bemoeizorg heeft als doel dat zorgmijders worden toegeleid naar zorg vanuit de zorgverzekeringswet of de Wmo. Er wordt daarmee voorkómen dat de problematiek verder escaleert en inwoners dakloos worden, er veiligheidsissues optreden of een verplichte opname in de GGZ noodzakelijk is. Eerdere toeleiding naar zorg heeft daarmee een positieve impact op de maatschappelijke kosten.

Woonvormen voor bijzondere doelgroepen

Als onderdeel van de te ontwikkelen 'Woonvisie' wordt onderzocht welke woonvormen het meest passend zijn voor de verschillende doelgroepen en dat de doelgroepen (zoals bijvoorbeeld de ouderen) worden meegenomen in de definiëring hiervan in een woonzorgvisie.

Aanbesteden en subsidiëren binnen de huidige context

In 2023 wordt gestart met de herijking van de subsidiërelaties en een hernieuwde aanbesteding van de begeleidingstaken WMO en Huishoudelijke Ondersteuning. De oude en gedateerde contracten worden aangescherpt, passend in de huidige context van het zorgdomein. Daarnaast wordt aangesloten bij de ontwikkelingen in de regio en beschermd wonen.

We vinden het belangrijk dat middelen voor de Jeugdwet en Wmo daadwerkelijk gebruikt worden voor zorg en ondersteuning. Daarvoor is toezicht op het leveren van zorg nodig. Bijvoorbeeld om malafide zorgaanbieders af te schrikken wil je als gemeente controles uitoefenen en eventueel onrechtmatig bestede euro's terugvorderen. Het gebruik van de Jeugdwet en de Wmo is de afgelopen jaren gestegen. Het uitoefenen van toezicht op de

kwaliteit en rechtmatigheid bij de uitvoering van de Jeugdwet is een wettelijke taak en vraagt gelet op het stijgende gebruik ook om meer capaciteit voor professioneler toezicht.

Voortzetten Lokaal Sport- en Preventieakkoord Wassenaar

We willen meer inzetten op de kracht van sport, met als doel een sociaal gezond Wassenaar. De coronapandemie heeft aangetoond dat inzetten op preventie bijdraagt aan een betere vitaliteit van meer inwoners. Het rijk wil graag dat gemeenten nog meer een verbinding leggen tussen de diverse regelingen. De maatschappelijke waarden van sport, preventieve zorg en cultuureducatie moeten meer benut worden. Hiervoor verstrekt het rijk budget als de gemeente ook anderhalf keer zoveel zélf inzet (rijk 40%, gemeente 60%). De gemeente zet de regeling Sport- en Preventieakkoord van het rijk dan ook voort. De zogenoemde regeling combinatiefuncties biedt structureel budget om buurtsportcoaches in te zetten voor bijvoorbeeld het aanbieden van sportstimulering. Het versterken van cultuureducatie is hierbij ook mogelijk.

Cultuur

Net als Sport kan ook Cultuur bijdragen aan sociale samenhang en verbinding, en mogelijkheden bieden voor ontplooiing en participatie voor alle Wassenaarders. In coronatijd is de cultuurbeleving afgenomen, en dit willen we ten minste weer op het oude peil brengen. Hiervoor zetten we het Cultuuranker voort en handhaven we de subsidieverlening. Daarnaast verkennen we de handvatten voor het culturele veld voor verdere aandacht voor specifieke doelgroepen.

Onderwijs

De gemeente heeft een aantal wettelijke taken op het gebied van onderwijs. Zo moet ieder kind in staat gesteld worden fysiek naar school te kunnen, en moeten onderwijsachterstanden tegengegaan worden. Belangrijke partners voor Wassenaar zijn de School Adviesdienst (SAD) en de samenwerkingsverbanden in de regio Leiden voor zowel primair als voortgezet onderwijs. Met deze partners werken we onder meer aan beleid op het gebied van passend onderwijs en onderwijsachterstanden. Hierin hebben we specifiek aandacht voor de aanpak van taalachterstand en laaggeletterdheid. Daarbij is ook voor de bibliotheek een rol weggelegd. Voor de controle op de leerplicht en het voorkómen dat leerlingen voortijdig de school verlaten, hebben we een samenwerking met de gemeente Leidschendam-Voorburg.

Sinds het voorjaar van 2022 heeft de gemeente daarnaast aandacht voor het onderwijs voor Oekraïense kinderen en tieners.

Samenwerking tussen jeugdzorg en onderwijs

De samenwerking tussen jeugdzorg en onderwijs is een onderdeel van het overleg met de scholen en de samenwerkingsverbanden primair en voortgezet onderwijs. Deze samenwerking gaan we versterken, om eerder en preventief problemen bij kinderen te signaleren. Zo kunnen kinderen, tieners en hun ouders eerder de zorg geboden krijgen om grotere problemen te voorkomen.

Verbonden partijen / samenwerkingsverbanden

Gemeenschappelijke regeling Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (SBJH)

Het behartigen van de belangen van de betrokken gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken, administratie en informatievoorziening op taakonderdelen binnen het sociaal domein. De betrokken gemeenten zijn verantwoordelijk voor de beleidsvorming. Het Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden voert de technische inkoop uit. Door gezamenlijke inkoop, afhandeling facturering en informatievoorziening zijn efficiencyvoordelen te behalen.

Gemeenschappelijke regeling GGD Haaglanden

De GGD Haaglanden heeft als doel het bewaken, bevorderen en beschermen van de gezondheid van de inwoners van de regio Haaglanden met producten en diensten die helpen gezond op te groeien en op te voeden, gezonder te leven en langer gezond te blijven.

Lokale taken

Naast de reguliere regionale taken zoals gezondheidsbevordering, epidemiologie, beleidsadvisering e.d., zijn er sinds 2018 ook lokale taken die elke gemeente bilateraal afspreekt met de GGD. Voor Wassenaar gaat het om de lokale taken Meldpunt bezorgd, Sociaal Medische Advisering, Schoolgezondheidsbeleid.

Corona

Het is nog onduidelijk welke impact het coronavirus in 2023 heeft op Nederland en daarmee welke werkzaamheden en financiële impact dit heeft op de GGD en gemeenten.

Werkvoorzieningsschap Kust-, Duin-, en Bollenstreek (KDB)

Uitvoering geven aan de oude Wet sociale werkvoorziening (WSW). Sinds de invoering van de Participatiewet bestaat de Wsw niet meer, maar de GR KDB draagt zorg voor continuïteit voor de 'oude' doelgroep.

Maregroep ontwikkelt en re-integreert mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, indien mogelijk, naar een reguliere baan. Maregroep biedt werk, begeleiding, scholing, training, aanpassingen van de werkplek en persoonlijke aandacht. Daarmee willen we bereiken dat arbeidsgehandicapten en langdurig werkzoekenden uitstromen naar de (gesubsidieerde) arbeidsmarkt. Hiertoe wordt samengewerkt met en in opdracht gehandeld van gemeenten en bedrijfsleven; dit alles binnen financieel verantwoorde kaders.

Projecten en investeringen

Sociaal Team Wassenaar

Het Sociaal Team Wassenaar is als netwerksamenwerking van start gegaan onder aansturing van de gemeente Wassenaar. In 2023 werkt ze verder aan haar missie. Ze voldoet aan de opdracht en werkt binnen de gestelde (financiële) kaders. Het is een lerende samenwerking waar regelmatig geëvalueerd wordt. Ook inwoners wordt om feedback gevraagd. De samenwerking levert mogelijk uitbreiding van collectieve dienstverlening en optimalisatie van de beschikbare gelden op. Het registratiesysteem van het Sociaal team levert namelijk in combinatie met de informatie uit de dashboards van jeugd en Wmo sturingsinformatie.

Aangezien huidige dienstverlening wordt samengevoegd, kan kostenneutraal worden gewerkt. Zowel de samenvoeging als de wens tot grotere sturing vanuit een stevig sociaal team vragen echter een aantal investeringen. Budgetten hiervoor zijn beschikbaar gesteld bij de kostenbesparende maatregelen Jeugd en Wmo. Voor dit sociaal team zijn vanaf 2023 echter ook andere investeringen nodig zoals de aanschaf van een registratie systeem, aansturing door een stevige netwerkmanager, huisvesting, opleidings- en teambuildingskosten, de communicatie om bekendheid van het sociaal team te vergroten, de aanschaf en inrichting van de website, en de inzet van kwaliteitsmedewerkers voor de werkprocessen. Het Sociaal Team Wassenaar start in januari 2023 en ontwikkelt zich verder in 2023. Over de voortgang en resultaten wordt de raad tussentijds geïnformeerd. De kosten voor 2024 en verder zullen inzichtelijk worden gemaakt en worden verwerkt in de P&C-producten.

Het Sociaal Team Wassenaar wordt opgebouwd terwijl de dienstverlening aan de inwoners doorgang moet vinden. Een risico kan zijn dat hierdoor extra capaciteit nodig is om te ontwikkelen én om de kwaliteit van de dienstverlening te borgen.

Gemeentelijke multifunctionele sporthal Dr. Mansveltkade

Er wordt momenteel hard gewerkt aan de realisatie van een nieuwe multifunctionele sportaccommodatie aan de Dr. Mansveltkade. Beoogd is in de tweede helft van 2023 de nieuwe hal op te leveren.

Effectindicatoren

Tabel 2.1 - Effectindicatoren P2 Mens en Maatschappij

Effectindicator	Peilwaarde	Streefwaarde	Streefwaarde	Streefwaarde	Streefwaarde
		Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
% inwoners met schuldenproblematiek	6,1% (2021)	6,0%	6,0%	5,9%	5,9%
Aantal inwoners met bijstandsuitkering per 1.000 inwoners	27,1 (2021)	26	25	24	23
% jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp	8,5% (2021)	8,7%	8,6%	8,5%	8,4%
% eenzaamheid*	49% (2020)	49%	48%	47%	47%

Percentage van de volwassenen 19+ met een hoge eenzaamheidsscore

Wat gaat het kosten ?

Investerings

Tabel 2.2 - Investerings P2 Mens en Maatschappij

Reeds beschikbaar gestelde lopende investeringen	
Sporthal Dr. Mansveltkaade	7.411.000

Programma

Tabel 2.3 - Baten en lasten P2 Mens en Maatschappij

Programma: P2 Mens en Maatschappij ("-"= nadeel / "+"= voordeel) bedragen x € 1.000	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	9.540	8.741	7.921	7.762	7.745	7.745
Lasten	-32.357	-33.113	-33.826	-32.942	-33.768	-33.953
Saldo van baten en lasten	-22.818	-24.372	-25.905	-25.180	-26.023	-26.208
Onttrekking reserves	1.311	3.134	0	0	0	0
Toevoeging reserves	-350	-1.310	0	0	0	0
Mutaties reserves	961	1.824	0	0	0	0
Geraamde resultaat	-21.857	-22.548	-25.905	-25.180	-26.023	-26.208

Dienstverlening en Integrale toegang tot ondersteuning 0 - 100+ (lasten € 210.000 structureel)

Het Sociaal Team Wassenaar (STW) is de integrale toegang tot het sociaal domein. Hier wordt komende coalitieperiode extra in geïnvesteerd.

Voortzetten preventieprojecten (lasten € 177.000 structureel)

Er zijn verschillende preventieve projecten die op elkaar aansluiten en/of in elkaar grijpen. Deze projecten leveren naar verwachting een verdere bijdrage aan het voorkómen van groter worden van sociale problematiek op verschillende leefgebieden, waaronder inkomen/bestrijding armoede en veiligheid. Dit zijn projecten als Zelfstandigenloket, extra inzet sociaal raadslieden, extra inzet Veilig Verder Team, Vroeg eropaf (wettelijke verplichting) en Voorkomende dreigende uithuiszettingen. Een groot deel van deze projecten / dienstverlening wordt jaarlijks beoordeeld op noodzaak en moet jaarlijks apart gebudgetteerd worden (geen subsidie).

Voor een klein deel wordt structurele inzet gevraagd.

Collectieve dagbesteding (buurtcentra) en vervoersvoorziening Automaatje (lasten € 55.000 structureel)

Buurthuizen en de buurtcentra zijn geschikt om dicht bij mensen thuis en in gezamenlijkheid (tegen eenzaamheid) activiteiten aan te bieden. Door een uitbreiding kan een grotere groep worden bereikt en daarmee het aantal resultaten worden vergroot.

De vervoersvoorziening 'Automaatje' voegt toe aan de mobiliteit van de mensen dicht bij huis. De pilotfase is afgelopen en gezien de goede resultaten wil de gemeente dit structureel maken.

Suïcidepreventie (lasten € 20.000 structureel)

In 2021 is in Wassenaar, in samenwerking met de Indigo preventie, gestart met het suïcide-preventieplan om personen met suïcidale gedachten te kunnen helpen.

Vanaf 2023-2024 is er een wetwijziging waarmee gemeenten verantwoordelijk worden voor de aanpak van suïcidepreventie. In Wassenaar is al gestart met deze aanpak en wordt voorgesteld dit door te zetten de komende jaren, met als doel inwoners met suïcidale gedachten direct preventief te helpen en te begeleiden naar passende hulp en/of behandeling.

Bemoeizorg (lasten € 50.000 structureel)

Er is een steeds grotere groep inwoners uit Wassenaar die zorg mijndend is en waarvoor bemoeizorg wordt ingezet. Extra inzet is daarmee noodzakelijk om de grotere groep te kunnen ondersteunen.

Beschermd Wonen (lasten € 20.000 in 2023)

De gemeente Wassenaar treft in 2023 samen met de regio H5 de voorbereiding om per 1-1-2024 inwoners met een 'Beschermd Wonen'-behoefte te kunnen ondersteunen.

Hernieuwde aanbesteding Wmo voorzieningen en herijking subsidierelaties (lasten € 70.000 structureel)

In 2023 wordt gestart met de herijking van de subsidierelaties en een hernieuwde aanbesteding van de begeleidingstaken WMO en Huishoudelijke Ondersteuning. De oude en gedateerde contracten worden aangescherpt, passend in de huidige context van het zorgdomein. Daarnaast wordt aangesloten bij de ontwikkelingen in de regio en beschermd wonen.

Jeugdhulp (lasten € 1,9 mln structureel)

De complexiteit van de problematiek onder jeugdigen (en hun gezinnen) is de afgelopen jaren toegenomen en daarmee zijn ook de kosten voor jeugdhulp gestegen. Dit zien we niet alleen in Wassenaar, maar door het hele land. Gedurende de coronapandemie leek de stijging van het aantal hulpvragen en de complexiteit ervan wat af te nemen. Sinds de coronamaatregelen begin 2022 zijn afgeschaft neemt die echter wederom toe. Daarmee groeit ook het aantal verwijzingen dat nodig is naar (hoog) specialistische hulp, waardoor de kosten voor jeugdhulp verder zijn gestegen.

Versterking toezicht op rechtmatigheid Wmo en jeugd (€ 11.000 voor jeugd en € 11.000 voor Wmo structureel)

We vinden het belangrijk dat middelen voor de Jeugdwet en Wmo daadwerkelijk gebruikt worden voor zorg en ondersteuning. Daarvoor is toezicht op het leveren van zorg nodig. Bijvoorbeeld om malafide zorgaanbieders af te schrikken wil je als gemeente controles uitoefenen en eventueel onrechtmatig bestede euro's terugvorderen.

Versterking lokale implementatie Participatiewet, armoedebestrijding en re-integratie (lasten € 55.000 structureel)

Taken op het gebied van armoedebestrijding, Participatiewet of re-integratie zijn steeds minder taken geworden die alleen maar vanuit het Rijk worden ingevuld. Om onze kwetsbare inwoners goed te ondersteunen en hun deelname aan de samenleving te bevorderen is steeds vaker preventieve inzet en lokale aanpak en

implementatie nodig in samenspraak met Werk & Inkomen. Om dit goed in het lokale veld georganiseerd te krijgen is meer inzet op deze taakvelden noodzakelijk.

Voortzetten Lokaal Sport- en Preventieakkoord Wassenaar (lasten € 60.000 structureel)

De gemeente Wassenaar vindt een leven lang bewegen belangrijk. Met als doel een sociaal gezond Wassenaar. We zien dat er veel maatschappelijke winst valt te halen bij het stimuleren van sport- en beweegaanbod aan onze inwoners. De waarde van sport is sterk. Het levert rendement op. Eén euro investeren in sport en bewegen levert 2,67 euro aan maatschappelijke opbrengst op, aldus het Kenniscentrum Sport en Bewegen.

P3 Bestuur en middelen

Wat willen we bereiken ?

Bijdrage aan de Duurzame Ontwikkelings Doelstellingen/ Sustainable Development Goals

Visie

Wassenaar kent een langdurig stabiel gemeentebestuur. De financiën van de gemeente zijn gezond en de houding van het bestuur is conserverend met zorgvuldige investeringen en zonder schulden. Mede doordat Wassenaar een financieel krachtige gemeente is, behoudt ze haar zelfstandigheid.

De lasten voor inwoners worden bepaald door de door hen gewenste activiteiten en diensten. De inwoners zijn bereid hiervoor te betalen, wetend dat hun geld goed wordt besteed. De gemeente gaat prudent om met de financiën en hanteert als ijkpunt een blijvend schuldenvrije positie.

Alle overheidsgebouwen zijn klimaatneutraal.

Het contact met onze gemeente, of dat fysiek is of digitaal, moet laagdrempelig, makkelijk en snel zijn.

Het gemeentebestuur is transparant en communiceert duidelijk en eerlijk over de rol van de lokale overheid en over de mogelijkheden en onmogelijkheden. De interactie tussen de inwoners en de gemeente is daardoor optimaal, met volop participatie bij de vorming van beleid, ook door jongeren.

Doelstellingen

1. Het contact met onze gemeente, of dat fysiek is of digitaal, is laagdrempelig, makkelijk en snel. Dat vergt voldoende ambtelijke capaciteit en aandacht van de organisatie.
2. Alle kerntaken van de gemeente worden uitgevoerd door medewerkers in vaste dienst.
3. De gemeente is financieel gezond en de P&C producten zijn zo realistisch mogelijk en in evenwicht.
4. De activa, die geen relevantie hebben voor de maatschappelijke taken van de gemeente worden afgestoten.
5. Het monumentale raadhuis De Paauw zal conform het besluit uit de vorige raadsperiode worden opgeknapt.
6. Verduurzamen van het gemeentelijk vastgoed.

Wat gaan we daarvoor doen ?

Belangrijkste resultaten 2023

- 1.1 Onderzoek structureel klanttevredenheidsonderzoek
- 1.2 Optimalisatie KCC bezoek
- 1.3 Bereikbaarheidsmeting gemeente
- 1.4 Behoefteteiling gemeentelijke producten en diensten
- 1.5 Beleidsnota Dienstverlening en uitvoeringsplannen
- 1.6 Kanaalstrategie en doorontwikkeling social media gemeente
- 1.7 Vergunningscheck verder uitgebouwd
- 3.1 Nota Samenwerkingsverbanden actualiseren
- 3.2 Vastgoed verhuur kostendekkend en marktconform
- 4.1 Vastgoed- en accommodatiebeleid
- 4.2 Grondbeleid en grondprijsbrief
- 6.1 Verduurzaming integreren in beheerplan vastgoed

Projecten en investeringen

- 2.1 Verbeterde arbeidsomstandigheden thuiswerken
- 5.1 Renovatie interieur De Paauw t.b.v. goede werkomgeving bestuur en (deel) organisatie in gang zetten

Toelichting

Onderzoek structureel klanttevredenheidsonderzoek

Een onderzoek wordt uitgevoerd om te bezien of een structureel klanttevredenheidsonderzoek mogelijk is. Digitale feedback geven is al mogelijk, tevredenheid uitvragen naar telefonisch contact is mogelijk maar doen we nog niet en eerder is ook het contact aan de balie beoordeeld. Onderzoek moet uitwijzen wat een goede manier is om de tevredenheid in kaart te brengen.

Optimalisatie KCC bezoek

Op dit moment is het zo dat een deel van de inwoners niet komt opdagen op afspraken (de no-show ligt iets boven de 10%). Een deel komt te laat of te vroeg (ook rond de 10%) en een deel heeft niet de benodigde spullen bij zich (ook rond de 10%). Middels een bewustwordingscampagne is het de bedoeling hiervoor aandacht te vragen zodat het proces soepeler verloopt want nu loopt dit in 1/3^e van de gevallen niet zoals beoogd.

Bereikbaarheidsmeting gemeente

Afgelopen jaar is de bereikbaarheid gemeten door een onderzoeksbureau van het centrale nummer, de eenheden en ook de rechtstreekse bereikbaarheid van medewerkers. Hier zijn verbeteringen mogelijk waardoor het callcenter makkelijker medewerkers kan bereiken en zij geen belnotities hoeven achter te laten. Het terugbellen van inwoners kan in ieder geval ook een stuk beter.

Behoeftetepeiling gemeentelijke producten en diensten

Het is belangrijk om te weten welke producten en diensten volgens de inwoners extra aandacht verdienen. Hierover is al informatie opgehaald in het 'Waarstaatjegemeente'-onderzoek. Zo blijken onderwerpen als toezicht en handhaving, het nakomen van beloftes (zoals terugbellen) en participatie grote impact te hebben op de ervaring van inwoners. We werken al met toptaken. Aan formulieren die het meest gebruikt worden wordt de meeste aandacht besteed. Een behoeftetepeiling kan verband houden met structureel klanttevredenheidsonderzoek als een klantenpanel hieraan zou bijdragen.

Beleidsnota Dienstverlening en uitvoeringsplannen

In 2023 wordt een nieuwe beleidsnota Dienstverlening voorgelegd aan de raad, voorzien van uitvoeringsplannen voor de komende jaren.

Kanaalstrategie en doorontwikkeling social media gemeente

Het inzetten van social media voor gemeentelijke communicatie en participatie wordt al ingezet, maar dit kan optimaler. Een visie hierop is in ontwikkeling zodat de boodschap de keuze van het kanaal bepaalt (kanaalstrategie).

Vergunningscheck verder uitgebouwd

De vergunningscheck zal in 2022 in lijn worden gebracht met de minimale vereisten van de Omgevingswet, maar zal in 2023 mede in het kader van de dienstverlening verder worden ontwikkeld. De dienstverlening wordt verhoogd als inwoners en ondernemers via het digitale kanaal al 24/7 eenduidig inzicht kunnen krijgen of er wel of geen vergunning nodig is voor een bepaalde activiteit.

Nota Samenwerkingsverbanden actualiseren

Sturing op GR-en is van belang om in control te blijven ten aanzien van de financiën, maar ook ten aanzien van producten van de GR-en. De rol van de raad bij GR-en is, onder invloed van wet- en regelgeving, recentelijk nog gewijzigd. Actualisatie van de Nota Samenwerkingsverbanden en daarbij een (beperkte) evaluatie van deelname aan de huidige GR-en is passend bij het aantreden van een nieuwe raad.

Vastgoed verhuur kostendekkend en marktconform

Het gemeentelijk vastgoed, panden en gronden, kostendekkend en marktconform verhuren is een grote opgave. De raad heeft hiervoor al middelen ter beschikking gesteld in 2022. Het vraagt echter ook in 2023 veel inzet om dit te realiseren. Heroverwegen van beleid is noodzakelijk, alvorens tot invoering overgegaan kan worden.

Vastgoed- en accommodatiebeleid

Met het vaststellen van vastgoed- en accommodatiebeleid legt de raad haar kaders vast voor een hoeveelheid van uitvoerende taken op het gebied van het gemeentelijk vastgoed. Verhuur, verkoop, opstellen en bijstellen beheer- en onderhoudsplannen, verduurzamen etc. moeten zich baseren op de visie op het gemeentelijk vastgoed. Dit kader is dus van groot belang om deze gericht voor te bereiden en uit te voeren.

Grondbeleid en grondprijsbrief

Het grondbeleid en de grondprijsbrief zijn toe aan actualisatie. Nieuwe ontwikkelingen, zoals de Omgevingswet en het Didam-arrest kunnen meegenomen worden in het grondbeleid.

Verduurzaming integreren in beheerplan vastgoed

Er is de afgelopen periode ervaring opgedaan met het verduurzamen van een drietal gemeentelijke panden. Op basis van deze ervaring en het op te stellen vastgoedbeleid kan gewerkt worden aan een passende set van verduurzamingsmaatregelen, die aansluiten bij het beheerplan voor het vastgoed.

Verbonden partijen / samenwerkingsverbanden

Gemeenschappelijke regeling Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR)

De BSGR is een uitvoeringssamenwerking op het gebied van heffen en innen van belastingen. Wassenaar gaat zelf over de inhoud. Dit betekent dat de BSGR ook in 2023 haar taak zo efficiënt mogelijk uitvoert.

Aandachtspunt zijn de bezwaren die worden ingediend, mede met behulp van daarin gespecialiseerde organisaties. De BSGR onderneemt in samenwerking met andere partijen (o.a. VNG, Waterschappen, Ministerie(s)) actie om het WOZ-proces te verbeteren en het aantal bezwaarschriften te verminderen.

Projecten en investeringen

In gang zetten renovatie interieur De Paauw t.b.v. goede werkomgeving bestuur en (deel) organisatie

De Paauw

Met het project De Paauw willen we het volgende bereiken:

- De renovatie en een goede werkomgeving voor het bestuur en de organisatie;
- Herstel van de kwaliteiten van raadhuis De Paauw als icoon van Wassenaar;
- Een zorgvuldige kostenbeheersing.

Voor de noodzakelijke renovatie van het interieur van De Paauw en om het pand geschikt te maken voor het bestuurscentrum wordt in 2023 een ontwerp uitgewerkt. Vervolgens wordt vergunning aangevraagd. Het huisvestingsplan en de restauratievisie zijn de onderleggers voor het ontwerp. Als vergunning is verleend volgt in de zomer van 2024 de verhuizing en vervolgens de renovatie waarvoor een krediet is verleend van € 12,23 miljoen. Daarin zijn ook de kosten voor professioneel management opgenomen. Zij zal de vergunningaanvraag en de aanbesteding voorbereiden en de directie op de uitvoering op zich nemen. Maandelijks, vanaf start besteding in 2024, wordt de raad in kennis gesteld van de financiële stand van zaken van dit krediet. Op basis van de uitgevoerde subsidiescan worden door zowel gemeente als de stichting Pavonis inspanningen verricht ten behoeve van subsidies en bijdragen. De renovatie zal drie jaar in beslag nemen en vanaf 2027 zit het bestuurscentrum in De Paauw.

Zowel de financiën als de planning zijn risicovolle zaken bij een dergelijk grootschalige aanpak van een monumentaal pand. Een hele zorgvuldige voorbereiding moet voorkomen dat er verrassingen ontstaan. Met de directiebegroting en aanbesteding komen in 2023 de financiële gevolgen heel concreet in beeld. De raad heeft aangegeven dat de investering wordt gezien als medebepalend voor de mate van restauratie. De mate van restauratie wordt tevens bepaald door de vergunbaarheid van de geplande ingreep.

In de eerste helft van 2024 moet er een vergunning zijn op basis van het ontwerp, moet de aanbesteding zijn doorlopen en is de aanneemsom bekend. Tevens zijn subsidies aangevraagd en waar mogelijk toegekend.

Gemeentewinkel en -werf

Ingezet wordt op laagdrempelig, makkelijk en snel contact met de gemeente. Daarbij is het van belang om ook het fysieke contact met de gemeente, in de vorm van een gemeentewinkel voor de baliefuncties, te onderzoeken en te verbeteren. Naast De Paauw zijn nog twee locaties nodig om de organisatie te huisvesten. Een gemeentewinkel voorziet in de baliefuncties van de gemeente en bevindt zich op een goed bereikbare plaats, bij voorkeur in of rond het centrum van Wassenaar. De nieuwe gemeentewerf is de basis voor de buitendienst en ligt zo centraal mogelijk maar is vooral goed ontsloten. In 2023 wordt aan de raad een voorstel voorgelegd waarin de mogelijkheden voor de winkel en de werf zijn uitgewerkt en waarin de consequenties van de verschillende opties zijn opgenomen. Op basis van het voorstel wordt in 2023 een keuze gemaakt.

Warenar

Beoogd is het gebouw eind 2022 te verkopen aan de parochie, die vervolgens samen met Stichting Beheer Warenar en een ontwikkelaar de door de raad gestelde doelen en kaders realiseert, zoals behoud van de culturele en maatschappelijke functies. Mocht dit niet lukken dan zal een alternatieve aanwending onderzocht moeten worden. De gemeente financiert de kosten het voortraject voor in de veronderstelling dat een latere anterieure overeenkomst voor dekking zal zorgen (voorjaarsnota 2022).

Verbeterde arbeidsomstandigheden thuiswerken

Omdat we inzetten op het laten uitvoeren van de kerntaken van de gemeente door medewerkers in vaste dienst zetten we in op:

- het invullen van vacatures;
- opgebouwde kennis wordt behouden voor de gemeente Wassenaar;
- medewerkers blijven langjarig werken voor de gemeente Wassenaar;
- investeringen in de samenwerkingsrelaties gaan niet verloren;
- hoge lasten ten gevolge van externe inhuur worden beperkt.

Mede daarom wordt ingezet op het verbeteren van de arbeidsomstandigheden in verband met het thuiswerken. Voor min of meer verplicht (deels) thuiswerken, het 'Nieuwe Werken' en werken met ZZP'ers geldt ook de Arbeidsomstandighedenwet. Voor thuiswerken en telewerken gelden wel wat soepelere Arboregels dan voor de werkplek op de standplaats van de eigen organisatie. Wel geldt dat de werkgever moet zorgen voor goede en veilige arbeidsomstandigheden voor zijn werknemers. Dat is in de wet vastgelegd als zorgplicht. Kosten daarvan in materiële zin (structurele kosten met een afschrijving van 5 jaar) zijn globaal berekend en komen voor 2023 tot een investering van naar verwachting € 150.000. Daarnaast is er een jaarlijks bedrag van € 25.000 beschikbaar voor beheer en onderhoud (reparatie, opslag) en met name voor extra activiteiten op het gebied van sociale cohesie.

Effectindicatoren

Tabel 3.1 - Effectindicatoren P3 Bestuur en Middelen

Effectindicator	Peilwaarde (begin 2022 obv JR 2021)	Streefwaarde Begroting 2023	Streefwaarde Begroting 2024	Streefwaarde Begroting 2025	Streefwaarde Begroting 2026
Rekening-courant verhouding met het Rijk blijft positief!	€ 30,4 mln	€ 20 mln	€ 10 mln	€ 5 mln	€ 2,5 mln

Wat gaat het kosten ?

Investeringsen

Tabel 3.2 - Investeringsen P3 Bestuur en Middelen

Reeds beschikbaar gestelde lopende investeringen	
De Paauw	12.230.000
Duurzaamheid panden in eigen bezit	550.000

Reeds in het meerjarenbeeld opgenomen investeringen

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Tractie	0	45.000		
Totaal	0	45.000	0	0

Nog beschikbaar te stellen investeringen

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
ICT Investeringsen	320.000	110.000	60.000	1.000.000
Warenar (renovatie)	1.000.000			
Thuiswerken	150.000	0	0	0
Duurzaamheid in eigen panden	175.000	350.000	350.000	350.000
De Paauw aanlichten	0	86.000	0	0
De Paauw bruggen	0	330.000	0	0
Totaal	1.645.000	876.000	410.000	1.350.000

Programma

Tabel 3.3 - Baten en lasten P3 Bestuur en Middelen

Programma: P3 Bestuur en middelen ("-"= nadeel / "+"= voordeel) bedragen x € 1.000	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	49.441	52.696	57.588	57.026	58.411	55.293
Lasten	-15.897	-18.217	-20.259	-20.133	-20.053	-19.982
Saldo van baten en lasten	33.544	34.479	37.328	36.893	38.358	35.311
Onttrekking reserves	3.692	1.104	500	0	0	0
Toevoeging reserves	-3.488	-1.235	0	0	0	0
Mutaties reserves	204	-131	500	0	0	0
Geraamde resultaat	33.749	34.348	37.828	36.893	38.358	35.311

Kostenverdeling (gemeentebreed neutraal)

In 2023 is de kostenverdeling van overhead over de overige taakvelden geactualiseerd op basis van regelgeving (BBV). Deze actualisering leidt er toe dat er meer middelen worden verantwoord op taakveld (TV) overhead en minder naar andere taakvelden. Per saldo heeft dit geen effect op de gemeentelijke begroting. Ook zijn onjuistheden gecorrigeerd. Zo zijn middelen die eerder op TV 0.1 Bestuur werden verantwoord nu op TV 0.4 Overhead opgenomen.

Hogere lasten Energie en Gas (gemeentebreed lasten € 560.000)

Voor 2023 moet er een nieuw energiecontract worden afgesloten. Deze inkoop vindt plaats in regionaal verband. Er wordt rekening gehouden met fors hogere tarieven. In de begroting 2023 zijn de budgetten daarom met factor 3 verhoogd. Het gaat in totaal om € 560.000, die vooral in de programma's 2, 3 en 5 terechtkomen.

Onroerende Zaak belasting (baten € 2,26 mln structureel)

Het nieuwe college heeft besloten om de OZB, naast inflatie, met 20% te verhogen. Dit leidt tot hogere belastinginkomsten vanaf 2023. In totaal gaat het om € 2,26 mln.

Impuls interactie met inwoners (lasten 2023 € 250.000 en vanaf 2024 € 400.000 structureel)

Het nieuwe college investeert fors in de gemeentelijke organisatie. Het gaat dan om communicatie, zoals het verbeteren van interactie met inwoners (€ 300.000 structureel), raadplegen van jongeren (€ 35.000 structureel), verstrekken van informatie over isolatie en duurzaamheid (€ 20.000 structureel) en het verbeteren van arbeidsomstandigheden, bijvoorbeeld op het gebied van thuiswerken (€ 55.000). In 2023 is er sprake van een opbouw naar 2024, waaronder het aantrekken van medewerkers die in de loop van 2023 zullen starten, waardoor in 2023 minder budget benodigd is.

Projectkosten 'De Warenar' (lasten € 50.000 in 2023)

Dit bedrag verwachten we in 2023 voor de projectleiding nodig te hebben.

Vastgoed en grondbeleid (lasten € 40.000 structureel)

In 2023 zal een vastgoed- en grondzakenbeheersysteem worden ingericht met als doel het grond- en vastgoedbeleid van de gemeente te ondersteunen. Voor dit systeem wordt structureel € 30.000 beschikbaar gesteld. Voor het opstellen van de nota grondbeleid is € 10.000 beschikbaar.

Verduurzamen vastgoed (lasten € 50.000 structureel)

Het verder verduurzamen van gemeentelijk vastgoed zal worden geïntegreerd in het beheerplan Vastgoed. Voor de verduurzamingsmaatregelen zelf is jaarlijks een investeringsbudget beschikbaar.

Rechtmatigheidsverklaring gemeente en P&C-communicatie (lasten € 30.000 structureel)

Vanaf verslagjaar 2023 is het college van B&W verplicht om zelf een rechtmatigheidsverantwoording af te geven in de jaarrekening. Voor de hiermee verband houdende Verbijzonderde Interne Controle (VIC) wordt € 10.000 extra beschikbaar gesteld. Hetzelfde bedrag is nodig voor de vele SiSa-verklaringen (Single Information Single Audit) die het Rijk vraagt van gemeenten. Tot slot wordt er de laatste jaren meer gecommuniceerd naar de burger over de P&C-cyclus, voornamelijk in de Wassenaaarse Krant. Ook hiervoor wordt € 10.000 beschikbaar gesteld.

Verkiezingen (lasten € 15.000 structureel)

Het organiseren van verkiezingen wordt duurder aangezien hier, mede als gevolg van corona, meer eisen aan worden gesteld. Er wordt hiervoor aanvullend structureel € 15.000 vrijgemaakt.

Uitkering gemeentefonds - stand meicirculaire (baten € 2,43 mln structureel)

Gemeenten ontvangen vanuit het gemeentefonds geld van het Rijk om hun taken uit te voeren. Het gemeentefonds bestaat uit twee onderdelen, de algemene uitkering en de integratie/decentralisatie-uitkeringen. De uitkeringen uit het gemeentefonds in de begroting 2023-2026 zijn berekend op basis van de meicirculaire 2022. Vanaf 1 januari 2023 wordt het eerder aangekondigde nieuwe verdeelmodel van kracht. Voor Wassenaar levert dit een voordeel op van € 98.000 omdat de eerder aangekondigde verhoging van de OZB-korting van 80% naar 90% nu definitief van de baan lijkt te zijn. Het accres wordt de komende jaren flink verhoogd wat in de jaren 2023-2025 voor extra inkomen zorgt. In 2026 wordt echter weer een flinke daling van de uitkering uit het gemeentefonds voorzien wegens het toepassen van de opschalingskorting. Landelijk vindt in VNG-verband overleg plaats met het Rijk om deze daling in 2026 te voorkómen. De meicirculaire levert in 2023 een voordeel op van € 2,43 mln.

Uitkering gemeentefonds - anticiperen op komende circulaire (baten € 1,25 mln in 2023)

De verhoging van de algemene uitkering tussen primaire begroting en jaarrekening bedroeg de laatste drie jaar gemiddeld een kleine € 2,5 mln per jaar. De reden hiervoor was in het begin corona en op dit moment zorgt inflatie voor een hogere uitkering gedurende het jaar. Het doel van de ophoging is om hogere lasten gedurende het jaar op te vangen, maar het college heeft een deel van deze hogere lasten al opgenomen in onderliggende begroting, vandaar dat € 1,25 mln als inkomstenstelpost wordt opgenomen.

NB: inmiddels blijkt uit de septembercirculaire dat in 2023 € 920.000 extra inkomsten worden ontvangen. Hiermee wordt bij de najaarsnota 2022 de stelpost verlaagd van € 1,25 mln naar € 330.000.

Opbouw Organisatie als gevolg van de reorganisatie

In 2023 zal verder worden gewerkt aan de opbouw van de organisatie. Hiervoor is een bedrag van € 500.000 beschikbaar ten laste van de reserve reorganisatie.

Onttrekking reserves

In 2023 is een onttrekking van € 500.000 voorzien uit de reserve reorganisatie.

P4 Fysieke leefomgeving

Wat willen we bereiken ?

Bijdrage aan de Duurzame Ontwikkelings Doelstellingen/Sustainable Development Goals

Visie

Wassenaar is een van de mooiste en aantrekkelijkste woongemeenten van Nederland. Dat komt niet alleen door de ideale en centrale ligging ten opzichte van de grote steden Den Haag, Rotterdam en Amsterdam. De aantrekkingskracht berust ook op de aanwezigheid van het strand, de duinen en de landgoederen. Wij hebben de ambitie om Wassenaarders van alle leeftijden een zo goed mogelijk leef- en woonkwaliteit te bieden. Wassenaar is en blijft zelfstandig, maar staat niet alleen. Voor haar zelfstandigheid is het belangrijk dat Wassenaar een levendige samenleving blijft, met een gezonde mix van jong en oud. Dit willen wij stimuleren door de woningbouw gericht uit te breiden en de doorstroming te stimuleren.

Omgevingswet

Heel Wassenaar zal in 2025 beschreven zijn in de Omgevingsvisie, op basis van de dan ingevoerde Omgevingswet. Grotendeels betekent dit het beleidsluw omzetten van de Structuurvisie Landgoed aan zee, aangevuld met de ontbrekende wettelijk verplichte onderwerpen en de gebiedsuitwerkingen. Voor het opstellen van de nog ontbrekende gebiedsuitwerkingen wordt prioriteit gegeven aan de zuid- en de noordrand. Dit gebeurt op basis van een geactualiseerd programma van de Structuurvisie. Het voldoen aan de vereisten van de Omgevingswet betekent de opbouw van een samenhangende beleidscyclus, bestaande uit de vier kerninstrumenten (visie, plan, programma, vergunning). Daarvoor is het nodig tot 2028 te werken aan een transitieaanpak om te komen tot de vaststelling van het definitieve Omgevingsplan. Het 'digitaal stelsel omgevingswet' (DSO) is daarbij het nieuwe loket (Omgevingsloket) waar initiatiefnemers, overheden en belanghebbenden snel kunnen zien wat is toegestaan in de fysieke leefomgeving. Daarvoor verkennen we de mogelijkheden van toepasbare regels.

Groene zone/Valkenhorst

Wij dragen zorg voor een breed gedragen ruimtelijke en programmatische visie op de Groene Zone, waarbij de ambitie gericht is op het openhouden van een strook van minimaal 1500 meter agrarisch cultuurlandschap met de daarbij behorende cultuurhistorische en ecologische kwaliteiten. Dit gebeurt op basis van een breed gedragen 'Masterplan'.

Een belangrijke kwaliteitsimpuls voor natuur en cultuur wordt bereikt door de herinrichting van de Groene Zone met aandacht voor extensief recreatief medegebruik.

Wonen

De beleidsopgaven van de gemeente op het gebied van wonen zijn groot. Er is momenteel een landelijk tekort aan woningen. Bovendien is Wassenaar een gewilde plaats om te wonen. Aan zogenaamde 'regionale woontafels' wordt overlegd hoeveel woningen elke gemeente in onze regio zal bouwen, waarbij zo veel mogelijk wordt vastgehouden aan het belang van Wassenaar als recreatieve gemeente voor de regio en hetgeen is vastgelegd in de Woonvisie 2030. Nog niet is in te schatten wat de doorvertaling zal worden op de woningbouw van de toenemende druk vanuit Rijk en Provincie op de taakstelling. Ook ligt er vanuit de Provincie een opgave om nieuwe woonproducten onder de verzamelnaam 'Flexwonen' toe te voegen. Dit blijft onderwerp van gesprek, ook met de corporaties.

Voor de komende vier jaar blijft woningbouw beperkt tot vier projecten: de omvorming van het hoofdkantoor van de ANWB op de grens met Den Haag tot woningen, de bouw van huizen op het terrein Den Deylschool/Middelweg, het bouwen van woningen op de huidige gemeentewerf en in Kerkehout.

Scholen

Voldoende scholen en kinderopvanglocaties van hoge kwaliteit. In overleg met schoolbesturen wordt onderzocht wat er aan verduurzaming van de gebouwen kan plaatsvinden. De gemeente kent een integraal huisvestingsplan (IHP) om te zorgen voor voldoende huisvesting van scholen in Wassenaar. In het integraal huisvestingsplan is de urgentie inclusief de financiën en plannen voor de onderwijshuisvesting opgenomen. Het huisvestingsplan van de gemeente is in 2019 vastgesteld en wordt in de komende periode geëvalueerd. In 2023 wordt gewerkt aan de renovatie van de Kievitschool en de uitbreiding van het Rijnlands Lyceum. Ook worden de voorbereidingen getroffen voor de realisatie van een gefuseerde school voor de Stichting Katholiek Onderwijs Wassenaar (SKOW). Conform het IHP zouden de St. Josefschool en de St. Jan Baptist fuseren en opgaan in een nieuw 'Integraal kind centrum' (IKC).

Centrumontwikkeling

De gemeente kan bijdragen aan een gezellig dorpscentrum met mooie winkels en goede voorzieningen door te zorgen voor een hoogwaardige inrichting van de openbare ruimte. Op basis van de reeds uitgevoerde onderzoeken, een stedenbouwkundig plan en een brancheringsplan wordt een aangepast, haalbaar plan voor de herinrichting van het dorpscentrum ontwikkeld. Bij deze uitwerking houden we alle belanghebbenden nauw betrokken.

Ook blijft de gemeente de komende tijd werken aan een goed florerend, vindbaar, toegankelijk en compact centrum met een minimale leegstand (frictieleegstand = wens) en meer ruimte voor wonen boven winkels en nabij het kernwinkelgebied (ofwel de winkelhaak).

Evenementenbeleid

Evenementenbeleid biedt ruimte om gemeentelijke doelstellingen, regels en prioriteiten, zoals duurzaamheid duidelijk te maken. Eén en ander zal integraal worden afgestemd met inwoners, ondernemers, ketenpartners en organisatoren van evenementen mede als bouwsteen voor de omgevingsvisie.

Cultureel erfgoed

Cultureel erfgoed is een belangrijke pijler voor de identiteit en kwaliteit van Wassenaar. Het is een sterk merk, dat een wezenlijke bijdrage levert aan een gezonde leefomgeving en een goede omgevingskwaliteit. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid (zorgplicht) om zorgvuldig om te gaan met ons erfgoed, dat authentiek, vitaal en duurzaam is.

Door bezuinigen is het programma Cultureel Erfgoed 2018-2022 zeer beperkt uitgevoerd.

Een geactualiseerd programma biedt ruimte om het coalitieakkoord uit te voeren en te voldoen aan de nieuwe wetgeving met nieuwe instrumenten, zoals omgevingsvisie en -plan. Dat betekent onder meer het aanleveren van bouwstenen voor de uitwerking van de Omgevingswet, het aansluiten bij de opgaven die er liggen voor verduurzaming, de klimaattransitie, het verbeteren van werkprocessen (digitalisering) en het beleid voor toezicht en handhaving.

Doelstellingen

1. Voldoen aan nieuwe wet- en regelgeving in het kader van de Omgevingswet.
2. Een visie ontwikkelen op de Noordrand, waar het 'Masterplan voor de Groene Zone' deel van uitmaakt.
3. De inrichting van een groene buffer (zone), tussen de laatste bebouwing van Wassenaar en de eerste bebouwing van Katwijk, waarbij de ambitie een 1500 meter brede zone is van open en vitaal agrarisch cultuurlandschap, met behoud en versterking van de aanwezige cultuur- en natuurwaarden, maar zonder intensieve recreatie.
4. Voor wonen is de Woonvisie 2030 het uitgangspunt waarbij woningbouw wordt beperkt tot vier woningbouwlocaties te weten de ANWB-locatie, de locatie van de voormalige Den Deylschool aan de Middelweg, de huidige gemeentewerf en in Kerkehout.
5. Voor nieuwe woningbouwprojecten wordt ingezet op tenminste 25% sociale huurwoningen.
6. Uitvoering geven aan het Integraal Huisvestingsplan (IHP) waarbij schoolgebouwen beter worden geïsoleerd.
7. Het dorpscentrum gezellig maken met mooie winkels en goede voorzieningen met een hoogwaardige inrichting van de openbare ruimte.
8. Duidelijkheid geven over wat mogelijk is bij het organiseren van evenementen.
9. Het erfgoed behouden en waar mogelijk waarden stimuleren en verduurzamen.

Wat gaan we daarvoor doen ?

Belangrijkste resultaten 2023

- 1.1 Een Ontwerp Omgevingsvisie, die op basis van een startnotitie, inclusief een sturingsfilosofie zal worden opgesteld en, al dan niet in combinatie met een (uitwerkings-)programma, welke in 2024 ter vaststelling worden voorgelegd.
- 1.2 Vaststellen transitieaanpak Omgevingsplan
- 2.1 Plan van aanpak (startnotitie) uitwerking noord- en zuidrand zijn vastgesteld, inclusief Masterplan Groen Zone
- 3.1 Uitvoering inrichting Groene Zone is gestart
- 4.1 Vaststellen regionale woonzorgvisie
- 4.2 Vaststellen (regionale) huisvestingsverordening 2023
- 4.3 Jaarschijf prestatieafspraken
- 4.4 Woningmarktmonitor actualiseren
- 4.5 Opstellen doelgroepenverordening
- 4.6 Notitie zelfbewoningsplicht
- 4.7 Een plan voor de uitbreiding van de woonwagenlocaties.
- 4.8 Een Bestemmingsplan en Beeldkwaliteitsplan voor de ANWB-locatie.
- 4.9 Een ruimtelijk plan om de herontwikkeling van de Den Deylschool
- 4.10 Een ruimtelijk plan om een nieuwe gemeentewerf te realiseren
- 6.1 Een ruimtelijk plan om de ontwikkeling van een school ter vervanging van de St. Josef en St. Jan Baptist mogelijk te maken
- 7.1 De vaststelling van een nieuw haalbaar plan voor het centrum, incl. planning en beschikbaar gesteld investeringskrediet
- 8.1 Een evenementenbeleid ontwikkelen en vaststellen
- 9.1 Een geactualiseerd Programma Cultureel Erfgoed 2023-2027;
- 9.2 Erfgoed (boven- en ondergronds) maakt integraal deel uit het meerjarenprogramma van Toezicht & Handhaving
- 9.3 Bouwstenen Erfgoed voor de in ontwerp op te stellen Omgevingsvisie
- 9.4 De uitvoering van de wettelijke erfgoed taken worden in lijn met wettelijke taken Omgevingswet uitgevoerd
- 9.5 Uitvoering van het programma Stimulering Instandhouding en verduurzaming monumenten

Toelichting

Ontwerp Omgevingsvisie

Op basis van een startnotitie, inclusief een sturingsfilosofie, zal gewerkt worden aan het opstellen van een Omgevingsvisie. Hierbij zal de mate van participatie worden uitgewerkt en de uitgangspunten voor het opstellen van de Omgevingsvisie. Bezien zal worden of een Programma Gezondheid daarbij zal worden opgesteld, om aspecten als leefbaarheid, bewegen, groen, lucht (roet en fijnstof), geluid, bodem, externe veiligheid, hitte etc. integraal in samenhang met elkaar uit te werken, te monitoren en op (bij) te sturen. Ook

zal moeten worden bepaald welke uitgangspunten uit eerder beleid nog zijn te hanteren en voor welke onderdelen nieuw beleid gewenst is. Voor de beschreven werkzaamheden is een bedrag beschikbaar van € 290.000; in 2023 € 190.000 en in 2024 € 100.000. Het totaal benodigde bedrag hangt samen met de te opteren aanpak, die begin 2023 in de startnotitie nader zal worden uitgewerkt.

Omgevingswet inclusief Wet Kwaliteitsborging voor het Bouwen

Het Programma Invoering Omgevingswet is, zoals het er nu naar uitziet, beëindigd. De Omgevingswet wordt 1 januari 2023 ingevoerd. De gevolgen van de Invoering, het opstellen van het Omgevingsplan, bijstellen van verordeningen etc. zal nog vele jaren doorlopen en mogelijk extra middelen vragen. Deze zijn echter vooralsnog niet duidelijk in beeld.

Wonen: uitvoering meerjaren prestatieafspraken

In 2023 wordt uitvoering gegeven aan de jaarschijf van de prestatieafspraken 2021-2025 (hoofdpijnen). De prestatieafspraken sluiten aan bij de uitvoeringsparagraaf in de Woonvisie 2021-2025. Jaarlijks worden nadere afspraken gemaakt met de corporaties over de toekomstige samenstelling van de woningvoorraad en het minimum aantal sociale huurwoningen dat op peil moet blijven binnen de gemeente. Zo zullen in 2023 in het project Stompwijkstraat netto 46 sociale huurwoningen worden toegevoegd en twee maatschappelijke voorzieningen.

Vaststellen regionale Woonzorgvisie

De verwachting is dat in de eerste helft van 2023 de regionale woonzorgvisie, waaraan ook Wassenaar deelneemt, gereed is. Daarnaast is in het landelijke programma 'Een thuis voor iedereen' opgenomen dat elke gemeente per 1 januari 2024 een lokale woonzorgvisie moet hebben. Deze visie kan opgesteld worden als uitvoering van een bredere visie zoals de woonvisie, dan wel als zelfstandig document. Dit vraagt een intensieve samenwerking tussen 'Wonen' en het 'Sociaal Domein'.

Vaststellen (regionale) Huisvestingsverordening

In de huisvestingsverordening zijn o.a. regels opgenomen over de toewijzing van huurwoningen en over het bepalen van de urgentievolgorde voor woningzoekenden. Wassenaar werkt in de regio samen om te komen tot een Regionale Huisvestingsverordening waarin enige ruimte is voor lokaal maatwerk. Per 1 juli 2023 dient de huidige 'Huisvestingsverordening 2019' vervangen te worden door een nieuwe. De nieuwe huisvestingsverordening zal een belangrijk instrument worden om aspecten van het coalitie-akkoord te realiseren, waaronder preferentie voor Wassenaarders.

Woningmarktmonitor actualiseren

In de woonvisie is bepaald om de woningmarktmonitor jaarlijks te actualiseren en van een toelichting te voorzien. Op basis van de woningmarktmonitor wordt met de raad gesproken over ontwikkelingen in de woningmarkt ([Woningmarktmonitor – Gemeente Wassenaar \(incijfers.nl\)](#)).

Uitbreiding Standplaatsen Woonwagens

In de Woonvisie 2021-2025 is vastgesteld dat er ruimte komt voor een beperkte uitbreiding van het aantal standplaatsen. Voor locatie Lagerweide gaat het mogelijk om vier plaatsen en voor de locatie Ruigelaan om drie tot vijf. In overleg met de bewoners van de locaties en in afstemming met de omgeving wordt in 2023 invulling

gegeven aan deze uitbreiding. Voorzien is dat er in het tweede kwartaal van 2023 een concreet plan ligt en dat vervolgens gestart kan worden met de ruimtelijke planvorming. In 2024 wordt overgegaan tot realisatie van de uitbreiding.

Rijksstraatweg 601 / Land van Ons

De handelskwekerij Griffioen is verkocht aan 'Land van Ons'. De raad is over de voorgenomen verkoop geïnformeerd in raadsinformatiebrief 051 d.d. 10 mei 2022. Hierin staan ook de contouren omschreven van een nieuwe door 'Land van Ons' te ontwikkelen plan. 'Land van Ons' neemt hierin het voortouw. De verwachting is dat dit in 2023 tot ruimtelijke besluitvorming gaat leiden.

Vaststellen evenementenbeleid

De gemeente Wassenaar heeft nog geen eenduidig beleid rondom de omgang met evenementen. Het ontwikkelen van het evenementenbeleid, waarin wordt beschreven wat, waar en hoe evenementen in de gemeente kunnen worden georganiseerd, draagt bij aan duidelijkheid voor ambtenaren, organisatoren, ondernemers en bewoners. Door middel van een participatieproces wordt rekening gehouden met de inbreng van inwoners, bezoekers, organisatoren en andere relevante partijen. Ook gaan we aan de slag met aan te wijzen evenementenlocaties, wat voor type evenementen daar welkom zijn, en hoe we evenementen gaan verspreiden over het dorp en de tijd. In 2022 is gewerkt aan het opstellen van een startnotitie voor het evenementenbeleid, zodat in 2023 het daadwerkelijke beleid invulling kan krijgen.

Projecten en investeringen

Kievietschool

Voor de Kievietschool zijn de voorbereidingen in volle gang. Er is een krediet aangevraagd voor de nieuwbouw en renovatie van de school. In het IHP staat een bedrag opgenomen van € 3.150.000. In dit bedrag zijn alleen de bouwkosten van de renovatie en de nieuwbouw opgenomen. De voorlopige raming valt hoger uit dan het bedrag dat in het IHP staat aangegeven. De kosten zullen gezien de prijsstijgingen uitkomen op ongeveer 4 miljoen euro. Dit is volgens de voorlopige raming inclusief sloop en noodlokalen. In onderliggende begroting is een aanvullend krediet opgenomen van € 1 mln. De raad zal middels een afzonderlijk voorstel worden gevraagd om krediet beschikbaar te stellen voor de Kievietschool.

Rijnlands Lyceum

Voor de bouw van de internationale afdeling van het Rijnlands Lyceum is een krediet beschikbaar gesteld van ongeveer 6,1 miljoen euro. Het Rijnlands Lyceum is bouwheer en het uitgangspunt is om de bouw te realiseren binnen dit bedrag. Overschrijding van het budget komt voor rekening van het schoolbestuur. De uiteindelijke realisatie zal na de zomervakantie van 2023 zijn.

Stichting Katholiek Onderwijs Wassenaar (SKOW)

Eind 2023 ligt er een vastgesteld ruimtelijk plan om de nieuwbouw voor een school voor de SKOW mogelijk te maken. Conform het vastgestelde integraal huisvestingsplan Wassenaar (IHP) wordt ter vervanging van de St. Jozefschool en de St. Jan Baptist een gezamenlijke nieuwe school gebouwd. De gemeente is daarbij enerzijds verantwoordelijk voor het leveren van financiën en anderzijds voor de locatie.

In het IHP is voor de bouw van de nieuwe school in tranche 2023-2026 een bedrag opgenomen van € 1.740.000 en in tranche 2027-2030 van € 3.680.000. De verwachte kosten conform de laatst bekende normbedragen november 2021 voor de onderwijshuisvesting zijn momenteel € 6.428.784. Hierbij is nog geen rekening gehouden met de toename van de bouwkosten van de komende jaren, tijdelijke huisvesting en sloop. Na het voorbereidingskrediet van maximaal 10% zal dit investeringskrediet met een separaat voorstel beschikbaar gesteld moeten worden.

Herontwikkeling Duindigt

Op 14 december 2021 heeft de raad het 'Startdocument' en 'Stedenbouwkundig Plan van Eisen' vastgesteld voor de herontwikkeling van renbaan Duindigt. Het college wil op basis van deze door de raad vastgestelde kaders de ontwikkeling opnieuw tegen het licht houden en gaat hierover met de gemeenteraad in gesprek.

Herontwikkeling ANWB

In het eerste kwartaal van 2023 wordt het bestemmingsplan 'Residentie Parkzicht' vastgesteld. Hiermee wordt het mogelijk gemaakt om 400 tot 425 woningen toe te voegen waarvan 25% sociaal. Het bestemmingsplan is in lijn met het op 18 mei 2021 vastgestelde startdocument en stedenbouwkundig kader en de aanpassingen zoals gecommuniceerd in de raadsinformatiebrief nr. 038 van 22 februari 2022.

Bij de vaststelling van het bestemmingsplan wordt ook het beeldkwaliteitsplan aangeboden. Deze wordt als aanvulling op het vigerende welstandsbeleid voor vaststelling aan de raad voorgelegd.

Herontwikkeling Den Deylschool

Eind 2023 ligt er een definitief ontwerp voor de woningen en is daarvoor de ruimtelijke procedure gestart om de herontwikkeling van de locatie Den Deylschool mogelijk te maken. Begin 2023 wordt op basis van de inzendingen een winnaar van de ontwikkelcompetitie gekozen en wordt de locatie gegund/verkocht. Vervolgens kan in 2024 de bouw starten.

Voor het opstellen van het ruimtelijke plan is € 70.000 op de begroting gebracht en voor de toetsing en het voeren van de ruimtelijke procedure tot vaststelling € 105.000. Deze kosten worden gedekt uit de verkoopopbrengst van de locatie.

Herontwikkeling gemeentewerf

Eind 2023 ligt er een ontwerp en is daarvoor de ruimtelijke procedure doorlopen om realisatie van een nieuwe gemeentewerf mogelijk te maken als gevolg van de woningbouwontwikkeling van de huidige werf aan de Johan de Wittstraat. Medio 2023 wordt op basis van een voorstel een locatie gekozen voor een nieuwe werf. Voor het opstellen van het ruimtelijke (postzegel)plan en voeren voor de procedure is in 2023 een bedrag beschikbaar van € 70.000. Voor de toetsing en het voeren van de ruimtelijke procedure tot vaststelling is een bedrag benodigd van € 105.000. Deze kosten worden naar verwachting gedekt uit de verkoopopbrengst van de locatie. In 2023 starten we met de planontwikkeling van de huidige gemeentewerf en het gemeentekantoor.

Centrumontwikkeling

De gemeenteraad heeft besloten om binnen het beschikbare krediet een aangepast plan voor het centrum te maken. Het plan zal voorzien in een goed functionerend en aantrekkelijk centrum van een zelfstandig dorp en zal de waarde van het centrum als huiskamer van alle inwoners erkennen (jong en oud, vitaal en minder vitaal).

Groene zone Valkenhorst

Uitgangspunt voor het opstellen van het 'Masterplan van de Groene Zone' is de in maart 2021 vastgestelde 'Nota van Uitgangspunten' en de 'Structuurvisie Landgoed aan Zee'. Ook zal hierbij de beperkte 'Gebiedsvisie' worden betrokken. Dit masterplan is onderdeel van de uitwerking van de 'Noordrand', waarvoor in 2023 de startnotitie wordt vastgesteld.

Van de in 2021 uitgewerkte visie op de ecologische verbindingzone 'Lentevreugd – de Horsten' wordt in 2023 in samenwerking met de provincie Zuid-Holland de eerste fase uitgevoerd. Het gaat om de herinrichting van het gebied tussen Lentevreugd en Maaldrift. Met het herstel en beter zichtbaar maken van de tankgracht worden de erfgoed- en natuurwaarden versterkt en beter beleefbaar gemaakt; de extensieve recreatie heeft betrekking op de aanleg van wandel- en fietspaden. De provincie is subsidieverstrekker voor het herinrichtingsplan. Ook de tweede fase, waarbij als natuurcompensatie voor de aanleg van de Rijnlandroute laanbeplanting komt langs de Kokshoornlaan, zal in 2023 worden gerealiseerd.

Producten

- Masterplan Groene zone voorlopig ontwerp (VO)
De Nota van Uitgangspunten en Beperkte gebiedsvisie doorvertalen in een masterplan VO.
- Masterplan Groene zone definitief ontwerp (DO)
Het masterplan VO aanpassen op basis van zienswijzen naar een masterplan DO en deze vaststellen.
- Uitwerken 3 deelgebieden (weidevogelgebied/Ruigelaan, Oostdorperweg, Maaldrift)
Op basis van masterplan DO detailuitwerking maken per deelgebied.

Realisatie

- Realisatie ecologische verbindingzone, helofytenfilter en aanleg tankgracht op basis van de detailuitwerking.
- Realisatie deelgebieden op basis van de detailuitwerking per deelgebied.
- Realisatie bomenlaan Kokshoornlaan t.b.v. vliegroute vleermuizen.
- Realisatie natuurcompensatie.
- Realisatie uitbreiding watergang, plas drasgebied en natuurvriendelijke oevers t.h.v. Kaswatering.
- Realisatie ecologische verbindingzone en extensieve recreatieve verbindingen tussen Valkenhorst en groene zone, tussen de duinen en de nog te realiseren Mient Kooltuin.

Risico's

- Planningen lopen uit of worden opgeschort.
- Ontbrekende budgetten.
- Vervolg geven aan toezeggingen of projecten die zijdelings te maken hebben met Groene Zone.

Instandhouding Huize Ivicke

Er wordt vanuit gegaan dat de juridische procedures voor naleving van de instandhoudingsplicht (Erfgoedwet) van Huize Ivicke, waarvoor een last onder bestuursdwang is opgelegd, naar verwachting ook in 2023 doorlopen. Doel is dat veroorzaker van de overtreding de gemaakte kosten van circa 1 miljoen euro betaalt. Zolang er geen definitieve gerechtelijke uitspraken zijn en de financiële afwikkeling met de eigenaar niet is afgerond, kan op voorhand geen uitspraak worden gedaan over de financiële implicaties. Dit afgezien van het

feit dat in afwachting van de gerechtelijke uitspraken de provincie zo'n 50% bijdraagt in de gemaakte instandhoudingskosten. Afhankelijk van de ontwikkelingen bij het uitvoeren van deze wettelijke taak, zal tussentijdse financiële bijstelling plaatsvinden bij de voor- en najaarsnota. Dat geldt zowel voor de terug te vorderen kosten als voor de juridische bijstand, maar ook voor te maken kosten voor eventuele nieuwe WOB/WOO-verzoeken. Voor het lange-termijn-behoud van het rijksmonument zal doorgegaan worden met het blijven stimuleren dat er een uitvoerbaar plan komt gericht op een algeheel herstel van de buitenplaats en een passend gebruik.

Effectindicatoren

Tabel 4.1 - Effectindicatoren P4 Fysieke Leefomgeving

Effectindicator	Peilwaarde (2022)	Streefwaarde Begroting 2023	Streefwaarde Begroting 2024	Streefwaarde Begroting 2025	Streefwaarde Begroting 2026
Aantal woningen (Plus nieuw toegevoegde woningen o.b.v. woonvisie 2030 (gesaldeerd met gesloopte woningen))	12.262	12.418 (plus 156)	12.476 (plus 58)	12.641 (plus 165)	12.819 (plus 178)

Wat gaat het kosten ?

Investerings

Tabel 4.2 - Investerings P4 Fysieke Leefomgeving

Reeds beschikbaar gestelde lopende investeringen	
IHP Rijnlands Lyceum	6.116.211
Nieuwbouw en uitbreiding Kievitschool (deels beschikbaar gesteld)	3.150.000

Reeds in het meerjarenbeeld opgenomen investeringen

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Tractie	0	55.000		
Totaal	0	55.000	0	0

In meerjarenbeeld op te nemen investeringen - later beschikbaar te stellen dmv apart raadsbesluit

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Nieuwbouw en uitbreiding Kievitschool (aanvullend krediet)	1.000.000	0	0	0
IHP SKOW	0	1.740.000	0	0
Totaal	1.000.000	1.740.000	0	0

Programma

Tabel 4.3 - Baten en lasten P4 Fysieke Leefomgeving

Programma: P4 Fysieke leefomgeving ("-"= nadeel / "+"= voordeel) bedragen x € 1.000	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026
Baten	2.965	1.811	1.501	1.489	1.489	1.489
Lasten	-4.027	-4.614	-3.710	-4.661	-3.592	-3.584
Saldo van baten en lasten	-1.061	-2.803	-2.209	-3.172	-2.102	-2.094
Onttrekking reserves	386	760	0	1.000	0	0
Toevoeging reserves	-1.149	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	-763	760	0	1.000	0	0
Geraamde resultaat	-1.824	-2.043	-2.209	-2.172	-2.102	-2.094

Invoering Omgevingswet (lasten € 340.000 incidenteel)

In verband met de geplande invoeringsdatum van 1 januari 2023 voor de Omgevingswet is ook in 2023 nog een incidenteel bedrag van € 340.000 opgenomen om de doorwerking van de Omgevingswet goed in de organisatie te implementeren. Van dit bedrag was € 190.000 voor een gemeentedeekkende Omgevingsvisie reeds voorzien in de kaderbrief.

Groene zone Valkenhorst (lasten 2023 € 30.000 structureel, vanaf 2024 € 70.000 structureel)

Voor dit project verwachten we de komende jaren een beroep te moeten doen op externe deskundigheid. Het is onze ambitie dat de groene zone ten zuiden van de nieuwe woonwijk Valkenhorst een vitaal, open agrarisch cultuurlandschap met hoge cultuurhistorische en natuurwaarden blijft en dat er 1500 meter zit tussen de laatste bebouwing van Wassenaar en de eerste bebouwing van Katwijk.

Betere isolatie van schoolgebouwen (lasten € 50.000 structureel)

In het coalitieakkoord is opgenomen dat we voor het verbeteren van de isolatie in schoolgebouwen de komende jaren in gesprek gaan met de verschillende schoolbesturen in onze adviserende rol. Zie ook Programma 5.

Cultureel erfgoed (lasten € 50.000 structureel)

Deze middelen zijn nodig voor het actualiseren en uitvoeren van het programma cultureel erfgoed.

Beleidsvisie wonen (lasten € 80.000 structureel)

Vanuit het coalitieakkoord is een ambitie om nieuw beleid op wonen te maken waarbij inwoners van Wassenaar prioriteit krijgen. Hierbij wordt vastgehouden aan het belang van Wassenaar en hetgeen is vastgelegd in de 'Woonvisie 2030'. Hiervoor wordt constructief deelgenomen aan regionale woontafels.

Voor de woontaken, zoals het uitvoeren van de woonvisie, updaten Woningmarktmonitor, prestatieafspraken en contacten met corporaties, samenwerking met zorgaanbieders, uitvoering en toezicht op regelingen en vergunningen, hoe omgaan met flexwonen/statushouders/Oekraïners en de nieuwe Huisvestings- en doelgroepenverordening is de huidige bezetting onvoldoende. Deze zal worden versterkt.

Opstellen evenementenbeleid (lasten € 50.000 in 2023)

Dit bedrag is nodig voor het op- en vaststellen van het nieuwe evenementenbeleid, dat mede als bouwsteen dient voor omgevingsvisie, programma en omgevingsplan.

Stimulering instandhouding en verduurzaming monumenten (lasten € 50.000 structureel)

Gezien het grote aantal vooroorlogse gebouwen met monumentale status is externe deskundigheid nodig om een programma op te stellen om de ambities te halen op zowel het gebied van verduurzamen van deze gebouwen als de wettelijke zorgplicht de instandhouding daarvan in de toekomst beter te borgen. Zie ook Programma 5.

Onttrekking reserves

In 2023 zijn op dit moment in afwijking tot 2022 geen reserve-onttrekkingen voorzien.

P5 Natuur, klimaat en Mobiliteit

Wat willen we bereiken ?

Bijdrage aan de Duurzame Ontwikkelings Doelstellingen/ Sustainable Development Goals

Visie

Natuur en groen

Onze gemeente blijft één van de mooiste gemeenten van Nederland met veel en veelzijdige natuur: het strand, de duinen, het agrarisch landschap, de vele landgoederen en parken. We beschermen de unieke, grote biodiversiteit in onze Natura 2000-gebieden en we bieden inwoners en bezoekers rust en ruimte om te ademen. De afgelopen jaren hebben inwoners en bezoekers onze natuur steeds beter weten te vinden. Soms een beetje té goed: het is op momenten erg druk in onder andere Meijndel. Om de natuur te beschermen en de natuurbeleving intact te houden, willen we de recreatiedrukte beperken. Daarom stimuleren we dat andere gebieden in en om Wassenaar heen aantrekkelijker worden voor extensieve recreatie. Zo kunnen recreanten zich beter spreiden en neemt de druk af, waar momenteel op een aantal plekken in Wassenaar al sprake van is. Ook zetten we in op de kwaliteit van onze landgoedparken. We doen dit door de parken te herstellen die in gemeentelijk bezit zijn. Verder gaan we aan de slag met ecologische verbindingszones, zodat versnipperde natuurgebieden verbonden worden. En om de gehele buitenruimte goed te onderhouden wordt er een impuls gegeven aan het beheer ervan.

Economie

Niet alleen natuur en groen zorgen voor een aantrekkelijke leefomgeving. Een levendig centrum, een mooi strand en een aantrekkelijk economisch vestigingsklimaat dragen daar ook aan bij. Zo is er voor ieder wat wils die in Wassenaar wil wonen, werken en/of recreëren. Daarom gaan we aan de slag met een nieuw centrumplan. Daarover is in het vorige programma al geschreven. Ook gaan we starten met een nieuwe 'Strandvisie'. Daarnaast willen we meer inzicht in de bezoekers van Wassenaar. Daarom zetten we een digitaal nachtregister op en vernieuwen we het beleid op het gebied van 'Bed and Breakfasts'.

Verkeer

Wassenaar moet een goed bereikbare gemeente zijn met veilige wegen en straten voor iedere weggebruiker. We gaan sluijverkeer tegen en de fietser komt centraal te staan. Dit zorgt voor minder drukte op de autowegen, draagt bij aan meer vitaliteit én zorgt voor minder uitstoot.

We zetten stappen in de invoering van 30 km/uur binnen de gehele bebouwde kom (met uitzondering van de Wittenburgerweg en het traject Stoeplaan–Groot Haesebroekseweg tot aan de Papegaaienaan). Hiermee neemt het sluijverkeer af en neemt de verkeersveiligheid toe. Ook gaan we de mogelijkheden onderzoeken voor de invoering van venstertijden voor vrachtverkeer. Naast vergroting van de verkeersveiligheid, kan dat ook bijdragen aan minder drukte op de weg tijdens spitsuren.

Duurzaamheid

Op het gebied van energie en warmte zetten we de transitie door en volgen we de landelijke ambities. In Wassenaar moet de productie van afval omlaag. Samenwerking met inwoners en organisaties is hierbij essentieel. De nadruk vanuit de gemeente ligt daarom op informeren, stimuleren en faciliteren.

Doelstellingen

1. We komen actief op voor het behoud en de versterking van de identiteit en kwaliteiten van Wassenaar op het gebied van cultuur-, natuur- en landschapswaarden en het tevens vitaal, toekomstbestendig en toegankelijk houden daarvan.
2. We versterken het economisch vestigingsklimaat.
3. We brengen het onderhoudsniveau van de openbare ruimte omhoog.
4. We houden Wassenaar toekomstbestendig en zetten in op energie-, warmte- en watertransitie. Ook besteden we aandacht aan klimaatadaptatie om de schade door extreem weer te beperken (hitte, droogte, wateroverlast of overstromingen).
5. De hoeveelheid afval die in Wassenaar geproduceerd wordt moet naar beneden. Ook hier geldt de aanpak van informeren, stimuleren en faciliteren.
6. We vergroten de verkeersveiligheid, stimuleren het gebruik van de fiets en maken Wassenaar minder aantrekkelijk voor sluijverkeer. Ook maken we ons sterk voor een andere inrichting van de N44.
7. We houden ons aan onze wettelijke verplichtingen en we voeren ons vastgestelde beleid uit.

Wat gaan we daarvoor doen ?

Belangrijkste resultaten 2023

- Doelstelling 1.1: Digitaal Nachtregister
- Doelstelling 1.2: Druktemonitor/ruimtemonitor
- Doelstelling 1.3: Meerjarenprogramma 2.0 van Duin Horst & Weide 2022-2026
- Doelstelling 1.4: Herstel kwaliteit en beter leefbaar maken van de historische buitenplaatsen
- Doelstelling 1.5: Actieplan geluid
- Doelstelling 1.6: Nota bodembeheer
- Doelstelling 1.7: Schone gemeentewerf
- Doelstelling 1.8: Verbeterde luchtkwaliteit en teruggedrongen geluidhinder
- Doelstelling 2.1: Strandvisie 'Wassenaar familiestrand 2030'
- Doelstelling 2.2: Kwaliteitskeurmerk Blauwe Vlag
- Doelstelling 2.3: Applicatie Chainels
- Doelstelling 3.1: Beheervisie en Integraal beheerplan openbare ruimte
- Doelstelling 4.1: Lokale Energiestrategie 2.0
- Doelstelling 4.2: Buurtuitvoeringsplannen warmtetransitie (isolatie)
- Doelstelling 4.3: Verhoogde dorpsbetrokkenheid verduurzaming
- Doelstelling 4.4: RES 2.0
- Doelstelling 4.5: Advisering scholen, bedrijven, maatschappelijk vastgoed bij verduurzaming
- Doelstelling 4.6: Advisering verzwaren elektranet
- Doelstelling 4.7: Maatregelen klimaatadaptatie in beeld brengen en uitvoeren
- Doelstelling 4.8: Klimaatstresstest
- Doelstelling 5.1: Zijbelading huisvuilauto's
- Doelstelling 5.2: Vermindering hoeveelheid restafval
- Doelstelling 6.1: Versnelde invoering 30 km/uur
- Doelstelling 6.2: Afnemen sluiptverkeer, en ingevoerde venstertijden vrachtverkeer
- Doelstelling 6.3: Vervangen snelheidsmeters/-displays
- Doelstelling 6.4: Verbeterde verkeersveiligheid rond scholen
- Doelstelling 6.5: Verbeterde algehele verkeersveiligheid
- Doelstelling 6.6: Openbare laadpalen elektrische fietsen
- Doelstelling 6.7: Geactualiseerd parkeerbeleid

Toelichting

Doelstelling 1.1: Het digitaal nachtregister brengt de herkomst van de bezoeker in kaart en registreert de verblijfsduur en de reden van bezoek. Daarmee kunnen we anticiperen op drukke periodes en minder drukke periodes benutten. Daarnaast genereert het betrouwbare en transparante data (ook relatie met toeristenbelasting) en maken de actuele en gedetailleerde data het mogelijk om trends te duiden, prognoses te maken en (gemeentelijk) beleid te bepalen.

Doelstelling 1.2: Met de ruimtemonitor willen wij inzicht in actuele bezoekersstromen krijgen met als resultaat het bewerkstelligen van een significante spreiding van bezoekers in tijd en ruimte. Hiermee willen we de druk op kwetsbare gebieden verminderen en bezoekers verleiden naar plekken waar ze in economische en maatschappelijke zin bijdragen aan de versterking van voorzieningen.

Doelstelling 1.3: In 2023 is de samenwerking binnen het Nationaal Park Hollandse Duinen (NPHD) versterkt door de gezamenlijk ambities met de Landschapstafel Duin Horst en Weide op te nemen in het Meerjarenplan DHW 2.0 voor de periode 2022-2026. Naast de aandacht voor de natuur, het cultuurlandschap en de recreatie is de scope verder verbreed naar de actuele opgave als het gaat om de verstedelijkingsdruk, klimaat- en landbouwtransitie en circulaire economie. Het vitaal en authentiek, maar ook beleefbaar en toegankelijk houden van het bijzondere cultuurlandschap, zijn centrale thema's in projecten als 'Landgoederen Verbinden' en 'De Poort naar de Hollandse Duinen'.

Doelstelling 1.4: Ook in 2023 wordt doorgegaan met het herstel van de historische buitenplaatsen in de landgoederenzone. Dat geldt in de eerste plaats voor het parkherstel van 'Rust en Vreugd', waar de historische structuur en aanleg van het park beter herkenbaar wordt gemaakt met respect voor de aanwezig natuurwaarden. De planvorming en het herstel van het park 'De Wittenburg' vinden plaats in samenhang met plannen die de eigenaar van het gelijknamige kasteel heeft voor de kwaliteitsverbetering van zijn parkgedeelte. Om de bestaande kwaliteiten van de reeds herstelde parken te borgen worden voor 'De Paauw' en 'Backershagen' beheerplannen opgesteld.

Doelstelling 1.5: In 2023 moet een nieuw 'Actieplan geluid' worden opgesteld. Dit actieplan moet door iedere gemeenten om de vijf jaar worden opgesteld volgens de 'Europese richtlijn omgevingslawaai' en de 'Wet milieuhinder'. Het doel hiervan is in kaart te brengen welke maatregelen de gemeente Wassenaar tussen 2023 en 2028 gaat nemen om geluidhinder door wegverkeerslawaai te voorkomen en om hier middelen voor beschikbaar te stellen.

Doelstelling 1.6: Om te voldoen aan de eisen vanuit de 'Wet bodembescherming' moeten gemeenten iedere vijf jaar een 'Nota bodembeheer' vaststellen. Het doel van deze nota is om gemeentelijk beleid over bodemkwaliteit en grondverzet vast te leggen.

Doelstelling 1.7: De bodem onder de gemeentewerf aan de Johan de Wittstraat 45 is vervuild vanwege een voormalige gasfabriek. Alhoewel er geen acuut gevaar is en de vervuiling zich niet verplaatst, is een schone bodem in bebouwd gebied wenselijk als onderdeel van een schone en veilige leefomgeving, ook met het oog op toekomstige ontwikkelingen en graafwerkzaamheden. Voor sanering is in begrotingsjaar 2024 € 1 miljoen opgenomen, ten laste van de algemene reserve.

Doelstelling 1.8: Luchtkwaliteit en geluidhinder vragen extra aandacht vanuit de Wassenaarse bevolking. Met enige regelmaat zijn er in dit kader vragen en meldingen over vliegtuigen, evenementen, houtstook en verkeer. Om de ervaren hinder te voorkomen wordt op verschillende manieren geacteerd.

Doelstelling 2.1: In verband met het aflopen van de pachtovereenkomst van Staatsbosbeheer in 2025 en de strandexploitanten in 2027 dient er een visie te komen.

Doelstelling 2.2: Om de Wassenaarse Slag als aantrekkelijk en duurzaam strand onder de aandacht te brengen, vindt de uitreiking van het kwaliteitskeurmerk in 2023 in Wassenaar plaats.

Doelstelling 2.3: Om op een minder arbeidsintensieve wijze een betrokken, effectieve en toekomstbestendige community te houden is het belangrijk om gebruik te gaan maken van 'Chainels'. Deze applicatie ondersteunt de bedrijfscontactfunctionarissen in de interactie met en tussen de ondernemers. (Zie ook Programma 3, doelstelling 1: Het contact met onze gemeente, of dat fysiek is of digitaal, is laagdrempelig, makkelijk en snel. Dat vergt voldoende ambtelijke capaciteit en aandacht van de organisatie).

Doelstelling 3.1: Ter vervanging van deze beheerplannen zal er in 2023 een 'Integraal Beheerplan Openbare Ruimte' (IBOR-plan) ter vaststelling aan de raad worden aangeboden. Hierbij is het van belang dat we de leefomgeving kwalitatief in stand houden en we de biodiversiteit stimuleren. In het opstellen van de beheervisie wordt ook uitgezocht, welke middelen nodig zijn om de leefomgeving op A-niveau (op basis van CROW-beeldkwaliteit) te onderhouden. Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de 'Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen'.

Doelstelling 4.1: Om het energie-uitvoeringsbeleid voor de komende vier jaar te verankeren in de organisatie is een actualisatie nodig van de huidige Lokale Energiestrategie (LES). In het plan wordt uitgebreid ingegaan op de programmatische doelen en aanpak voor een CO₂-neutraal Wassenaar in 2050.

Doelstelling 4.2: In de transitievisie warmte (TVW, november 2021) staan doelstellingen vastgelegd om als Wassenaar over te gaan op duurzame (CO₂-neutrale) verwarming. De uitvoering hiervan bevat een buurtgerichte aanpak voor betere isolatie. Doel voor 2023 is dat de eerste 30% van de buurten een aanpak heeft die bewoners kunnen uitvoeren.

Doelstelling 4.3: We informeren, stimuleren en faciliteren inwoners nadrukkelijk om samen uitvoering te geven aan de verduurzaming van ons dorp. De 'Klimaattafel' is hiervoor een beproefd platform binnen de gemeente Wassenaar. Inzet voor 2023 is het verhogen van de betrokkenheid en uitbreiding van het netwerk.

Doelstelling 4.4: Regionaal dienen de afspraken te worden gemaakt over hoe de invulling voor gemeentelijke overstijgende vraagstukken plaatsvindt. Vaststelling van de RES 2.0 is het vervolg op de RES 1.0 uit 2021.

Doelstelling 4.5: Scholen en maatschappelijk vastgoed kunnen vanaf eind 2022 in aanmerking komen voor een subsidie. De gemeente kan adviseren bij het aanvragen. Zie ook programma 4.

Doelstelling 4.6: Uit de transitievisie warmte en blijkens planologische uitvragen van Alliander volgen een grotere elektravraag, -productie en -verbruik. Het net kan dit nu niet aan en dient verzwakt te worden. Alliander voert deze verzwaring uit, in overleg met en met advies van de gemeente.

Doelstelling 4.7: Klimaatadaptatie gaat in de kern over het voorbereiden op het extremere weer dat klimaatverandering met zich meebrengt. Extremer weer kan niet alleen schade opleveren aan huizen door overstroming en wateroverlast, maar ook aan de gezondheid van mens en natuur door hitte en droogte.

Klimaatadaptieve maatregelen kunnen het beste worden toegepast bij (her)inrichtingsprojecten. Omdat er momenteel geen beleid is voor het toepassen van klimaatadaptieve maatregelen, bekijken we in de komende jaren per project waar maatregelen nodig, mogelijk en nuttig zijn. Vergroenen en ontstennen van de leefomgeving maken deel uit van de klimaatadaptieve maatregelen binnen dit beleid.

Doelstelling 4.8: Het 'Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie' (DPRA) stelt ambities op voor klimaatadaptatie in Nederland. De klimaatstresstest is één van de zeven ambities van het DPRA. Elke gemeente is verplicht de klimaatstresstest uit te voeren. Het doel van deze test is om de invloeden van extremer weer in kaart te brengen om zo te zien waar probleemgebieden ontstaan. Ook de specifieke plekken die gevoeliger zijn voor extremer weer worden aangegeven. Bijvoorbeeld plekken met vegetatie die niet tegen droogte kan en plekken waar veel niet-zelfredzame mensen wonen. Tezamen moet dit een volledig beeld geven van welke plekken het meest baat hebben bij welke klimaatadaptieve maatregelen. Met de resultaten van de stresstest wordt vervolgens een risicodialoog gevoerd, waarna een gedragen uitvoeringsagenda wordt opgesteld.

Doelstelling 5.1: Met het invoeren van zijbelading van de huisvuilauto's is er een medewerker minder nodig om het afval in te zamelen. Hierdoor dalen de personeelskosten. Door deze manier van inzamelen kan meer afval per ronde ingezameld worden.

Doelstelling 5.2: De Nederlandse overheid wil in 2025 naar maximaal 30 kilo restafval per persoon per jaar. In Wassenaar is dat op dit moment 214 kilo per persoon. Om een stap in de goede richting te maken, gaan we onder meer inzetten op gedragsverandering.

Doelstelling 6.1: Er wordt gewerkt aan het 'Wegcategoriseringsplan'. Op diverse wegen waar nu nog een maximumsnelheid van 50 km/uur geldt, wordt de maximumsnelheid 30 km/uur. Op andere wegen geldt al een maximumsnelheid van 30 km/uur, maar zijn deze nog niet ingericht als 30 km/uur zone.

Doelstelling 6.2: We onderzoeken welke technische middelen we kunnen inzetten om sluipverkeer significant te verminderen. Om de verkeersveiligheid - met name voor schoolgaande kinderen - te vergroten en de drukte tijdens spitsuren te laten afnemen, willen wij venstertijden invoeren voor vrachtverkeer.

Doelstelling 6.3: We hebben vijf snelheidsdisplays (smileys) waarmee we automobilisten attenderen op hun snelheid. Deze displays voldoen echter niet meer en daarom willen we ze vervangen door nieuwe. Om niet afhankelijk te zijn van een extern bureau voor het uitvoeren van verkeerstellingen én om klachten en verzoeken sneller af te kunnen handelen, willen we twee eigen radartellers aanschaffen.

Doelstelling 6.4: In de afgelopen jaren is al een aantal infrastructurele maatregelen rondom scholen getroffen om de schoolomgeving veiliger te maken. In het kader van het realisatieplan verkeer wordt in overleg met de scholen onderzocht waar nog meer behoefte naar is op het gebied van verkeerseducatie of het realiseren van fysieke en infrastructurele maatregelen.

Doelstelling 6.5: Wij zetten in op het verminderen van de interne autoverplaatsingen in Wassenaar en het verbeteren van de verkeersveiligheid voor de langzame verkeersdeelnemer. De gedragsverandering op dit gebied willen we bereiken door:

- Publiekscampagne promotie fiets, OV en voetgangers
- Werkgeversaanpak mobiliteitstransitie
- Minder vrachtverkeer in Wassenaar
- Afspraken mobiliteitsbeleid Duinrell tijdens speciale dagen
- Publiekscampagne bezoekers Wassenaar
- Verhoging aantal fietsparkeerplaatsen
- Verbeteren fietsveilig gedrag
- Verkeersveiligheid rondom scholen verbeteren
- Realiseren duurzaam mobiliteitsbeleid gemeente intern
- Realisatie fietsveiligheidsplan

Doelstelling 6.6: Op doorgaande fietsroutes plaatsen we laadpalen. Om hier ervaring mee op te doen willen we twee laadpalen aanschaffen die volledig autonoom op zonne-energie werken.

Doelstelling 6.7: Het parkeerbeleid dat de gemeente Wassenaar kent is gedateerd. Dit leidt tot steeds meer knelpunten. We gaan daarom nieuw parkeerbeleid opstellen.

Evaluatie bestaand beleid en actualiseren/herijken beleid

- Evaluatie 'Groen- en watervisie 2015-2019' en actualiseren programma
- Evaluatie 'Bomervisie en groene waardenkaart 2018' en actualiseren programma (opnemen in viewer monumentenkaart)
  - o Ecologisch netwerk op kaart (aanleiding bijenlandschap Zuid-Holland)
  - o Natuurwaardenkaart Natura2000 en natuurnetwerk Nederland
  - o Kanskaart biodiversiteitsherstel: Natuur, Landbouw en Openbare ruimte (o.b.v. toolbox)
  - o Landgoederenzone (Backershagen, De Paauw, Rust en Vreugd, Wittenburg)
  - o Leidraad flora en fauna (in kader van Natuurbeschermingswet)
- Evaluatie en herijken beleidsregels zelfbeheer en adoptie (in kader van beheervisie)
- Opstellen jachtbeleid inclusief Exotenbestrijding (afstemming met provincie)
- Actualiseren agrarische structuurvisie

Verbonden partijen / samenwerkingsverbanden

Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)

De ODH ondersteunt de deelnemers bij de uitvoering van hun taken op het gebied van het omgevingsrecht in het algemeen en de WABO in het bijzonder, alsmede de taken op het terrein van vergunningverlening, handhaving en toezicht op grond van de in artikel 5.1 van de WABO genoemde wetten. Taken op o.a. het gebied van vergunningverlening en handhaving en bodemtaken zijn ondergebracht bij de ODH en worden niet meer zelfstandig door de gemeente uitgevoerd. Zie verder de 'Paragraaf verbonden partijen'.

Avalex

Inzameling van afvalstoffen is geheel in handen gelegd van de GR Avalex. Door gebruik te maken van het nieuwe verwerkingscontract is het mogelijk om het PMD afval via nascheiding uit het restafval te halen en geschikt te maken voor hergebruik recycling. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de visie van een

afvalloze regio. Daarnaast zal er via communicatie vanuit de gemeente blijvende aandacht gegeven moeten worden aan het voorkomen en scheiden van het afval.

Gemeenschappelijke regeling Metropoolregio (MRDH)

In de MRDH werken 23 gemeenten samen aan het versterken van het economisch vestigingsklimaat in de regio en het verbeteren van de bereikbaarheid van de regio. De MRDH bevordert voor de gehele regio het economisch vestigingsklimaat en dus ook de bereikbaarheid. Wassenaar ontvangt subsidies van de MRDH voor projecten op het gebied van verkeer en vervoer vanuit de BDU-gelden die de MRDH ontvangt.

De Wassenaarse deelnemersbijdrage valt binnen de pijler Economisch Vestigingsklimaat. Vanuit deze pijler kan Wassenaar aanspraak maken op subsidies ten behoeve van de bevordering van het economisch vestigingsklimaat. Zie verder de 'Paragraaf verbonden partijen'.

Projecten en investeringen

Lokale energiestrategie

Onder verwijzing naar de bij 'Belangrijkste resultaten' opgenomen toelichtingen bij:

Doelstelling 4.1: Vaststelling Lokale Energiestrategie 2.0

Doelstelling 4.2: Start Buurtuitvoeringsplannen warmtetransitie (isolatie)

Doelstelling 4.3: Verhogen van de dorpsbetrokkenheid verduurzaming

Doelstelling 4.4: Vaststellen RES 2.0

Financiën

Doelstelling 4.1: Voor het leggen van een fundament is voor 2023 een inzet benodigd van € 250.000. Hiermee kan een basis worden gelegd voor een groot deel van de (hoofd)projecten binnen de lokale energiestrategie. Een belangrijk deel hiervan is bestemd voor communicatie.

Doelstelling 4.2: Voor de uitvoering van de warmtetransitieplannen voor 2023 is € 160.000 op de begroting gebracht. Hiermee kunnen de eerste buurtclusters worden aangepakt, waarin met bewoners specifiek naar oplossingen voor hun woningen wordt gezocht. Speciale aandacht gaat hierin uit naar de vooroorlogse woningen.

Doelstelling 4.3: Voor de uitvoering van de klimaattafel en de dorpsactivatie is € 60.000 begroot. Hierin is circa € 30.000 gereserveerd om specifieke initiatieven op het gebied van de CO₂-reductie te kunnen ondersteunen.

Doelstelling 4.4: Voor het opstellen van de RES 2.0 en de uitvoering van de doelstellingen van de RES 1.0 wordt € 50.000 begroot.

Dekking:

Voor de dekking wordt uitgegaan van de volgende middelen:

1. Aanvullende middelen meicirculaire 2022 Uitvoering Klimaatakkoord € 212.000, dit wordt met de najaarsnota overgeheveld naar 2023.
2. Structurele rijksmiddelen uitvoering klimaatakkoord € 300.000. Nog onduidelijk is hoe groot de bijdrage wordt vanuit het Rijk voor 2023. Voor nu wordt uitgegaan van het verkregen bedrag in 2022.

3. Aanvraag aanpak 'Nationaal Isolatieprogramma': Voor het uitvoeringsprogramma warmtetransitie zal de gemeente Wassenaar een aanvraag doen voor een bijdrage vanuit de Rijksmiddelen. Gemeenten kunnen hiervoor meerjarige plannen indienen, die aansluiten bij de transitievisies warmte en bewonersinitiatieven. De exacte regeling en voorwaarden zijn nog niet bekend.

Planning

Doelstelling 4.1: Vaststellen Lokale Energiestrategie 2.0 in het 1e kwartaal 2023

Doelstelling 4.2: Start Buurtuitvoeringsplannen warmtetransitie (isolatie) in het 3e kwartaal 2023

Doelstelling 4.3: Verhogen van de dorpsbetrokkenheid verduurzaming in het 4e kwartaal 2023

Doelstelling 4.4: Vaststellen RES 2.0 in het 2e/3e kwartaal 2023

Risico's

De risico's met de uitvoering voor 2023 zijn vooral gerelateerd aan de te verkrijgen middelen vanuit het Rijk. De hoogte van de structurele uitvoeringslasten moet nog worden bepaald. Ook de hoogte van de aanvraag voor het 'Nationaal Isolatieprogramma' is nog niet duidelijk.

Effectindicatoren

Tabel 5.1 - Effectindicatoren P5 Natuur, Klimaat en Mobiliteit

Effectindicator	Peilwaarde (peiljaar)	Streefwaarde Begroting 2023	Streefwaarde Begroting 2024	Streefwaarde Begroting 2025	Streefwaarde Begroting 2026
Totaal kg huishoudelijk restafval per inwoner	211,4 kg (2020)	190 kg (2021)	171 kg (2022)	154 kg (2023)	139 kg (2024)

Wat gaat het kosten ?

Investerings

Tabel 5.2 - Investerings P5 Natuur, Klimaat en Mobiliteit

Reeds beschikbaar gestelde lopende investeringen	
Vervanging Hofcampbrug	650.000
Prinsenweg	1.390.000
Havenkade	2.717.000

Reeds in het meerjarenbeeld opgenomen investeringen

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Tractie	0	200.000		
Uitvoering Beeldkwaliteitsplan		2.315.000		
Totaal	0	2.515.000	0	0

Nog beschikbaar te stellen investeringen (meestal onderdeel van beheerplannen, kapitaallasten reeds opgenomen in de begroting)

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Rijksdorp	1.500.000			
Wassenaarse Slag	1.700.000			
Hofcampweg tussen rotonde en Burmanlaan	150.000			
Hofcampweg	220.000			
Burmanlaan	440.000			
Oostdorp	90.000	350.000		
Verlagen maximum snelheid naar 30 km	750.000	1.500.000	1.500.000	1.500.000
Investerings bruggen (beheerplan)	85.000	95.000	105.000	120.000
Snelheidsmeters en snelheidsdisplays	42.000			
Doseerverkeerslichten sluipverkeer	50.000	450.000		
Cyclische investering in wegen	0	600.000	600.000	600.000
Venstertijden vrachtverkeer	0	500.000		
Tractie	0	0	686.600	88.600
Vervanging waterb.kunstwerken(beheerplan)	30.000	35.000	35.000	35.000
Aanv verkeersmaatregelen groene zone	50.000	0	0	0
Vervanging Hofcampbrug (aanvulling)	65.000	0	0	0
Prinsenweg (aanvulling)		610.000		
Havenkade (aanvulling)	1.430.000	0	0	0
Totaal	6.602.000	4.140.000	2.926.600	2.343.600

Programma

Tabel 5.3 - Baten en lasten P5 Natuur, Klimaat en Mobiliteit

Programma: P5 Natuur, klimaat en Mobiliteit	Rekening	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
("-"= nadeel / "+"= voordeel) bedragen x € 1.000	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Baten	9.788	10.460	11.237	11.348	11.521	11.521
Lasten	-15.461	-17.447	-17.233	-17.454	-17.655	-17.804
Saldo van baten en lasten	-5.673	-6.987	-5.996	-6.106	-6.134	-6.282
Onttrekking reserves	792	934	0	0	0	0
Toevoeging reserves	-26	0	0	0	0	0
Mutaties reserves	766	934	0	0	0	0
Geraamde resultaat	-4.907	-6.053	-5.996	-6.106	-6.134	-6.282

Verhogen onderhoudsniveau openbare ruimte (lasten € 375.000 in 2023 en vanaf 2024 € 750.000 structureel)

In het Coalitie-akkoord is de ambitie neergelegd om het onderhoudsniveau van de openbare ruimte naar onderhoudsniveau A te brengen. Hiervoor is structureel jaarlijks € 750.000 beschikbaar gesteld. In 2023 is er sprake van een opbouw naar 2024, waaronder het aantrekken van medewerkers die in de loop van 2023 zullen starten, waardoor in 2023 minder budget benodigd is.

Reguleren vrachtverkeer (lasten € 50.000 structureel)

Voor het reguleren van vrachtverkeer is het nodig om een camerasysteem voor controle te installeren. Het is mogelijk om te kiezen voor een eenvoudiger systeem met bebording, maar de handhaving wordt in dat geval erg lastig en het maatschappelijke effect is minimaal. De voorbereiding staat nu geboekt voor 2023 en de uitvoering voor 2024. Hier is jaarlijks beheer en onderhoud aan gekoppeld.

Ontwikkelen parkeerbeleid (lasten € 60.000 in 2023)

Voor het ontwikkelen van het parkeerbeleid is in 2023 extra ambtelijke capaciteit nodig. Hiervoor wordt € 60.000 beschikbaar gesteld.

Verhoging toeristenbelasting (baten € 1.200.000 structureel)

Om de extra uitgaven als gevolg van het in het Coalitieakkoord opgenomen nieuwe beleid te kunnen dekken en om de toeristenstroom beter te reguleren zullen de tarieven voor de toeristenbelasting met ingang van 2023 worden verhoogd. Dit levert een structurele extra opbrengst op van € 1.200.000. De hoogte van het tarief dat toeristen zullen gaan betalen, moet nog worden vastgesteld. Wij vinden het belangrijk om de ondernemers bij deze wijziging te betrekken. Zij kunnen immers als beste aangeven hoeveel toeristen worden verwacht en welk tarief en aanvullende maatregelen nodig zijn om tot deze extra opbrengst te komen.

Nachtregister, druktemonitor (lasten € 39.000, waarvan € 24.000 structureel)

Het invoeren van een druktemonitor en een digitaal nachtregister leveren meer inzicht op in de verblijven bij accommodaties en in de stroom van toeristen en bezoekers.

Onderzoek tariefdifferentiatie afval (lasten € 50.000 structureel)

We gaan onderzoek doen naar de mogelijkheden tot tariefdifferentiatie om te komen tot een rechtvaardigere verdeling van de kosten. Het onderzoek betreft enerzijds de juridische (on)mogelijkheden en anderzijds de doorrekening van de kosten over de verschillende locaties.

Verbeteren verkeersveiligheid (lasten € 50.000 structureel)

Voor het verminderen van de interne autoverplaatsingen en het verbeteren van de verkeersveiligheid in Wassenaar worden diverse maatregelen getroffen.

Laadpalen elektrische fietsen (lasten € 10.000 in 2023)

Op doorgaande fietsroutes worden laadpalen geplaatst.

Onttrekking reserves

In 2023 zijn op dit moment in afwijking tot 2022 geen reserve-onttrekkingen voorzien.

Beleidsindicatoren

Tabel 6.1 - Beleidsindicatoren per programma

Progr	Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Bron	Cijfer Wassenaar (jaartal)	Vergelijkingscijfer Nederland (jaartal)
1	6.	Verwijzingen Halt	Aantal per 1.000 jongeren	Bureau Halt	10 (2021)	8 (2021)
1	8.	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	0,9 (2021)	1,8 (2021)
1	9.	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	4,5 (2021)	4,3 (2021)
1	10.	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	2,2 (2021)	1,3 (2021)
1	11.	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	3,5 (2021)	6,1 (2021)
2	17.	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO	1,2 (2021)	2,5 (2021)
2	18.	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO	22 (2021)	19 (2021)
2	19.	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	Ingrado	1,6 (2021)	1,9 (2021)
2	20.	Niet-sporters	%	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)	44,4 % (2020)	49,3 % (2020)
2	21.	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	LISA	674 % (2021)	80,5 % (2021)
2	22.	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	Verwey Jonker Instituut	1 % (2020)	1 % (2020)
2	23.	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut	4 % (2020)	6 % (2020)
2	24.	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de totale beroepsbevolking	CBS	66,3 % (2021)	70,4 % (2021)
2	26.	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut	1 % (2020)	2 % (2020)
2	27.	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	CBS	271,4 % (2021)	431,2 % (2021)
2	28.	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS	131,5 % (2020)	202,0 % (2020)
2	29.	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	10,6 (2021)	12,9 % (2021)

Progr	Nr.	Naam Indicator	Eenheid	Bron	Cijfer Wassenaar (jaartal)	Vergelijkingscijfer Nederland (jaartal)
2	30.	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS	0,5 % (2021)	1,2 % (2021)
2	31.	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS	0,4 % (2021)	0,3 % (2021)
2	32.	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	GMSD	480 (2021)	649 (2021)
3	1.	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	7,23	
3	2.	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	6,12	
3	3.	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen gegevens	505	
3	4.	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen gegevens	9,95%	
3	5.	Overhead	% van totale lasten	Eigen gegevens	17,13%	
4	35.	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	CBS	624 (2021)	290 (2021)
4	36.	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	BAG	0,8 (2021)	8,9 (2021)
4	37.	Demografische druk	%	CBS	95,1 % (2022)	70,3 % (2022)
4	38.	Gemeentelijke woonlasten (eenpersoonshuishouden)	In Euro's	COELO	1323 (2023)	733 (2021)
4	39.	Gemeentelijke woonlasten (meerpersoonshuishouden)	In Euro's	COELO	1561 (2023)	904 (2022)
5	14.	Funcziemenging	%	LISA	46,5 % (2021)	53,3 % (2021)
5	16.	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA	160,4 (2021)	165,1 (2021)
5	33.	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	CBS	216 (2017)	178 (2017)
5	34.	Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS	4,2 % (2020)	26,9 % (2020)

Recapitulatie

Tabel 6.2 - Recapitulatie alle programma's (samenvattend overzicht)

Programma's bedragen x € 1.000,- "- "=nadeel/"+"= voordeel)	Begroting 2023			Begroting 2024			Begroting 2025			Begroting 2026		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
P1 Veiligheid en Handhaving	1.101	-4.427	-3.326	101	-3.463	-3.362	101	-3.388	-3.287	101	-3.388	-3.287
P2 Mens en Maatschappij	7.921	-33.826	-25.905	7.762	-32.942	-25.180	7.745	-33.768	-26.023	7.745	-33.953	-26.208
P3 Bestuur en middelen	442	-2.935	-2.493	655	-2.976	-2.321	680	-3.049	-2.370	680	-3.049	-2.370
P4 Fysieke leefomgeving	1.501	-3.710	-2.209	1.489	-4.661	-3.172	1.489	-3.592	-2.102	1.489	-3.584	-2.094
P5 Natuur, klimaat en Mobiliteit	8.807	-17.233	-8.426	8.918	-17.454	-8.536	9.091	-17.655	-8.563	9.091	-17.804	-8.712
Totaal programma's	19.772	-62.131	-42.359	18.925	-61.496	-42.571	19.106	-61.452	-42.346	19.106	-61.777	-42.671
Algemene dekkingsmiddelen	56.376	-506	55.870	55.766	-506	55.260	57.136	-506	56.630	54.037	-506	53.531
Overhead	3.199	-16.806	-13.607	3.035	-16.639	-13.604	3.025	-16.485	-13.460	3.006	-16.415	-13.408
Heffing vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	-13	-13	0	-13	-13	0	-13	-13	0	-13	-13
Saldo van baten en lasten	79.347	-79.455	-108	77.725	-78.653	-928	79.268	-78.455	812	76.149	-78.710	-2.561
Mutaties reserves	500	0	500	1.000	0	1.000	0	0	0	0	0	0
Geraamde resultaat	79.847	-79.455	392	78.725	-78.653	72	79.268	-78.455	812	76.149	-78.710	-2.561

* De Algemene dekkingsmiddelen (taakveld 0.61, 0.62, 0.64, 0.7 en taakveld 0.8 exclusief het bedrag voor onvoorzien), de overhead (taakveld 0.4), de heffing vennootschapsbelasting (taakveld 0.9) en het bedrag voor onvoorzien (taakveld 0.8 alleen bedrag onvoorzien) zijn in deze tabel apart zichtbaar gemaakt en met regels onder het totaal van programma's opgenomen. De bedragen van deze taakvelden horen bij programma 0 en zijn in deze tabel anders dan in de overige tabellen in deze begroting in mindering gebracht op de bedragen in te tabelregel van programma 0.

Paragrafen

Paragraaf Lokale heffingen

1.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de door de gemeente Wassenaar geheven belastingen, bestemmingsheffingen en rechten. Onder de belastingen vallen o.a. de onroerendezaakbelastingen, de toeristenbelasting en de hondenbelasting. Onder de bestemmingsheffingen vallen o.a. de rioolheffing en de afvalstoffenheffing.

De rechten omvatten een grote groep belastbare feiten. De belangrijkste hiervan zijn de marktgelden, de begrafenisrechten en de leges inzake omgevingsvergunningen, reisdocumenten en burgerlijke stand. Voor zowel de bestemmingsheffingen als de rechten geldt dat de tarieven maximaal kostendekkend mogen zijn en dat de opbrengst gebruikt wordt ter dekking van de gemaakte kosten.

1.2 Beleid lokale heffingen

Onder het motto "de gebruiker betaalt" is het uitgangspunt dat heffingen zoveel mogelijk kostendekkend zijn. Voor afval wordt daarom in 2023 de kostendekkendheid verbeterd van 90% naar 95,6%. Tevens wordt het tarief extra gedifferentieerd naar laagbouw en gelaagde bouw.

De baten van belastingen en rechten zijn voor 2023 aangepast met het door het CPB geraamde inflatiepercentage van 3,1% (consumentenprijsindex). Met deze verhoging wordt de algemene prijsontwikkeling gevolgd. Dit is noodzakelijk om de inkomsten van de gemeente op dit onderdeel op peil te houden en structurele onevenwichtigheid te voorkomen.

Aanvullend is deze collegeperiode gekozen om de Onroerende Zaakbelasting met 20% te verhogen en de opbrengst uit toeristenbelasting te verhogen naar € 2,43 mln.

1.3 Overzicht geraamde baten belastingen en rechten

Onderstaand overzicht vermeldt de geraamde opbrengsten voor 2022 en 2023 voor wat betreft de diverse belastingen en rechten.

Tabel 7.1 - Opbrengst uit belastingen

bedragen x € 1.000

Opbrengst belastingen	raming	raming	mutatie t.o.v.
	2022	2023	2022
OZB woningen	8.238	10.141	1.903
OZB niet woningen (E+G)	3.060	3.767	707
Hondenbelasting	188	194	6
Toeristenbelasting	1.193	2.430	1.237
Baatbelasting	11	11	0
Precario op met name uitstallingen	125	129	4
Ondernemersheffing	91	91	0
BIZ-bijdrage Maaldrift	25	25	0
BIZ-bijdrage pandeigenaren centrum	46	46	0
Afvalstoffenheffing	5.163	5.380	217
Rioolheffing	2.692	2.759	67
Marktrechten	32	32	0
Begrafnisrechten	51	52	1
Leges Wabo-vergunningen	1.260	1.402	142
Overige leges en rechten	465	425	-40
sub totaal opbrengst	22.640	26.884	4.244
af: kwijtscheldingen	-295	-295	0
netto opbrengst	22.345	26.589	4.244

1.4 Belastingen

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

De aanslag OZB wordt voor het belastingjaar 2023 gebaseerd op OZB-tarieven voor 2023 en de WOZ-waarde naar waardepeildatum 1 januari 2022.

De uitgangspunten voor de geraamde netto OZB-opbrengst 2023 zijn:

- Indexering geraamde OZB-opbrengst met 3,1%
- Aanvullende verhoging OZB-opbrengst met 20%

Bij de berekening van de OZB-tarieven voor 2023 wordt rekening gehouden met de meest recente gegevens omtrent de verwachte waardeontwikkeling. De voorlopige waardeontwikkeling gaat uit van een waardestijging van 10,28% voor woningen en een gelijkblijvende waarde voor niet-woningen.

Hondenbelasting, toeristenbelasting en precariobelasting

De opbrengsten voor hondenbelasting en precariobelasting zijn met het inflatiepercentage van 3,1% verhoogd.

Voor toeristen wordt het tarief voor de toeristenbelasting met ingang van 2023 verhoogd. Dit levert een structurele extra opbrengst op van € 1.200.000. De hoogte van het tarief dat toeristen zullen gaan betalen, zal in afstemming met ondernemers nog worden vastgesteld.

In onderstaand overzicht zijn de hierboven vermelde voorgestelde belastingtarieven 2023 opgenomen.

Tabel 7.2 - Tarieven hondenbelasting en toeristenbelasting

	2020	2021	2022	2023
<u>Hondenbelasting</u>				
eerste hond	86,64	88,08	89,28	92,04
tweede hond	130,32	132,36	134,16	138,36
elke volgende hond	171,84	174,60	177,00	182,52
<u>Toeristenbelasting</u>				
per overnachting (camping)	1,31	1,33	1,35	n.n.b.
per overnachting (hotel/pension)	3,29	3,34	3,39	n.n.b.

1.5 Heffingen en rechten

In de paragraaf lokale heffingen is het verplicht om een overzicht van baten en lasten op te nemen voor de heffingen waarbij sprake is van het verhalen van kosten. In dit hoofdstuk worden de diverse heffingen kort behandeld en wordt per heffing via een vast format inzicht gegeven in de kosten die aan de heffing worden toegerekend. De gehanteerde tariefstelling, geraamde baten en eventuele achterliggende beleidskeuzes worden ook per heffing aangegeven.

De overhead die aan een heffing wordt toegerekend wordt via onderstaande formule berekend:

$$\text{Opslag taakveld} = \text{overhead} \times \left(\frac{\text{aantal aan heffing toegerekende uren}}{\text{totaal aantal verdeelde uren exclusief uren taakveld overhead}} \right)$$

1.5.1 Rioolheffing

De gemeente is wettelijk verplicht om haar zorgplichten voor afval-, hemel- en grondwater na te komen. Hoe gemeenten op korte en lange termijn invulling geven aan de gemeentelijke zorgplichten is vastgelegd in het breed gemeentelijk rioleringsplan (vGRP). Dit is een verplicht plan op grond van de Wet milieubeheer. In 2017 is dit plan vastgesteld door de raad. Het uitgangspunt is dat de kosten voortkomend uit de zorgplicht voor 100% worden gedekt uit de rioolheffing. Het huidige vGRP liep tot en met 2021 en is in 2021 geactualiseerd en verlengd tot en met 2023.

Tabel 7.3 - Berekening kostendekkingspercentage rioolheffing

Berekening kostendekkendheid rioolheffing	
Kosten taakveld(en) incl. omslagrente	2.181.000
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-21.000
Netto kosten taakveld(en)	2.161.000
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	351.000
BTW	288.000
Totaal toerekenbare kosten	639.000
Totale kosten	2.800.000
Totale opbrengsten	2.759.000
Kostendekkendheid	98,5%

Tarieven rioolheffing en beleidskeuzes

Rioolheffing wordt geheven van de gebruiker van een perceel van waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd. Als heffingsmaatstaf geldt het waterverbruik waarmee wordt beoogd zoveel mogelijk recht te doen aan het principe 'de vervuiler betaalt'. De gegevens omtrent het waterverbruik worden geleverd door Dunea. De kostendekkendheid komt uit op 98,5%. Op basis van het werkelijke waterverbruik over de afgelopen jaren worden de tarieven voor 2023 met 3,1% verhoogd.

Tabel 7.4 - Tarieven rioolheffing

	tarief 2022	tarief 2023
<u>Huishouden</u>		
vastrecht t/m 80 m ³	127,08	131,02
per m ³ boven 80 m ³	1,59	1,64
<u>Bedrijf</u>		
vastrecht t/m 120 m ³	190,56	196,47
per m ³ boven 120 m ³	1,59	1,64
per m ³ boven 1.000 m ³	0,70	0,72

1.5.2. Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing wordt geheven om de kosten van het ophalen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen te verhalen.

Tabel 7.5 - Berekening kostendekkingspercentage afvalstoffenheffing

Berekening kostendekkendheid afvalstoffenheffing	
Kosten taakveld(en) incl. omslagrente	4.536.000
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	
Netto kosten taakveld(en)	4.536.000
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	244.000
BTW	849.000
Totaal toerekenbare kosten	1.093.000
Totale kosten	5.629.000
Totale opbrengsten	5.380.000
Kostendekkendheid	95,6%

Tarieven en beleidskeuzes

De afvalstoffenheffing is gedifferentieerd naar de grootte van een huishouden in de vorm van een eenpersoonshuishouden en een meerpersoonshuishouden. Daarnaast wordt in 2023 een extra differentiatie toegevoegd, te weten laagbouw en gelaagde bouw. Voor een extra groene of grijze container geldt een aanvullend tarief.

Voor de tariefberekening worden de totale verhaalbare kosten verdeeld over het aantal containers (gewogen eenheden). Dit leidt er onder andere toe dat het tarief voor een extra grijze container gelijk is aan het tarief voor een meerpersoonshuishouden. Om afvalscheiding te bevorderen en het gebruik van een GFT-container niet te ontmoedigen geldt vanaf 2017 een verlaagd tarief van € 50,- voor een extra groene container.

Met deze wijze van tariefstelling wordt beoogd zoveel mogelijk recht te doen aan het principe 'de vervuiler betaalt'. De kostendekkendheid komt uit op 95,6%, waarbij alleen de tarieven voor laagbouw met 2% stijgen. De tarieven voor gelaagde bouw blijven gelijk aan het tarief van 2022.

Tabel 7.6 - Tarieven afvalstoffenheffing

	tarief 2022	tarief 2023
<u>Huishouden</u>		
Eenpersoonshuishouden (gelaagde bouw)	341,28	341,28
Meerpersoonshuishouden (gelaagde bouw)	491,40	493,10
Eenpersoonshuishouden (laagbouw)	341,28	348,11
Meerpersoonshuishouden (laagbouw)	491,40	501,23

1.5.3 Begraafplaatsrechten

Begraafplaatsrechten worden geheven voor het gebruik van de begraafplaats en het gebruik van de diensten die daarbij worden verleend. De gerealiseerde opbrengst is al een aantal jaar relatief stabiel en is hoofdzakelijk afhankelijk van het aantal begrafenissen.

Tabel 7.7 - Berekening kostendekkingspercentage begraafplaatsrechten

Berekening kostendekkendheid begraafplaatsrechten	
Kosten taakveld(en) incl. omslagrente	125.000
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-11.000
Netto kosten taakveld(en)	114.000
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	149.000
BTW	5.000
Totaal toerekenbare kosten	154.000
Totale kosten	268.000
Totale opbrengsten	52.000
Kostendekkendheid	19,4%

Tarieven begraafplaatsrecht

Uitgangspunt voor de tarieven is in het algemeen 100% kostendekkendheid. Gelet op het relatief geringe aantal begrafenissen en de structurele onderhoudslasten is dit voor deze taak niet te realiseren zonder (grote) tariefsverhogingen en/of teruggang in het onderhoud. De tarieven voor 2023 zijn met het inflatiepercentage verhoogd.

1.5.4 *Marktgelden*

Marktgelden worden geheven voor het gebruiken van openbare grond c.q. het innemen van een standplaats op het marktterrein, gedurende de tijd dat het markt is. De opbrengst is afhankelijk van de daadwerkelijke bezetting van de weekmarkt.

Tabel 7.8 - Berekening kostendekkingspercentage marktgelden

Berekening kostendekkendheid marktgelden	
Kosten taakveld(en) incl. omslagrente	29.000
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	0
Netto kosten taakveld(en)	29.000
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	25.000
BTW	1.000
Totaal toerekenbare kosten	26.000
Totale kosten	55.000
Totale opbrengsten	32.000
Kostendekkendheid	58,0%

Tarieven marktgelden

Het marktgeld bedraagt een tarief voor iedere strekkende meter grond, waarvoor een standplaats wordt ingenomen, gemeten in de lengterichting. Voor iedere strekkende meter grond waarvoor achterraimte wordt ingenomen geldt een apart tarief. Voor 2023 worden de tarieven met het inflatiepercentage verhoogd.

Tabel 7.9 - Tarieven marktgeden

	tarief 2022	tarief 2023
Standplaats		
per strekkende meter, per dag	4,02	4,15
per strekkende meter, per kwartaal	40,15	41,40
Achterraimte		
per strekkende meter, per dag	1,61	1,66
per strekkende meter, per kwartaal	16,01	16,56

1.5.5 Leges

Leges worden geheven voor het door de gemeente verlenen van diensten zoals opgenomen in de tarieventabel behorende bij de Legesverordening. Deze tarieventabel bestaat uit drie titels: Algemene dienstverlening, dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving (omgevingsvergunningen) en dienstverlening vallend onder de Europese dienstenrichtlijn (specifiek voor ondernemers). Binnen de drie titels zijn de leges onderverdeeld in hoofdstukken waarbinnen de samenhangende tarieven zijn geclusterd. De opbrengsten zijn in de begroting niet op hoofdstukniveau opgenomen, maar zijn op taakveld gegroepeerd. Van een aantal diensten wordt namelijk dusdanig weinig gebruik gemaakt dat het apart opnemen van een raming geen meerwaarde heeft.

Tabel 7.10 - Berekening kostendekkingspercentage leges naar titel

Berekening kostendekkendheid Leges Algemene dienstverlening			
	<i>kosten</i>	<i>baten</i>	<i>kostendek.</i>
Burgerlijke stand	76.000	116.000	152%
Reisdocumenten	80.000	58.000	72%
Rijbewijzen	141.000	92.000	65%
Secretarieleges			
- Verstrekkingen uit basisregistratie personen			
- Bestuursstukken			
- Vastgoedinformatie			
- Overige publiekszaken			
- Gemeentearchief			
Totaal secretarieleges	87.000	81.000	94%
Huisvesting			
- Huisvestingswet			
- Leegstandswet			
- Gemeentegarantie			
Totaal leges huisvesting	24.000	2.900	12%
APV-vergunningen			
- Kansspelen			
- Kabels en leidingen			
- Verkeer en vervoer (ontheffing APV)			
- Diversen			
Totaal APV-vergunningen	96.000	43.000	45%

Verkeer en vervoer	44.000	18.000	40%
Totaal leges Algemene dienstverlening	548.000	410.900	75%

Berekening kostendekkendheid Leges vallend onder fysieke leefomgeving (omgevingsvergunning)			
	<i>kosten</i>	<i>baten</i>	<i>kostendek.</i>
Omgevingsvergunning	1.374.000	1.402.000	102%

Berekening kostendekkendheid Leges vallend onder Europese dienstenrichtlijn			
	<i>kosten</i>	<i>baten</i>	<i>kostendek.</i>

APV-vergunningen

- Horeca
- Organiseren van evenementen of markten
- Prostitutiebedrijven
- Kamperen
- Marktstandplaatsen
- Winkeltijdenwet
- Ventvergunning, standplaatsvergunning

Totaal APV-vergunningen	28.000	15.000	53%
Totaal leges vallend onder Europese dienstenrichtlijn	28.000	15.000	53%

Tarieven, kostendekkendheid en kruissubsidiëring leges

De tarieven voor de diverse leges worden jaarlijks in principe met het inflatiepercentage verhoogd, waarbij wordt uitgegaan van de reeds bestaande verdeling in de tarieven. Voor tarieven waarvoor een maximumbedrag geldt wordt uitgegaan van het maximaal toegestane bedrag.

Om de digitale dienstverlening te stimuleren wordt voor het verstrekken van gegevens uit de basisregistratie personen (titel 1) een lager tarief gerekend als de aanvraag volledig digitaal plaatsvindt.

Op basis van de berekening van de kostendekkendheid is alleen binnen titel 1 (Algemene dienstverlening) sprake van kruissubsidiëring. De leges voor huwelijken zijn op begrotingsbasis meer dan kostendekkend. Dit is toegestaan zolang de kostendekkendheid van het totaal van de binnen deze titel geheven leges niet meer dan 100% kostendekkend is.

Afhankelijk van het soort en aantal aanvragen omgevingsvergunning kunnen de legesopbrengsten fluctueren. Eventuele meer- of minderopbrengsten worden glad getrokken via de bestemmingsreserve egalisatie omgevingsvergunningen.

1.6 Vergelijking gemeentelijke woonlasten met andere gemeenten

Onder de gemeentelijke woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Om een beeld te krijgen van de gemeentelijke woonlasten van de burgers van de gemeente Wassenaar is een vergelijking gemaakt met die van omliggende gemeenten. De vergelijking is gebaseerd op het jaar 2022, aangezien voor 2023 geen gegevens beschikbaar zijn van andere gemeenten. De bron van onderstaande gegevens betreft de Coelo Atlas van de lokale lasten 2022.

Tabel 7.11 - Vergelijking gemeentelijke woonlasten 2022

gemeentelijke woonlasten 2022	Wassenaar	Bloemendaal	Leidschendam - Voorburg	Oegstgeest	Voorschoten
Eenpersoonshuishouden	€ 1.323	€ 1.599	€ 800	€ 1.061	€ 1.289
Meerpersoonshuishouden	€ 1.561	€ 1.736	€ 867	€ 1.244	€ 1.372

In bovenstaand staatje wordt het gemiddelde OZB-tarief per gemeente gehanteerd. Dit leidt er toe dat gemeenten met een hoge gemiddelde WOZ-waarde, zoals Wassenaar, per definitie hoge gemeentelijke woonlasten hebben. In de staatjes hierna daarom iets meer specificering op het gebied van rioolheffing, afvalstoffenheffing en gemeentelijke woonlasten bij een woning met een WOZ-waarde van € 350.000.

Afvalstoffenheffing 2022	Wassenaar	Bloemendaal	Leidschendam - Voorburg	Oegstgeest	Voorschoten
Eenpersoonshuishouden	€ 341	€ 297	€ 318	€ 297	€ 360
Meerpersoonshuishouden	€ 491	€ 435	€ 385	€ 437	€ 444

Rioolheffing 2022	Wassenaar	Bloemendaal	Leidschendam - Voorburg	Oegstgeest	Voorschoten
Eenpersoonshuishouden	€ 127	€ 281	€ 180	€ 180	€ 235
Meerpersoonshuishouden	€ 215	€ 281	€ 180	€ 223	€ 235

OZB 2022 - WOZ-waarde € 350.000	Wassenaar	Bloemendaal	Leidschendam - Voorburg	Oegstgeest	Voorschoten
OZB woning	€ 353	€ 362	€ 249	€ 358	€ 482

gemeentelijke woonlasten 2022 – woning met WOZ-waarde € 350.000	Wassenaar	Bloemendaal	Leidschendam - Voorburg	Oegstgeest	Voorschoten
Eenpersoonshuishouden	€ 821	€ 940	€ 747	€ 835	€ 1.077
Meerpersoonshuishouden	€ 1.059	€ 1.078	€ 814	€ 1.018	€ 1.161

Ontwikkeling woonlasten

Door de totale woonlasten voor meerpersoonshuishoudens in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (zoals gepubliceerd door het Coelo) en dit uit te drukken in een percentage kan de ontwikkeling van de woonlasten ten opzichte van het landelijk gemiddelde worden geschetst.

Tabel 7.12 - Woonlasten Wassenaar t.o.v. landelijk gemiddelde

Woonlasten gemeente Wassenaar	2021	2022	2023
totale woonlasten gezin Wassenaar in jaar t	€ 1.302	€ 1.393	€ 1.561
woonlasten gemiddeld gezin in t-1 (cijfers Coelo)	€ 776	€ 811	€ 904
woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar ervoor (x100%)	167,8%	171,8%	172,7%

Bovenstaande vergelijking laat zien dat de woonlasten in Wassenaar hoger liggen dan het landelijk gemiddelde. De ontwikkeling van de woonlasten ligt ten opzichte van 2022 hoger dan gemiddeld. De voornaamste oorzaak hiervan is de verhoging van de onroerende-zaakbelastingen.

1.7 Kwijtscheldingsbeleid

In de raadsvergadering van 7 april 2015 is de Regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen Wassenaar 2015 vastgesteld. Kwijtschelding is in Wassenaar mogelijk voor de onroerende-zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en de hondenbelasting (alleen eerste hond). Voor de overige heffingen is geen kwijtschelding mogelijk.

De kwijtscheldingsnorm in Wassenaar blijft gehandhaafd op de maximaal door het Rijk toegestane 100% van de bijstandsnorm. Dat wil zeggen dat iemand met een inkomen op bijstandsniveau bijna altijd in aanmerking komt voor kwijtschelding, tenzij er sprake is van vermogen (spaargeld of eigen woning). Ook voor ZZP'ers is het mogelijk om onder dezelfde voorwaarden als privé-personen voor kwijtschelding in aanmerking te komen. De kwijtschelding wordt uitgevoerd door de Belasting Samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR).

De bedragen aan kwijtschelding voor afvalstoffenheffing en rioolheffing worden als kosten meegenomen bij het bepalen van de tarieven.

Over het jaar 2023 worden naar verwachting de volgende bedragen aan kwijtschelding verleend:

· OZB	€	3.000
· Afvalstoffenheffing	€	201.715
· Rioolheffing	€	84.000
· Hondenbelasting	€	6.000

1.8 Belasting Samenwerking Gouwe-Rijnland

De volledige heffing en invordering, inclusief de waardering in het kader van de Wet WOZ, is overgedragen aan Belasting Samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR). Voor de gemeente Wassenaar geldt dit voor de onroerendezaakbelastingen, baatbelasting, rioolheffing, afvalstoffenheffing, hondenbelasting, toeristenbelasting, precariobelasting, ondernemersheffing en de BIZ (Bedrijven investeringszone)-bijdragen.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Op 2 maart 2015 is de nota 'Risicomanagement en Weerstandsvermogen' vastgesteld door de raad van Wassenaar. Deze nota formuleert de kaders voor succesvol risicomanagement. De weerstandsratio van Wassenaar is voor 2023 15,5. Volgens de breed gedeelde normering die ontwikkeld is door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de universiteit Twente kan een weerstandsratio van minimaal 2 getypeerd worden als 'uitstekend'.

Risico's

Een risico is een mogelijke gebeurtenis met een negatief gevolg voor de organisatie. Conform de nota 'Risicomanagement en Weerstandsvermogen' toont het onderstaande overzicht de tien grootste risico's met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit. Het overzicht is aangevuld met de getroffen beheersmaatregelen. Bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit gaat het college uit van deze 'top 10'. De top 10 behelst circa 90% van de totale financiële omvang van de risico's. Om voldoende dekking te hebben voor deze kleinere risico's, wordt daarnaast een buffer van 10% (van de benodigde weerstandscapaciteit) van de 10 grootste risico's gehanteerd.

Tabel 8.1 - De top 10 belangrijkste risico's

Risico	Gevolgen	Maatregelen
<u>Jeugdzorg</u> Verantwoordelijkheid Sociaal Domein	De jeugdzorg betreft een open einde regeling. De stijging van de doelgroep, stijging van de zorgkosten en de toenemende vraag naar complexe zorg zijn de belangrijkste factoren. Ook Corona afgelopen jaren lijkt te zorgen voor toename.	Voor jeugd is op 1 april 2021 door de raad besloten tot het verlengen en uitbreiden van het bestaande actieplan jeugd. Door te investeren in innovatie, preventie en het versterken van de toegang wordt getracht om op termijn de kosten voor jeugdzorg terug te dringen.
<u>Wet Maatschappelijke ondersteuning (Wmo):</u> Verantwoordelijkheid Sociaal Domein	Binnen de Wmo is als gevolg van het invoeren van het abonnementstarief per 1-1-2019 een stijging van cliënten zichtbaar. Het gaat dan met name om cliënten die gebruik maken van huishoudelijke ondersteuning.	Op 12 oktober 2021 heeft de raad besloten tot het doorvoeren van kostenbesparende maatregelen om daarmee de groei van kosten voor de Wmo te stoppen. Er wordt geïnvesteerd in tijdelijke maatregelen, zoals een communicatiecampagne. Echter, vooralsnog blijft het risico op hogere lasten bestaan, mede als gevolg van de vergrijzing.
<u>Beroep op uitkeringen (open einde regeling Wet BIJG).</u> De gemeente loopt het risico dat de lokale ontwikkeling van het bijstandsvolume in negatieve zin afwijkt van de landelijke	Door economische ontwikkelingen, onder andere als gevolg van Corona, wordt een groter beroep gedaan op de uitkeringsregelingen. Ook bestaat het risico dat de gemeente niet in aanmerking komt voor de Vangnetregeling omdat niet aan alle voorwaarden wordt voldaan. Het maximale risico is voor 2023 gemaximeerd op 10% budgetoverschrijding. Niet iedereen kan voldoende ondersteund worden in participeren in de samenleving.	Met ingang van 2017 wordt het maximale eigen risico niet meer geheel geraamd in de begroting, maar deze wordt reëel geraamd. Er wordt extra ingezet op uitstroombesluit met een arbeidsmarktoffensief, jeugdwerkgelegenheidsplan en reguliere participatiemiddelen waardoor aan de voorwaarde van de vangnetuitkering wordt voldaan. Er zijn goede werkprocessen geïmplementeerd voor poortwachtersfunctie, beheer lopende uitkeringen, beëindigingen etc.

Risico	Gevolgen	Maatregelen
ontwikkeling waardoor de rijksbijdrage te kort schiet.		
<p><u>Arbeidsmarkt/Eigen organisatie Wassenaar:</u> Voor steeds meer functies zijn moeilijk of geen geschikte kandidaten te vinden. Hogere incidentele kosten voor de opbouw van de gemeente Wassenaar met een eigen ambtenarenapparaat</p>	<p>Het aantrekken en behouden van voldoende en kwalitatief goed personeel is afhankelijk van de aantrekkingskracht van Wassenaar als zelfstandige gemeente, en van het aanbod op de arbeidsmarkt. Om de bedrijfsvoering en/of de voortgang van de collegeprogramma's niet in gevaar te brengen, is het op bepaalde posities steeds vaker noodzakelijk om in te huren. Soms levert ook dat een probleem op, omdat goede inhuurkrachten ook steeds schaarser worden. De noodzaak om in te huren wordt steeds groter, wat hogere kosten met zich meebrengt.</p> <p>Taken kunnen in het gedrang komen en kennis kan verdwijnen uit Wassenaar.</p>	<p>Om de bedrijfsvoering en/of de voortgang van de collegeprogramma's niet in gevaar te brengen, wordt op bepaalde posities steeds vaker het besluit genomen om in te huren. Verder wordt door de gemeente gekeken naar diverse maatregelen hoe haar positie als werkgever aantrekkelijker gemaakt kan worden.</p>
<p><u>Corona:</u> De coronapandemie leidt tot negatieve gevolgen zowel voor de eigen organisatie, als voor burgers en bedrijven.</p>	<p>De financiële impact van de uitbraak van de coronapandemie voor de gemeente is nog niet geheel duidelijk en hangt mede af van de wijze waarop de uitbraak van het coronavirus in het land kan worden beheerst. Gevolgen voor de gemeente zijn tegenvallende inkomsten voor toeristenbelasting en precario (terrassen, gestegen uitgaven aan sociale bijstand, sport- en cultuurvoorzieningen en verkiezingen.</p>	<p>De ontwikkelingen op het gebied van corona worden gevolgd en indien nodig wordt gehandeld. Er is naar verwachting sprake van rijkscompensatie maar het is niet zeker of dit voldoende is.</p>
<p><u>Omgevingswet:</u> de invoering van de Omgevingswet zorgt voor financiële en organisatorische risico's.</p>	<p>De invoering van de Omgevingswet brengt niet alleen extra kosten met zich mee, maar zorgt ook voor veel organisatorische veranderingen. Het raakt ICT (technologie), gemeentelijke processen (kwaliteit), inkomsten (leges en heffingen), milieuregelgeving en (burger)-participatie. Het raakt de gehele gemeente en brengt het risico met zich mee dat processen na invoering in eerste instantie minder soepel verlopen.</p>	<p>De kosten m.b.t. de invoering van de Omgevingswet worden constant gemonitord en een gedegen invoering moet ervoor zorgen dat de gemeentelijke organisatie gaat werken conform de nieuwe Omgevingswet.</p>
<p><u>Gemeenschappelijke regelingen</u> Elke deelnemer aan een Gemeenschappelijke Regeling is in principe voor zijn aandeel verantwoordelijk voor mogelijke tekorten binnen de betreffende GR.</p>	<p>Gemeenschappelijke regelingen zijn verbonden partijen waar de gemeente Wassenaar een financieel en bestuurlijk belang in heeft. Verbonden partijen voeren meestal gemeentelijke taken uit en leveren een bijdrage aan het realiseren van maatschappelijke doelen. Een financieel belang houdt in dat de gemeente geld ter beschikking stelt aan de verbonden partij. De gemeente loopt een financieel risico bij tekorten van gemeenschappelijke regelingen. Via het bestuur van de gemeenschappelijke regeling kan de gemeente aandacht vragen voor financiële tekorten en hierop sturen.</p>	<p>De Wet Gemeenschappelijke regelingen schrijft voor dat de meerjarenraming, de begroting, het jaarverslag en de jaarrekening van de gemeenschappelijke regeling dienen te voldoen aan krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regels. De raad wordt jaarlijks in de gelegenheid gesteld om een zienswijze naar voren te brengen over de ontwerp-begrotingen van de gemeenschappelijke regelingen.</p>

Risico	Gevolgen	Maatregelen
<u>Garantstelling</u> De gemeente loopt als een garantieverstrekker een risico	Het financiële risico dat de gemeente loopt als een garantienemer niet aan zijn of haar betalingsverplichtingen kan voldoen en de geldverstrekker een beroep doet op de door de gemeente afgegeven garantie. De gemeente heeft een garantie afgegeven aan Avalex, zodat zij zich konden inkopen als aandeelhouder in HVC	Bij de afgifte van garanties door de gemeente wordt er gekeken naar de kredietwaardigheid van de partijen. Daarnaast wordt jaarlijks bijgehouden of de garantienemer zijn leningen aflost en welk deel van de garantie dan nog open staat.
<u>Specifieke uitkeringen</u> Er zijn steeds meer specifieke uitkeringen die bijv. via SiSa (Single information, Single audit) moeten worden verantwoord in de jaarrekening.	Bij een specifieke uitkering bestaat het risico dat de definitief toegekende subsidie lager uitpakt dan de voorlopige subsidie en of dat de werkelijke gemaakte kosten de begrote lasten overschrijden vanwege het open einde karakter van de regeling.	De ontwikkelingen op de diverse regelingen wordt voortdurend gemonitord vanuit beleid en de periodieke budgetbewaking in het kader van de P&C-cyclus. Indien nodig wordt via de tussentijdse rapportages de gemeenteraad verzocht de begroting aan te passen.
<u>Bodemsanering Gemeentewerf</u>	De grond bij de gemeentewerf is vervuild. Dit blijkt uit onderzoek dat verricht is. Saneren van de bodem is gewenst.	Er wordt zo goed mogelijk onderzoek gedaan naar de gesteldheid van de bodem en dit wordt de komende tijd nog herhaald.
<u>Kosten Gas en Elektra</u>	De prijzen voor gas en elektra staan niet vast voor de gemeente. Het budget is met ingang van 2023 fors verhoogd (bijna factor 3), maar het is niet zeker of dit voldoende is.	Budget is verhoogd. Verbruik wordt gemonitord. Indien nodig kan overgegaan worden tot besparende maatregelen (kachel een graadje lager)

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen de weerstandscapaciteit (de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken) en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio weerstandsvermogen en afgezet tegen de algemeen geldende weerstandsnorm. Die ratio geeft de verhouding weer tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij horende benodigde weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten is in onderstaande figuur weergegeven.

De beschikbare weerstandscapaciteit betreft het bedrag van de algemene reserve.

De benodigde weerstandscapaciteit is het resultaat van het financiële effect van bovengenoemde risico's maal de kansinschatting dat het risico zich voordoet. Hier ligt dus een berekening aan ten grondslag.

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{€ 49.734.000}{€ 3.216.667} = 15,5$$

Wassenaar (de raad) wil graag in categorie A zitten, minimaal een ratio van 2,0, wat staat voor een uitstekend weerstandsvermogen. De ratio weerstandsvermogen van de gemeente Wassenaar is met een ratio van 15,5 uitstekend.

Kengetallen

Per 2015 is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) gewijzigd. In de begroting en jaarrekening dient een zestal kengetallen opgenomen te worden. De kengetallen maken het de leden van provinciale staten en de gemeenteraad gemakkelijker om inzicht te krijgen in de financiële positie van hun provincie of gemeente. Eerst wordt de samenvatting van de kengetallen weergegeven gevolgd door een toelichting.

Tabel 8.2 - Overzicht kengetallen gemeente Wassenaar

Begroting 2023	Indicatoren Wassenaar (%)			Normen VNG (%)		
	2021	2022	2023	Vol- doende	Matig	Onvol- doende
Kengetallen:	Verslag	Begr.	Begr.			
1a. Netto schuldquote	-45	-23	-25			
1b. Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	-52	-26	-31	<100	>100 / <130	>130
2. Solvabiliteitsratio	65	66	67	>50	>30 / <50	<30
3. Structurele exploitatie ruimte	0,87	0,78	2,63	>0,6	>0 / <0,6	0
4. Grondexploitatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Geen norm		
5. Belastingcapaciteit	168	172	173	<100	>100 / <120	>120

1. Netto schuldquote

De netto-schuldquote vergelijkt de leningen van de gemeente (met aftrek van de geldelijke bezittingen) met de totale baten van begroting en jaarverslag. Hiermee geeft deze indicator inzicht in de mate waarin de begroting 'vastligt' voor rente en aflossing. De bovenstaande tabel presenteert hiernaast ook de schuldquote gecorrigeerd voor de leningen die de gemeente heeft uitstaan (deze middelen vloeien immers op termijn terug, bijv. SVN-startersleningen en ambtenarenhypotheken). Op beide indicatoren scoort de gemeente Wassenaar met een waarde onder nul, dat betekent dat er per saldo geen sprake van een schuld is maar van bezit, hetgeen uiteraard meer dan 'voldoende' scoort en als zeer positief wordt beoordeeld.

2. Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen (balanstotaal) is gefinancierd uit eigen middelen (eigen vermogen). Wassenaar scoort met 67% volgens de VNG-normen meer dan 'voldoende'.

3. Structurele exploitatieruimte

De indicator 'structurele exploitatieruimte' geeft aan hoe de structurele vrije ruimte (structurele baten minus structurele lasten) zich verhoudt tot de totale begrotingsbaten. Dit laat zien in hoeverre de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen. De Wassenaarse begrotingsruimte is - na een dalende lijn in 2022 ten opzichte van het jaarverslag 2021 - gestegen in 2023. Dit houdt rechtstreeks verband met de voorgestelde verhoging van de OZB en de toeristenbelasting.

4. Grondexploitatie

Het financiële kengetal 'grondexploitatie' geeft aan hoe groot de investeringen in grondposities (boekwaarde) zijn ten opzichte van de jaarlijkse baten. Omdat Wassenaar geen grondexploitaties kent is deze indicator niet relevant.

5. Belastingcapaciteit

De indicator 'belastingcapaciteit' drukt uit hoe de woonlasten (OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing) zich verhouden tot het gewogen landelijk gemiddelde. Hoge woonlasten ten opzichte van het landelijk gemiddelde drukken uit in hoeverre de gemeente al de eigen inkomsten aanspreekt en dus ook beperkt is in het verkrijgen van extra inkomsten. Woonlasten onder het landelijk gemiddelde waardeert VNG als 'voldoende', woonlasten tussen het landelijk gemiddelde en 120% hiervan als 'matig' en woonlasten hoger dan 120% als 'onvoldoende'. De woonlasten in Wassenaar liggen hoger dan het landelijk gemiddelde en zijn ook verder gestegen ten opzichte van het jaarverslag 2021.

Conclusie voor de financiële positie

De ontwikkeling van de kengetallen geeft aan dat Wassenaar een uitstekende vermogenspositie heeft, voldoende structurele exploitatieruimte heeft en geen risico loopt op (niet ingenomen) grondposities. Daar tegenover wordt geconcludeerd dat de lastendruk landelijk vergeleken hoog is.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

In de openbare ruimte van onze gemeente vinden allerlei activiteiten plaats, zoals wonen, werken en recreëren. Onze kapitaalgoederen faciliteren deze activiteiten. Te denken valt aan wegen, bruggen, lantarenpalen, bomen, speelplaatsen, watergangen, sportvelden, het rioolstelsel en gemeentelijke gebouwen. De gemeente heeft de taak deze kapitaalgoederen te onderhouden. De kwaliteit en het onderhoud van deze kapitaalgoederen is bepalend voor de (jaarlijkse) lasten.

Beleidskader

Bij het in stand houden van de kapitaalgoederen maken we een onderscheid tussen jaarlijks onderhoud, groot onderhoud en vervangingsinvesteringen. De budgetten voor jaarlijks onderhoud zijn per jaar op een gelijkblijvend niveau opgenomen binnen de exploitatiebegroting van het programma. Deze paragraaf richt zich op het groot onderhoud en vervangingsinvesteringen.

Groot onderhoud vindt plaats om de levensduur van een kapitaalgoed te verlengen. Om het groot onderhoud zonder fluctuaties te bekostigen treffen we voorzieningen. Jaarlijks wordt een evenredig bedrag gestort in de voorzieningen vanuit de exploitatie. De uitgaven voor groot onderhoud in een bepaald jaar onttrekken we uit de voorzieningen. Als kapitaalgoederen aan het eind van de levensduur zijn, vindt een vervangingsinvestering plaats. De kosten van de vervangingsinvesteringen worden geactiveerd en afgeschreven met ingang van het jaar na realisatie op basis van de levensduur van het nieuwe kapitaalgoed. De afschrijvingstermijnen voor de diverse soorten kapitaalgoederen zijn vastgesteld op basis van de 3e wijziging van de Financiële verordening Wassenaar 2018.

Het beheer en onderhoud van de meeste onderdelen gebeurt nu op basis van de update beheerplannen 2021-2023 die eind 2021 zijn vastgesteld. Dit zijn geen volledig nieuwe beheerplannen, maar een update van de eerdere beheerplannen 2016-2020.

Ter vervanging van deze beheerplannen zal er in het eerste kwartaal van 2023 een Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR-plan) ter vaststelling aan de Raad worden aangeboden. Om dit IBOR-plan te kunnen opstellen is een inventarisatie gemaakt waar de gemeente op dit moment staat wat betreft het beheer van de openbare ruimte. Hoeveel areaal beheert de gemeente, wat is de kwaliteit, welke beheerbudgetten zijn beschikbaar en hoe verhouden deze zich tot de opgaven ?

In het op te stellen IBOR-plan zal worden opgenomen de visie op beheer, de beheerstrategie en de kosten van beheer. Hierbij zal worden gekozen voor een meer integrale aanpak waarmee het beheer van de openbare ruimte in Wassenaar nog meer toekomstbestendig kan worden vormgegeven. Hiermee wordt gekozen voor een nieuwe visie op beheer die over meer gaat dan enkel het in stand houden van de openbare ruimte. Het beheer draagt bij deze nieuwe aanpak ook bij aan maatschappelijke opgaven en transities. In het IBOR-plan zullen ambities voor de openbare ruimte worden meegenomen die verder gaan dan enkel het onderhouden ervan. Hierbij zal beheer ook een bijdrage gaan leveren aan het realiseren van gemeentebrede doelstellingen bijvoorbeeld op het vlak van klimaat, biodiversiteit en gezondheid. De ambities die in het IBOR-plan zullen worden opgenomen zullen aansluiten op de ambities die staan genoemd in het coalitieakkoord 2022-2026. Voor riolering is het Integraal Waterketenplan (IWKP) 2019-2023 van toepassing en voor vastgoed het Beheerplan Vastgoed 2021-2024.

De kapitaalgoederen openbare ruimte worden tot nu toe onderhouden op basis van onderhoudsniveau B (basis). In het coalitieakkoord 2022-2026 is de ambitie uitgesproken om het onderhoudsniveau deze collegeperiode te verhogen naar onderhoudsniveau A (hoog).

Hiervoor is een jaarlijks bedrag van € 750.000 uitgetrokken. Dit bedrag komt bovenop de bestaande onderhoudsbudgetten. De uitwerking van deze ambitie en de gevolgen hiervan voor het beheer zal worden meegenomen in het hierboven vermelde IBOR-plan.

Overzicht beheerareaal

Hieronder volgt een overzicht van het totale areaal aan kapitaalgoederen openbare ruimte en de van toepassing zijnde beheerplannen:

Tabel 9.1 - Overzicht beheerareaal

Beheerplan	Areaal-gegevens	Kwaliteits-niveau	Toelichting
Wegen Update 2021-2023	Circa 1.44 km ²	B	Het uitgangspunt is om de functionaliteit en veiligheid te waarborgen.
Bruggen Update 2021-2023	75 stuks	B	Het uitgangspunt is het waarborgen van de functionaliteit en de veiligheid te garanderen.
Wegmeubilair Update 2021-2023	Circa 5.200 verkeersborden	B	Het waarborgen van de functionaliteit van verkeersborden, hekwerken, fietsvoorzieningen en palen.
Openbare verlichting Update 2021-2023	6.716 lichtmasten	B	Het beheer van de openbare verlichting is erop gericht om de bedrijfszekerheid te waarborgen en het areaal veilig en duurzaam in stand te houden.
Verkeersregel-Installaties Update 2021-2023	11 stuks	B	Het areaal is op orde en geheel voorzien van ledverlichting. De uitgangspunten zijn het waarborgen van de bedrijfszekerheid en een duurzame instandhouding.
Groen & bomen Update 2021 - 2023	Groen: circa 180 ha Bomen: 12.925 stuks	B	Het openbaar groen en bomen zijn een beeldbepalend onderdeel van de leefomgeving. Het uitgangspunt is het duurzaam, veilig en in samenwerking met inwoners in stand houden van het openbaar groen. Inwoners hebben hierin een belangrijke bijdrage.
Speelvoorzieningen Update 2021 - 2023	230 speel-toestellen	B	Een aantrekkelijke speelomgeving voor kinderen en jongeren is het uitgangspunt. Om dit te bereiken wordt bij het herinrichten van speelplekken ingezet op centrale en uitdagende speelplekken in een wijk en

Beheerplan	Areaal-gegevens	Kwaliteits-niveau	Toelichting
			spelen met natuurlijke materialen. Voor jongeren wordt gekeken naar het uitdagend maken van sportfaciliteiten en aantrekkelijke chillplekken.
Oppervlakte water Update 2021-2023	Beschoeiingen 25,1 km' Kademuren 1.051 m'	-	Er wordt ingezet op het in stand houden van de waterbouwkundige kunstwerken en het op diepte houden van de watergangen.
Integraal waterketenplan 2019-2023 (riolering)	Riool: circa 165 km' Gemalen 141 stuks	-	Voor de riolering is het uitgangspunt om een goed functionerend en duurzaam rioolstelsel in stand te houden.
Voertuigen 2019-2023	46 objecten	sober	De voertuigen zijn er ter ondersteuning van het uitvoeren van de gemeentelijke taken. Zo worden de voertuigen onder andere ingezet voor het in stand houden van de leefomgeving, toezicht en facilitaire zaken. Het waarborgen van de continuïteit van de bedrijfsvoering en het waar mogelijk verduurzamen van het wagenpark zijn de uitgangspunten voor het onderhoud en vervanging van voertuigen. Om de duurzaamheid te bevorderen zullen de voertuigen zoveel mogelijk worden vervangen door elektrische voertuigen
Vastgoed 2021-2024	Maatschappelijk & commercieel 18 Sport & bewegen 4 Eigen huisvesting 3 Woningen 12 Bijzondere objecten 31	Basis	In 2020 is een beheerplan vastgoed 2021-2024 opgesteld. Hierin is een indeling gemaakt naar een kern- en strategische portefeuille. Voor de kernportefeuille, objecten waar geen verandering in gebruik en functie is voorzien, is het uitgangspunt om deze sober en doelmatig in stand te houden. Het gaat hier om 21 objecten waar maatschappelijke functies worden gehuisvest en 30 objecten ter bevordering van de kwaliteit van de leefomgeving. De kwaliteit van de kernportefeuille is de afgelopen jaren stabiel. De 13 woningen in de strategische portefeuille worden regulier in stand gehouden tot dat deze worden afgestoten. Vanaf 2021 wordt een actief verkoopbeleid gevoerd.

*deze cijfers zijn gebaseerd op nog niet geactualiseerde data.

Budgettair kader

In de volgende drie tabellen zijn de budgetten voor het in stand houden en vervangen van de kapitaalgoederen inzichtelijk gemaakt. Dit zowel in relatie tot de gemeentelijke exploitatiebegroting, de onderliggende voorziening als voor wat betreft de geprognosticeerde investeringsuitgaven.

Exploitatie

Hieronder zijn de begrote exploitatiebudgetten per kapitaalgoed voor de komende vier jaar in beeld gebracht.

Tabel 9.2 - Exploitatiegegevens kapitaalgoederen

Kapitaalgoed	2023	2024	2025	2026	Specificatie werkzaamheden
Wegen	1.698	1.928	2.080	2.150	Herstelwerkzaamheden asfalt, bestrating, markeringen en inspecties
Civieltechnische kunstwerken	111	136	216	218	Reinigingen, schilderen, herstelwerkzaamheden en inspecties
Openbare verlichting	757	787	787	787	Verhelpen storingen, reparaties, reinigen en schilderen
Verkeersregelinstallaties	339	296	369	369	Verhelpen storingen, reparaties, reinigen en schilderen
Wegmeubilair	123	130	130	130	Reinigen, herstellen en vervanging
Riolering	1.581	1.564	1.533	1.533	Reparaties, verhelpen storingen, reiniging en inspecties
Oppervlaktewater	368	477	478	479	Maaien en krozen, baggeren, reparaties beschoeiingen
Groen en bomen	1.809	2.014	2.014	2.014	Onderhoud, herstellen en vervangen van beplanting en bomen, maaien gras, verwijderen onkruid en zwerfvuil
Speelvoorzieningen	234	256	256	256	Veiligheidscontroles, reparaties en onderhoud
Voertuigen	278	272	335	366	Belastingen, verzekeringen, brandstof en onderhoud
Vastgoed	2.758	2.622	2.612	2.626	Dagelijks onderhoud, elektra, water

Bedragen x € 1.000 (inclusief dotatie voorziening en kapitaallasten, exclusief interne uren)

Voorzieningen

Hieronder zijn de geraamde onttrekkingen per voorziening kapitaalgoed voor de komende jaren weergegeven.

Tabel 9.3 - Onttrekkingen voorzieningen kapitaalgoederen

Kapitaalgoed	2023	2024	2025	2026	Specificatie werkzaamheden
Wegen	2.500	740	720	800	Vervangen toplaag asfalt en groot onderhoud elementenverhardingen
Civieltechnische kunstwerken	40	45	90	10	Groot onderhoud aan bruggen
Openbare verlichting	199	312	461	226	Groot onderhoud en vervanging van de openbare verlichting
Verkeersregelinstallaties	0	126	207	107	Groot onderhoud en vervanging van verkeersregelinstallaties en pollers
Riolering	1.025	469	487	637	Groot onderhoud en vervanging van riolering en gemalen
Oppervlaktewater	30	0	0	0	Baggeren watergangen
Speelvoorzieningen	164	183	173	186	Groot onderhoud en vervanging van speeltoestellen en ondergronden
Vastgoed	947	1.502	654	1.133	Groot onderhoud van gebouwen

Bedragen x € 1.000 (onttrekking conform updates beheerplannen 2021-2023)

Investerings

Hieronder zijn de geplande investeringsuitgaven per kapitaalgoed voor de komende jaren in beeld gebracht.

Tabel 9.4 - Geplande investeringsuitgaven kapitaalgoederen

Kapitaalgoed	2023	2024	2025	2026	Specificatie werkzaamheden
Wegen	4.900	3.060	2.100	2.100	Vervangen van asfalt en elementenverhardingen
Civieltechnische kunstwerken	150	95	105	120	Vervanging van bruggen
Verkeersregelingsinstallaties	50	950	0	0	Doseerlichten tegengaan sluijverkeer
Oppervlaktewater	30	35	35	35	Vervanging beschoeiingen
Voertuigen	66	300	719	89	Vervanging van auto's en vrachtwagens
Vastgoed:					
Rijnlands Lyceum	6.116				
De Paauw	326	2.076	3.076	6.752	

Bedragen x € 1.000

Paragraaf Financiering

Inleiding

Financiering / treasury betreft de wijze waarop de gemeente leningen aantrekt en eventueel overtollig geld (tijdelijk) uitzet. Naast de wettelijke kaders opereert de gemeente Wassenaar binnen de kaders van het door de raad vastgestelde Treasurystatuut.

Beleidskader 2023 - 2026

Voor de komende jaren wordt een afnemend financieringsoverschot verwacht. Deze afname wordt veroorzaakt door een ambitieus investeringsprogramma. De komende jaren zal er op worden gestuurd dat het financieringsoverschot positief blijft. Indien nodig zullen investeringen daartoe worden getemporiseerd, maar er is tevens de verwachting dat verkoop van vastgoed en positieve rekeningresultaten dit jaar en komende jaren een positief effect zullen hebben op het financieringsoverschot.

Financieringspositie 2023

Begin 2023 bestaat de beleggings- en financieringsportefeuille van € 26,8 miljoen naar verwachting uit:

Tabel 10.1 - Verwachte beleggingsportefeuille per 1 januari 2023 (bedragen x € 1.000)

Uitgezette c.q. opgenomen geldmiddelen	Looptijd	Bedrag 1 januari 2023	Gemiddeld rente percentage	Expiratie
BNG rekening courant		161	0,0	dag.opvr.
Langlopende leningen u/g		4.870	div.	
Schatkistbankieren rekening courant		21.801	0,0	dag.opvr.

Ontwikkeling liquiditeit

In de berekening van de korte termijn liquiditeitsprognose worden de lange termijn-/kapitaalmarkt uitzettingen en financieringen buiten beschouwing gelaten. De beleggings- en financieringsportefeuille van begin 2023 heeft naar verwachting een overschot aan kort geld van € 26,8 miljoen. In de loop van 2023 zal dit afnemen tot € 19 miljoen. De liquiditeiten worden met name ingezet om investeringsuitgaven te kunnen doen.

De prognosebalans op de volgende pagina is opgesteld in de veronderstelling dat van de uit eerdere besluitvorming openstaande (investerings)kredieten bijna alle plannen gerealiseerd worden de komende jaren. Bij de nieuw geplande investeringen wordt uitgegaan van planningsoptimisme. Niet alle investeringen zullen conform planning worden uitgevoerd en gezien het beleidskader zullen investeringen worden getemporiseerd indien het verloop van het financieringsoverschot daar om vraagt. Een prognosebalans toont daarnaast een ietwat pessimistisch beeld, aangezien er geen ruimte is om rekening te houden met niet begrote opbrengsten verkoop vastgoed en te verwachten positieve rekeningresultaten.

Tabel 10.2 - Geprognosticeerde balans

(bedragen x € 1.000)

Geprognosticeerde balans 2022-2026 Boekwaarde per 31 december	Begr. 2022	Begr. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025	Begr. 2026
ACTIVA					
Immateriële vaste activa					
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	43	41	39	38	36
36 Materiële vaste activa					
Volgens staat C	44.611	50.637	56.671	62.694	62.986
Financiële vaste activa					
Uitzettingen	0	0	0	0	0
Langlopende leningen u/g	4.870	4.850	4.830	4.810	4.790
Kapitaalverstrekkingen/deelnemingen	455	455	455	455	455
Voorraden					
MPG (bouwgrondexploitaties)	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar					
Vorderingen openbare lichamen *	7.367	7.367	7.367	7.367	7.367
Rek Courant met Rijk **	21.801	13.958	8.093	2.891	0
Rek Courant niet financieel*	397	397	397	397	397
Overig*	3.523	3.523	3.523	3.523	3.523
Liquide middelen	161	161	161	161	161
Overlopende activa*	3.358	3.358	3.358	3.358	3.358
Totaal Activa	86.586	84.747	84.894	85.694	83.073
PASSIVA					
Eigen Vermogen					
Algemene reserves	49.734	49.734	49.734	48.734	48.734
Bestemmingsreserves	7.364	6.864	6.864	6.864	6.864
Resultaat begroting	550	392	72	812	-2.561
Vreemd Vermogen					
Voorzieningen	19.642	18.441	18.888	19.928	20.660
Vaste geldleningen	178	198	218	238	258
Kortlopende schulden < 1 jaar*	3.851	3.851	3.851	3.851	3.851
Overlopende passiva*	5.267	5.267	5.267	5.267	5.267
Totaal passiva	86.585	84.747	84.894	85.694	83.072
Financieringsaldo	0	0	0	0	0

* Volgen uit de bedrijfsvoering, op basis van het 3-jaarsgemiddelde van de laatste 3 jaarrekeningen.

** De ontwikkeling van het financieringsaldo wordt weergegeven in de ontwikkeling van de post rekening courant met het Rijk.

Netto schuldquote

Omdat Wassenaar geen langlopende geldleningen heeft aangetrokken en vrijwel geen leningen heeft (door)verstrekkt aan deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen, is de netto schuldquote negatief.

Risicobeheer

Alle treasury-activiteiten vinden plaats binnen de kaders, richtlijnen en limieten als vastgesteld in het Treasurystatuut en overige wetgeving.

Toezietsnormen

De kasgeldlimiet stelt een bovengrens aan de netto-vlottende schuld en beperkt daarmee het renterisico op de korte schuld. De limiet wordt bepaald voor korte financiering met een rente-typische looptijd van maximaal 1 jaar en wordt gerelateerd aan het begrotingstotaal.

Met een begrotingstotaal van circa € 79,5 miljoen bedraagt de kasgeldlimiet voor 2023 € 6,75 miljoen (8,5%).

Tabel 10.3 - Prognose kasgeldlimiet 2023

(bedragen x € 1.000)

Prognose kasgeldlimiet aan het begin van het kwartaal	Kwartaal	Kwartaal	Kwartaal	Kwartaal
	1 2023	2 2023	3 2023	4 2023
1. Gemiddeld liquiditeitssaldo (bruto)	21.962	19.347	16.733	14.119
2. Kasgeldlimiet	6.754	6.754	6.754	6.754
3. Ruimte onder de kasgeldlimiet (2+1)	28.715	26.101	23.487	20.872
4. Overschrijding van de kasgeldlimiet (2+1)	-	-	-	-
5. Minimaal aan te trekken lange financiering 2022 (cum)(4)	-	-	-	-

Zoals eerder gesteld heeft het liquiditeitsoverschot een structureel karakter dat in de loop van het huidige meerjarenperspectief zal afnemen (dit voornamelijk als gevolg van voorgenomen investeringen).

De kasgeldlimiet wordt in 2023 niet overschreden. Er wordt dus geen lange financiering aangetrokken.

Tabel 10.4 - Prognose renterisico vaste schuld

(bedragen x € 1.000)

Renterisico vaste schuld	2023	2024	2025	2026
1. Renterzeringen	0	0	0	0
2. Aflossingen	0	0	0	0
3. Renterisico (1+2)	0	0	0	0
4. Renterisiconorm	15.891	15.731	15.691	15.742
5a. Ruimte onder risiconorm (4+3)	15.891	15.731	15.691	15.742
5b. Overschrijding renterisiconorm (4-3)				
4a. Begrotingstotaal	79.455	78.653	78.455	78.710
4b. Percentage regeling	20%	20%	20%	20%
4. Renterisiconorm (4a x 4b)	15.891	15.731	15.691	15.742

Wet Houdbare overheidsfinanciën

Volgens Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). In 2013 is de 'Wet houdbare overheidsfinanciën' aangenomen

waarmee decentrale overheden een gelijkwaardige inspanning leveren bij het streven te voldoen aan de Europese begrotingsdoelstellingen.

In 2023 bedraagt de referentiewaarde voor Wassenaar € 2,332 miljoen.

Tabel 10.5 - Berekening EMU-saldo

(bedragen x € 1.000)

Berekening Emusaldo				2022	2023	2024	2025	2026
EMU-SALDO				-451	-7.883	-5.905	-5.242	-2.931
EMU-SALDO referentiewaarde (2022 e.v. bij benadering)				-2.386	-2.332	-2.309	-2.303	-2.310
Vershil EMU-saldo & referentiewaarde				1.935	-5.551	-3.596	-2.939	-621
Mutaties	Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekkingen en leningen	2.812	-20	-20	-20	-20
			Uitzettingen	0	0	0	0	0
(1 januari tot		Vlottende activa	Uitzettingen	-6.473	-7.843	-5.865	-5.202	-2.891
			Liquide middelen	-36	0	0	0	0
			Overlopende activa	970	0	0	0	0
31 december)	Passiva	Vaste Passiva	Vaste schuld	34	20	20	20	20
		Vlottende passiva	Vlottende schuld	-3.201	0	0	0	0
			Overlopende passiva	891	0	0	0	0
Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa				0	0	0	0	0

Tabel 10.6 - Kasstroomoverzicht 2023

(bedragen x € 1.000)

Kasstroomoverzicht (Staat van herkomst en besteding der middelen)	
Bedragen x € 1.000	
Toename:	
Stortingen in reserves	0
Stortingen in voorzieningen	3.734
Afschrijvingen	2.297
Aflossingen verstrekte geldleningen / deelnemingen	20
Begrotingssaldo	392
Totale toename	6.443
Afname:	
Netto investeringen	-8.440
Afname vaste schulden	-20
Beschikking over reserves	-500
Beschikking over voorzieningen	-4.934
Totale afname	-13.895
Mutatie liquide middelen	-7.451
Waarvan:	
Afname rekening courant met Rijk	-7.843
Begrotingssaldo (nog niet bestemd)	392

Paragraaf Bedrijfsvoering

In de paragraaf bedrijfsvoering licht het gemeentebestuur het voorgenomen beleid toe op het gebied van de PIOFACH-taken. PIOFACH staat voor personeel, informatievoorziening, organisatorisch, (juridische zaken), financiën, administratieve organisatie, communicatie en huisvesting. Globaal gezegd zijn het de taken die nodig zijn om de gemeente als organisatie te laten functioneren.

Opbouw en ontwikkeling Wassenaaarse organisatie

Vanaf de start van de Wassenaaarse organisatie per 1 september 2021 is geïnvesteerd in vakkennis en de wijze hoe we met elkaar werken. Hierbij is gebruik gemaakt van de kennis en ervaring van inwoners, ondernemers en samenwerkingspartners in de regio.

In 2023 blijft er ingezet worden op invullen van vacatures door vaste medewerkers. Goede arbeidsmarktcommunicatie speelt daarin een belangrijke rol. Om deze nieuwe medewerkers goed te laten starten, wordt gebruik gemaakt van de applicatie Appical. Daarmee zorgen we ervoor dat nieuwe medewerkers goed geïnformeerd zijn en zonder problemen aan de slag kunnen. In een aantal weken leren de medewerkers via de Appical-app Wassenaar (nog) beter kennen. Van wetenswaardigheden over het dorp tot nuttige informatie over de nieuwe organisatie. Daarbij staan verbinding, leren en plezier centraal.

Om alle medewerkers te helpen om te blijven leren en ontwikkelen wordt gebruik gemaakt van de Wassenaar Academie. Daar vinden medewerkers de tools om zich te ontwikkelen, zowel op persoonlijk als op professioneel gebied.

De nieuwe organisatie werkt opgavegericht, waarbij de opgaven uit het 'College Uitvoerings Programma' (CUP) het uitgangspunt vormen voor de gemeentelijke werkagenda. Dit past bij de huidige en toekomstige samenleving en wat van een gemeente mag worden verwacht. Het is een leertraject voor organisatie, bestuur en de Wassenaaarse gemeenschap.

Met al deze ontwikkelingen samen, zorgen we voor een professionele en toekomstbestendige organisatie waarin de opgaven van Wassenaar met enthousiasme en daadkracht worden opgepakt!

Nieuwe huisvesting

Begin 2023 wordt er beleid geïmplementeerd om het thuiswerken/hybride werken te ondersteunen. Hieraan zijn ook financiële middelen gekoppeld om thuiswerkplekken (deels) in te kunnen richten. Thuiswerken is één van de elementen die mede bepaalt hoe de toekomstige ambtelijke huisvesting van Wassenaar er uit komt te zien. Een juiste mix van verschillende soorten werkplekken is belangrijk en moet aansluiten bij de organisatievisie van Wassenaar en de behoeften van de medewerkers. Een analyse van de werkactiviteiten is vereist zodat de juiste keuze kan worden gemaakt bij de inrichting van taakgerichte werkplekken. In 2023 zal de gewenste huisvesting verder worden ontwikkeld. Hierbij zal raadhuis De Paauw als bestuurscentrum veel meer een prominente rol krijgen.

Openbaarheidsparagraaf

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden. Het doel van de wet is overheden transparanter te maken.

De Woo-contactpersoon is een nieuwe rol per 1 mei 2022. De Woo-contactpersoon beantwoordt op laagdrempelige wijze vragen over de bij de gemeente beschikbare informatie. De bij de eenheid Juridische Ondersteuning werkzame juristen zijn als Woo-contactpersonen aangewezen. In 2023 zal de invulling van de rol als contactpersoon worden geëvalueerd op basis van de ervaringen die zijn opgedaan in de tweede helft van 2022.

Veel meer dan de Wet openbaarheid van bestuur – de voorganger van de Woo – legt de Woo de nadruk op actieve openbaarmaking. Actieve openbaarmaking betreft het uit eigen beweging (digitaal) publiceren van overheidsinformatie. De Woo stelt de verplichting om 17 gespecificeerde informatiecategorieën openbaar te maken. Deze verplichting zal niet voor alle categorieën tegelijk gaan gelden. Naar verwachting zullen in 2023 de eerste categorieën gepubliceerd moeten worden. Zonder exacte fasering is in een Kamerbrief gemeld dat onder andere convenanten en (de beslissingen op) Woo-verzoeken (voorheen Wob-verzoeken genaamd), als eerste ter hand zullen worden genomen in het implementatietraject. Als publicatiekanaal wordt daarbij het landelijke 'Platform Open Overheidsformatie' (kortweg PLOOI) voorgeschreven.

De actieve openbaarmakingsplicht vergt een aanpassing van de interne informatiehuishouding en de administratieve processen binnen de organisatie. In 2023 zullen wij zorgen dat wij voldoen aan de Woo door in ieder geval de op dat moment verplichte informatiecategorieën actief openbaar te maken.

Daartoe behoort dus ook de technische aansluiting op PLOOI. Het proces van actieve openbaarmaking zal op efficiënte, veilige en AVG-conforme wijze worden ingericht.

Gastheerschap

De colleges van Voorschoten en Wassenaar hebben besloten om de samenwerking tussen de gemeenten voort te zetten op het gebied van Maatschappelijke Ontwikkeling (MO), Informatievoorziening & Automatisering (I&A) en Post & Archief (P&A). De taken op het gebied van MO zijn ondergebracht bij Voorschoten, de overig genoemde taken (I&A en P&A) zijn ondergebracht bij de gemeente Wassenaar.

Informatievoorziening & Automatisering (I&A)

In 2023 willen we de beschikbaarheid en vindbaarheid van gemeentelijke informatie verbeteren voor zowel externen als de eigen interne organisatie; ook in het kader van de Wet Openbare Overheid (WOO), de Wet Digitale Overheid (WDO) en de Omgevingswet. Het beschikbaar hebben van data en informatie is ook van belang om beleid en uitvoering te kunnen (bij)sturen. Data- en informatiemanagement krijgen daarom een steeds belangrijker plek in het functioneren van een gemeente.

Een meerjarige i-Visie is in 2022 ontwikkeld. De i-Visie geeft richting en stelt kaders aan hoe de gemeente de komende jaren omgaat met informatievoorziening, privacy en datagebruik. De i-Visie is kaderstellend en een belangrijk fundament voor het opstellen van de meerjarenbegroting, de projectenkalender en de jaarplannen voor de dienstverleningsovereenkomst (DvO), die wij met Voorschoten hebben gesloten op het gebied van Data-en Informatiemanagement/ICT. De i-Visie is meer dan alleen een technologische aangelegenheid. Er wordt vanuit drie invalshoeken naar de informatievoorziening gekeken: de veranderende samenleving, de gemeentelijke organisaties en de data- en technologische ontwikkelingen.

In 2023 wordt de implementatie van een beheerssysteem voor vastgoed (panden en gronden) voorzien voor beide gemeenten. Dit systeem moet ondersteunen bij het grip krijgen op verhuur, beheer en onderhoud en ondersteunen bij het project invoering kostendekkende en marktconforme huren.

Informatiebeveiliging & Privacy

De overheid werkt steeds meer digitaal, wat veel voordelen met zich meebrengt. Zo kunnen diensten grotendeels geautomatiseerd afgehandeld worden, gegevens sneller uitgewisseld worden, is de kwaliteit van gegevens sterk verbeterd en is de beschikbaarheid van informatie enorm.

Een betrouwbare overheid draagt zorg voor de veiligheid van zijn inwoners, zowel fysiek als digitaal. Daarvoor worden maatregelen genomen, wetten en regels opgesteld en wordt aandacht besteed aan bewustwordingscampagnes. In de fysieke leefomgeving zijn we daar aan gewend en bepalen de wetten en regels vaak onze norm. In de digitale omgeving is dat nog niet zo. Toch is het, vanuit het oogpunt van een betrouwbare overheid, belangrijk om ook te zorgen voor een veilige en betrouwbare digitale omgeving.

Om die reden gelden er op Europees en landelijk niveau wetten en regels waar aan voldaan moet worden uit het oogpunt van informatieveiligheid en privacy. De gemeente Wassenaar voert die wetten uit en waar nodig zijn ze vertaald in specifiek beleid. Vanaf 2020 geldt er een nieuw normenkader voor informatiebeveiliging, de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Voor persoonlijke gegevensbescherming is de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) het wettelijk geldende kader.

De belangrijkste doelstellingen die tot 2026 staan gepland, betreffen:

- Verder invulling geven aan het vastgestelde strategische informatieveiligheidsbeleid 2020-2024.
- Verhogen bewustwording van (nieuwe) medewerkers zodat zij risico's kunnen herkennen en voorkomen.
- Uitvoering geven aan de verplichte en/of relevante onderwerpen afkomstig van de Agenda Digitale Veiligheid van de VNG.
- Vereenvoudigen en jaarlijks doorlopen van het ENSIA-proces (Eenduidige Normatiek Single Information Audit).
- Optimaliseren en inbedden van het Information Security Management System (ISMS) in de gehele organisatie.
- Aanbesteden en implementeren van een SIEM/SOC (Security incident management/Security operations center) dienstverlening.
- Op meerdere fronten binnen de organisatie 'privacy by design and default' inregelen.
- Uitvoeren van impactanalyses op de meest risicovolle data verwerkende processen of nieuwe data verwerkingen met een hoog privacy risico.
- Meer grip en inzicht krijgen op het verwerkingsregister en de verwerkersovereenkomsten.
- Structureel voldoen aan de privacy wet- en regelgeving en normen die op dit gebied voor de organisatie gelden.

Misbruik en Oneigenlijk gebruik – beleid / fraudemaatregelen

Ter voorkoming van fraude wordt elke factuur binnen Wassenaar door minimaal twee medewerkers beoordeeld (4 - ogen principe). Ook zijn er bij financieel omvangrijke processen altijd meerdere medewerkers betrokken en wordt er collegiaal getoetst. Denk hierbij aan het inkoop- en aanbestedingsproces of aan het vaststellen van leges bij (grotere) bouwprocessen.

Rechtmatigheidsverklaring

Vanaf het controlejaar 2023 zal niet langer de accountant maar het college van burgemeester en wethouders verantwoording afleggen over rechtmatigheid. Deze verantwoording zal steunen op de verbijzonderde interne controle (VIC). De VIC toetst of de maatregelen van interne controle in de financiële processen goed werken en wordt gebruikt om de kwaliteit van deze processen te verbeteren. Het opstellen en uitvoeren van de VIC wordt vanaf 2020 door de ambtelijke organisatie uitgevoerd. De controlerend accountant maakt voor haar controle gebruik van de VIC-werkzaamheden en de bevindingen die daaruit volgen.

De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording is mede bedoeld om het gesprek te ondersteunen tussen de gemeenteraad en het college over de (financiële) rechtmatigheid. Met als doel om de kaderstellende- en controlerende rol van de gemeenteraad op dit vlak te versterken.

Paragraaf Verbonden partijen

GR	Financieel belang (omvang deelnemers bijdrage) in €	Bestuurlijk belang (vertegenwoordiging en stemverhouding in AB)	Eigen vermogen aan begin en einde begrotingsjaar in €	Vreemd vermogen aan begin en einde begrotingsjaar in €	Omvang risico's (i.r.t. weerstandsvermogen)
Metropoolregio (MRDH)	€ 76.436	De MRDH is een samenwerkingsverband van 23 gemeenten. De gemeente is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door de burgemeester, in de bestuurscommissie Vervoersautoriteit door de portefeuillehouder verkeer en vervoer, in de bestuurscommissie economisch vestigingsklimaat door de portefeuillehouder economie, in de adviescommissie vervoersautoriteit en adviescommissie economisch vestigingsklimaat door twee raadsleden en in de rekeningcommissie door één raadslid.	01-01-2023: € 33.097.490 31-12-2023: € 32.597.490	01-01-2023: € 296.080.748 31-12-2023: € 254.708.811	De risico's die samenhangen met de activiteiten voor verkeer en vervoer worden allereerst opgevangen met een risicobuffer die binnen de projecten waarbij financiële risico's worden geïdentificeerd wordt aangehouden. Wanneer deze risicobuffer niet afdoende is, worden de BDU-middelen aangesproken. Dit heeft tot gevolg dat andere bestedingen ten laste van de BDU-middelen lager worden en/of vertragen. De risico's die samenhangen met de taken voor het versterken van het economisch vestigingsklimaat kunnen alleen met eigen weerstandscapaciteit van de MRDH worden afgedekt. In een uitgevoerde financiële risicoanalyse (2015) is het risico bepaald dat een gemeente niet kan voldoen aan haar verplichte bijdrage aan het programma Economisch Vestigingsklimaat. Hiervoor is een Reserve weerstandsvermogen economisch vestigingsklimaat beschikbaar.
Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	€ 2.276.507	De Veiligheidsregio Haaglanden voert taken namens de gemeente uit op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening. Het Algemeen Bestuur van de VRH bestaat uit de burgemeesters van alle gemeenten in regio Haaglanden. Namens de gemeente Wassenaar, heeft burgemeester De Lange zitting in het Algemeen Bestuur en het Dagelijks bestuur.	01-01-2023: € 2.340.000 31-12-2023: € 1.787.000	01-01-2023: €59.162.000 31-12-2023: €78.636.000	De niet afgedekte risico's voor de VTH in totaal zijn berekend op € 1.637.000. Het betreft hier de volgende risico's: Incidenteel - Loopbaanbeleid operationele dienst - Wet normering rechtspositie ambtenaren Structureel: - Niet verzekerbare risico's - Ontwikkelingen vrije instroom vrijwilligers - Aansprakelijkheid dienstverlening - Cyberdreiging/digitale veiligheid - Gemiddeld werkgeversrisico WGA/WW De weerstandscapaciteit is berekend op hetzelfde bedrag waarmee de ratio weerstandsvermogen op 1,0 komt.
Werkvoorziening Kust, Duin, Bollenstreek (KDB)	€ 90.248	Wethouder Klaver-Bouman	01-01-2023: € 4.596.000 31-12-2023: € 4.600.000	01-01-2023: € 2.700.000 31-12-2023: € 2.570.000	Er zijn 4 risicogebieden, t.w. subsidieresultaat Wsw, uitvoeringskosten module beschut werken, uitvoeringskosten module re-integratie en bedrijfsvoering. In totaal gaat het om een totaal van € 550.000 aan gekwantificeerde risico's. Hiervoor hebben zij voldoende weerstandsvermogen beschikbaar.
GR Belasting-samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR)	€ 448.637	Wethouder Hendrickx 1 van de 12 stemmen	01-01-2023: € 695.000 31-12-2023: € 695.000	01-01-2023: 5.748.000 31-12-2023: 5.643.000	De BSGR heeft de risico's gekwantificeerd tot € 1.200.000. Na aftrek van het eigen vermogen van € 695.000 resteert € 505.000 voor de deelnemers. Voor Wassenaar betekent dat een risico van € 17.500 (3,2%).

GR	Financieel belang (omvang deelnemersbijdrage) in €	Bestuurlijk belang (vertegenwoordiging en stemverhouding in AB)	Eigen vermogen aan begin en einde begrotingsjaar in €	Vreemd vermogen aan begin en einde begrotingsjaar in €	Omvang risico's (i.r.t. weerstandsvermogen)
GGD Haaglanden	€ 538.000	Het Algemeen Bestuur van de GGD bestaat uit de portefeuillehouders volksgezondheid van alle gemeenten in regio Haaglanden. Namens de gemeente Wassenaar, heeft wethouder mw Klaver-Bouman zitting in het Algemeen Bestuur van GGD en VT Haaglanden.	01-01-2023: € 1.613.000 31-12-2023: € 1.113.000	01-01-2023: - 31-12-2023: -	In de gemeenschappelijke regeling (art. 24 derde lid) is bepaald dat financiële tekorten van de uitvoeringsorganisaties GGD en de uitvoeringsorganisatie Veilig Thuis die niet worden gedekt door voorzieningen daaromtrent in de dienstverlening overeenkomst niet ten laste van het openbaar lichaam komen. De gemeenschappelijke regeling GGD & VeiligThuis beschikt daarom niet over weerstandscapaciteit. Het aandeel van Wassenaar in de gemeenschappelijke regeling bedraagt 1,71%.
Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	€ 497.990 waarvan € 366.990 deelnemersbijdrage en € 131.000 voor additionele taken	De ODH voert voor zijn deelnemers naast milieutaken werkzaamheden op het gebied van handhaving en toezicht op omgevingsvergunningen uit. Het Algemeen Bestuur van de ODH bestaat uit 13 leden, waarvan er 11 de negen deelnemende gemeenten uit de regio Haaglanden vertegenwoordigen en 2 de Provincie Zuid-Holland. Namens de gemeente Wassenaar heeft wethouder Van Sloten zitting in het AB, met een stemaandeel van 2% (4 van de 200).	01-01-2023: € 1.441.085 31-12-2023: € 1.445.285	01-01-2023: € 19.727.83 31-12-2023: € 19.910.979	De weerstandscapaciteit van de ODH bedraagt € 1.304.000. Het gewenste weerstandsvermogen op basis van een risico-inventarisatie is bepaald op € 1.314.000. Voor de top 10 van deze risico's is een weerstandscapaciteit van € 1.097.000 benodigd. De grootste risico's voor de ODH zijn: - hacking of gijzeling van systemen - arbeidsmarktontwikkelingen met als gevolg duurdere inhuur - hogere kosten als gevolg van meerwerk invoering Omgevingswet - informatiehuishouding niet op orde - uitval van medewerkers - afname van gevraagde productie als gevolg van bezuinigingen deelnemers
Avalex	€ 3.948.640	In het bestuur van Avalex is wethouder Hendrickx vertegenwoordigd. Hij beschikt over 3 van de 36 stemmen in het bestuur.	01-01-2023: € 4.594.000 31-12-2023: € 4.594.000	01-01-2023: € 2.807.000 31-12-2023: € 3.140.000	Top 5 risico's 1. Het risico dat er onvoldoende mensen beschikbaar zijn met de juiste competenties, doordat Avalex niet als een aantrekkelijke werkgever wordt gezien in een tijd van krapte op de arbeidsmarkt. 2. Het risico op beperkte kennisborging: er zijn veel kwetsbare functies, waar maar één persoon de functie uit[1]voert. Er kan bijvoorbeeld een direct probleem ontstaan wanneer iemand tijdelijk afwezig is. 3. Het risico dat deelnemende gemeentes steeds meer maatwerk wensen, waardoor efficiëntie verloren gaat en de kosten stijgen. 4. Het risico dat uitgebreide producentenverantwoordelijkheid leidt tot suboptimale verwerkingsstromen door veel verschillende stromen met lage volumes. 5. Het risico dat er onvoldoende erkenning bij politieke opdrachtgevers is m.b.t. de duurzaamheidsdoelstellingen en de investeringen die dat vraagt vanuit de gemeente.

GR	Financieel belang (omvang deelnemersbijdrage) in €	Bestuurlijk belang (vertegenwoordiging en stemverhouding in AB)	Eigen vermogen aan begin en einde begrotingsjaar in €	Vreemd vermogen aan begin en einde begrotingsjaar in €	Omvang risico's (i.r.t. weerstandsvermogen)
Gemeenschappelijke regeling Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden	€ 90.723	Bestuur: wethouders H5, H4 en H1 plus secretaris. 1 van de 10 stemmen (10 gemeenten in Haaglanden)	01-01-2023: € 31-12-2023: €	01-01-2023: € 31-12-2023: €	De gemeenschappelijke regeling Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden heeft geen afgezonderd weerstandsvermogen. Financieel technisch zijn de tien deelnemende gemeente verantwoordelijk voor eventuele tegenvaller. In de risicoparagraaf in de begroting 2023 van de gemeenschappelijke regeling zijn de risico's opgenomen. Ook is er een inschatting gemaakt van de benodigde weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit is bepaald op € 680.000. Het aandeel van Wassenaar is hierin 2,34% en dat bedraagt €15.912.

Vennootschappen	Dividend in €	Bestuurlijk belang (vertegenwoordiging en stemverhouding in AB)	Eigen vermogen aan begin en einde begrotingsjaar in €	Vreemd vermogen aan begin en einde begrotingsjaar in €	Omvang risico's (i.r.t. weerstandsvermogen)
Alliander NV	€ 442.223 (o.b.v. jaarrekening 2021)	Wassenaar heeft een belang van 644.926 aandelen van € 5,- nominaal per aandeel in NV Alliander. Via dit aandelenbezit wordt 0,5%-zeggenschap uitgeoefend op de besluitvorming van Alliander.	€ 4,5 mrd. (o.b.v. jaarrekening 2021)	€ 5,7 mrd. (o.b.v. jaarrekening 2021)	Als aandeelhouder is de gemeente niet verantwoordelijk voor eventuele verliezen. Het enige risico dat wordt gelopen bedraagt de omvang van de oorspronkelijke aankoop van het aandelenbelang.
Dunea NV	-	Het aandelenbezit is groot 81.830, met een nominale waarde van € 5,- per aandeel. Via het aandelenbezit kan 2,0% zeggenschap worden uitgeoefend op de besluitvorming van Dunea.	€ 245.294.000 (o.b.v. jaarrekening 2021)	€ 291.422.000 (o.b.v. jaarrekening 2021)	Als aandeelhouder is de gemeente niet aansprakelijk voor eventuele verliezen. Het enige risico dat wordt gelopen bedraagt de omvang van de oorspronkelijke aankoop van het aandelenbelang.
BNG	€ 192.671 (o.b.v. jaarrekening 2021)	De gemeente heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht op de in haar bezit zijnde aandelen (106.392 aandelen a € 2,50 nominaal). Via dit aandelenbezit wordt 0,2%-zeggenschap uitgeoefend op de besluitvorming van BNG.	€ 5,1 mrd. (o.b.v. jaarrekening 2021)	€ 144,0 mrd. (o.b.v. jaarrekening 2021)	Als aandeelhouder is de gemeente niet verantwoordelijk voor eventuele verliezen. Het enige risico dat wordt gelopen bedraagt de omvang van de oorspronkelijke aankoop van het aandelenbelang.

Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de visie van de gemeente op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen die in de begroting zijn opgenomen, en de wijze waarop het grondbeleid ten uitvoer wordt gebracht. Onder grondbeleid wordt verstaan het gehele instrumentarium dat de gemeente ter beschikking staat om ruimtelijke doelstellingen te realiseren. Het omvat alle strategieën van de gemeente rond het verwerven, beheren, bewerken en uitgeven van gronden. Het grondbeleid heeft grote invloed op en samenhang met de realisatie van de beleidstaken waaronder ruimtelijke ordening.

Visie en beleid

De nota 'Grondbeleid 2015-2019' is vastgesteld in oktober 2015 en de 'Grondprijnsbrief 2020' in februari 2020. Beide nota's zullen worden herzien in samenhang met invoering van de Omgevingswet. Het grondbeleid wordt uitgevoerd aan de hand van deze nota's. De nota grondbeleid schetst de uitgangspunten van het te voeren grondbeleid van de gemeente Wassenaar. De nota beschrijft onder andere de diverse grondbeleidsinstrumenten die de gemeente tot haar beschikking heeft en er worden concrete grondbeleidskeuzes gemaakt. Ook geeft het richtlijnen voor het "in de markt zetten" van in exploitatie te brengen gronden. De methoden van prijsbepaling voor de toekomstige functie van de te verkopen grond staan beschreven, met als doel een marktconforme prijs. Dit alles heeft tot doel het voeren van een transparant en eenduidig grondbeleid, en om het groene karakter van de gemeente zoveel als mogelijk te behouden en het bijzondere woon- en leefmilieu te beschermen. De grond en het vastgoed zijn voor het overgrote deel in bezit van andere partijen. Dat houdt in dat de gemeente voorwaarden stelt waaronder ontwikkelingen kunnen plaatsvinden zoals het verhalen van kosten.

Doelstellingen

Het voeren van het grondbeleid is geen doel op zich, maar een middel om maatschappelijke doelstellingen en ambities te realiseren. Door middel van het grondbeleid kan de gemeente haar invloed uitoefenen op de wijze waarop de grond wordt gebruikt. Grondbeleid is niet zonder financiële risico's. Hierover staat meer in de paragraaf weerstandsvermogen. Voor grondbeleid en grondexploitaties gelden de volgende doelstellingen:

- In de grondpolitiek zijn we ondersteunend (=facilitaire grondpolitiek);
- Risicomanagement van het grondbeleid en de uitvoering zijn volgens de grondprijnsbrief;
- We streven naar samenwerkingsvormen als actieve grondpolitiek noodzakelijk is;
- We willen vlot kunnen inspelen op marktontwikkelingen bij verwerving en uitgifte;
- Ons uitgangspunt is de (nog te actualiseren) grondprijnsbrief 2022-2024, waarbij we bij definitieve grondprijnsbepaling in principe marktconforme prijzen hanteren;
- We willen positief renderende, dan wel kostendekkende grondexploitaties en exploitatieovereenkomsten; en
- De kosten en opbrengsten die niet onder een grondexploitatie vallen en die zijn gemoeid met de uitvoering van het grondbeleid, komen ten laste en ten gunste van de algemene middelen (in verband met het ontbreken van een reserve grondexploitatie).

Activiteiten 2023

Jaarlijks stellen we een werkbudget Grondzaken beschikbaar om het grondbeleid te kunnen uitvoeren dat niet onder een grondexploitatie valt. Dit budget wordt onder andere gebruikt voor taxaties, informatiebetrekking van het kadaster, incidentele inschakeling van externe deskundigen, bodemonderzoeken en exploitatie en beheer van vastgoed dat tijdelijk in onze vastgoedportefeuille zit.

Kostenverhaal

De belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van kostenverhaal zijn:

- Bij lopende projecten en toekomstige ontwikkelplannen worden intentie- en anterieure overeenkomsten afgesloten waarbij het kostenverhaal (ook het wettelijk verplichte) is verankerd;
- Gemeentelijke grond onder de juiste voorwaarden en marktconforme prijs verkopen aan een ontwikkelaar én het kostenverhaal verzekeren door deze kosten te verrekenen in de grondprijs, dan wel separaat te verankeren in de privaatrechtelijke overeenkomst;
- Voor potentieel grotere initiatieven en/of projecten maakt gemeente Wassenaar, daar waar nodig, gebruik van een intentieovereenkomst. In deze intentieovereenkomst worden afspraken gemaakt over de samenwerking tussen een projectontwikkelaar/initiatiefnemer en de gemeente om een haalbaar project te kunnen realiseren, waarbij een aantal inhoudelijke punten worden verkend en besproken om te komen tot een haalbaar plan, zowel financieel als inhoudelijk. In deze periode wordt al een aanzienlijke inzet van de ambtelijke capaciteit gevraagd. Omdat kosten hierbij altijd voor de baten uitgaan, wordt hier structureel budget voor vrijgemaakt.

Financiële begroting

Uitgangspunten

Onderwerp	Begroting 2023	Begroting 2022
Salarissen De huidige cao loopt tot en met 1 januari 2023. De cao-onderhandelingen voor een nieuwe cao vanaf 2023 lopen momenteel. Op basis van de loonvoet lagere overheid zijn we uitgegaan van 2,4% voor 2023.	2,4 %	1,4 % (werkelijk 2,4%)
Leveringen derden Het indexpercentage voor prijsstijgingen is gebaseerd op het niveau van de geharmoniseerde consumentenprijsindex (hicp) uit het Centraal Economisch Plan 2022 van het CPB. Voor 2023 bedraagt deze naar verwachting 3,1%.	3,1 %	0 %
Subsidies Op 8 juni 2020 heeft de raad het nieuwe subsidiebeleid vastgesteld. Hierin is opgenomen dat het indexatiepercentage voor loon- en prijscompensatie of CAO-wijzigingen gelijk is aan het algemene indexatiepercentage dat in de gemeentelijke begroting wordt gehanteerd	Conform subsidieplan 2023	Conform subsidieplan 2022
Verbonden partijen De ramingen voor de verbonden partijen en deelnemingen gaan uit van de ingediende begrotingen.	ontwerp begroting GR 2023	ontwerp begroting GR 2022
Belastingen De aanpassing van de belastingen en rechten is gelijk aan het door het Centraal Economisch Planbureau geraamde inflatiepercentage. Het percentage geraamd in het Centraal Economisch Plan (CEP) 2022 bedraagt voor 2023 3,1% (geharmoniseerde consumentenprijsindex).	3,1%	1,4%
Omslagrente De omslagrente voor 2023 bedraagt na berekening net als in 2022 0%.	0%	0%
Algemene uitkering De algemene uitkering ramen wij in de begroting volgens de meicirculaire. Hier wordt u separaat over geïnformeerd.	Meicirculaire 2022	Meicirculaire 2021

Meerjarenbeeld 2023-2026

Tabel 11.1 - Financieel Meerjarenbeeld	(bedragen x € 1.000)	2023	2024	2025	2026
Primitieve begroting 2022-2025		710	941	379	324
Amendementen dd. 26 oktober 2021		-328	-328	-328	-328
Vastgestelde programmabegroting 2022-2025 incl. amendementen		382	613	51	-4
Structurele doorwerking Najaarsnota 2021		473	597	777	777
Raadsbesluit Restauratie De Paauw in 2022		-	-	-9	-9
Structurele doorwerking Voorjaarsnota 2022		-36	-12	-42	-53
Effect Accres Maartbrief 2022		806	1.587	1.829	707
Bevriezen opschalingskorting 2023-2025		493	660	832	-
Saldo voor Kaderbrief 2023		2.118	3.445	3.438	1.418
Kaderbrief 2023		-1.662	-2.273	-2.105	-2.470
Saldo na Kaderbrief 2023		456	1.172	1.333	-1.052
Meicirculaire 2022		2.427	2.053	2.552	1.418
Coalitieakkoord 2023		-2.491	-3.153	-3.073	-2.927
BEGROTINGSSALDO 2023-2026		392	72	812	-2.561

Het hierboven genoemde begrotingssaldo voor de jaren 2023 tot en met 2026 zijn inclusief incidentele baten en lasten. Om de structurele sluitendheid van de (meerjaren)begroting weer te geven worden de incidentele baten en lasten geëlimineerd uit dit begrotingssaldo in het volgende overzicht.

Tabel 11.2 - Presentatie structureel begrotingssaldo	2023	2024	2025	2026
Saldo baten en lasten	-108	-928	812	-2.561
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	500	1.000	-	-
Begrotingssaldo (A)	392	72	812	-2.561
Waarvan incidentele dekking uit reserves	500	1.000	-	-
Waarvan incidentele baten	1.020	-	-	-
Waarvan incidentele lasten	-1.892	-1.100	-	-
Saldo incidentele posten (B)	-372	-100	-	-
Structureel begrotingssaldo (verschil tussen A en B)	764	172	812	-2.561

De gemeente Wassenaar heeft een reëel en structureel sluitende begroting. Er is, met uitzondering van 2026, sprake van een voordelig structureel saldo.

Resultaat begroting 2023

Toelichting baten en lasten

Tabel 12.1 - Baten, lasten en saldo 2021-2023 per programma

Programma bedragen x € 1.000,- ("-"=nadeel/"+"= voordeel)	Rekening			Begroting			Begroting		
	2021			2022			2023		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
P1 Veiligheid en Handhaving	204	-3.274	-3.070	2.200	-5.353	-3.153	1.101	-4.427	-3.326
P2 Mens en Maatschappij	9.540	-32.357	-22.818	8.741	-33.113	-24.372	7.921	-33.826	-25.905
P3 Bestuur en middelen	49.441	-15.897	33.544	52.696	-18.217	34.479	57.588	-20.259	37.328
P4 Fysieke leefomgeving	2.965	-4.027	-1.061	1.811	-4.614	-2.803	1.501	-3.710	-2.209
P5 Natuur, klimaat en Mobiliteit	9.788	-15.461	-5.673	10.460	-17.447	-6.987	11.237	-17.233	-5.996
Saldo van baten en lasten	71.939	-71.016	922	75.907	-78.744	-2.837	79.347	-79.455	-108
Onttrekking aan reserves	6.180	0	0	5.932	0	0	500	0	0
Toevoeging aan reserves	0	-5.013	0	0	-2.545	0	0	0	0
Mutaties reserves	0	0	1.167	0	0	3.387	0	0	500
Geraamde resultaat programma	78.119	-76.029	2.090	81.839	-81.289	550	79.847	-79.455	392

Toelichting meerjarenperspectief

Tabel 12.2 - Meerjarenperspectief 2023-2026 per programma

Programma's bedragen x € 1.000,- ("-"=nadeel/"+"=voordeel)	Begroting			Begroting			Begroting			Begroting		
	2023			2024			2025			2026		
	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
P1 Veiligheid en Handhaving	1.101	-4.427	-3.326	101	-3.463	-3.362	101	-3.388	-3.287	101	-3.388	-3.287
P2 Mens en Maatschappij	7.921	-33.826	-25.905	7.762	-32.942	-25.180	7.745	-33.768	-26.023	7.745	-33.953	-26.208
P3 Bestuur en middelen	57.588	-20.259	37.328	57.026	-20.133	36.893	58.411	-20.053	38.358	55.293	-19.982	35.311
P4 Fysieke leefomgeving	1.501	-3.710	-2.209	1.489	-4.661	-3.172	1.489	-3.592	-2.102	1.489	-3.584	-2.094
P5 Natuur, klimaat en Mobiliteit	11.237	-17.233	-5.996	11.348	-17.454	-6.106	11.521	-17.655	-6.134	11.521	-17.804	-6.282
Saldo van baten en lasten	79.347	-79.455	-108	77.725	-78.653	-928	79.268	-78.455	812	76.149	-78.710	-2.561
Mutaties reserves												
P1 Veiligheid en Handhaving	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P2 Mens en Maatschappij	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P3 Bestuur en middelen	500	0	500	0	0	0	0	0	0	0	0	0
P4 Fysieke leefomgeving	0	0	0	1.000	0	1.000	0	0	0	0	0	0
P5 Natuur, klimaat en Mobiliteit	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal mutaties reserves	500	0	500	1.000	0	1.000	0	0	0	0	0	0
Geraamde resultaat	79.847	-79.455	392	78.725	-78.653	72	79.268	-78.455	812	76.149	-78.710	-2.561

Per saldo geeft 2023 na mutaties reserves een positief saldo van € 392.000. Exclusief reservemutaties is er sprake van een negatief saldo van € 108.000.

Incidentele baten en lasten

Tabel 12.3 - Incidentele baten en lasten 2023-2026 per programma

OMSCHRIJVING (bedragen x € 1.000)	LASTEN				BATEN			
	2023	2024	2025	2026	2023	2024	2025	2026
P1 Veiligheid en Handhaving								
Oekraïne opvang	1.000				1.000			
Overig	30							
P2 Mens en Maatschappij								
Transitiekosten sporthal	165							
Overig	30				20			
P3 Bestuur en Middelen								
Projectkosten Warenar	50							
P4 Fysieke leefomgeving								
Omgevingswet en Wkb	190	100						
Doorwerking Omgevingswet - projectkosten	150							
Sanering grond gemeentewerf		1.000						
Gemeentewerf onderzoek	70							
P5 Natuur, Klimaat en Mobiliteit								
Plan herinrichting dorpscentrum	67							
Parkeerbeleid	60							
Vaststelling Regionale Energiestrategie 2.0	50							
Overig	30							
Subtotaal incidenteel	1.892	1.100	-	-	1.020	-	-	-
Mutaties reserves								
Dekking Algemene reserve						1.000		
Dekking Reserve Reorganisatie					500			
Totaal incidenteel inclusief mutaties reserves	1.892	1.100	-	-	1.520	1.000	-	-
Saldo incidentele baten en lasten	372	100	-	-	-	-	-	-

Toelichting incidentele baten en lasten

Vooruitlopend op de aanpassing in de Financiële verordening per 1 januari 2023, waarin wordt opgenomen dat incidentele posten vanaf € 50.000 worden toegelicht, is de toelichting op bovenstaande posten als volgt:

Oekraïne opvang

Dit betreft alle kosten die betrekking hebben op de opvang van gevluchte bewoners uit Oekraïne. Voor alsnog gaan wij ervan uit dat dit alleen nog in het jaar 2023 zal plaatsvinden.

Transitiekosten sporthal

Het betreffen niet-activeerbare kosten die geen deel uitmaken van het investeringskrediet voor de te realiseren combisporthal aan de Dr. Mansveltkade, maar waarvoor een aparte transitie-overeenkomst met de Kieviten is gesloten voor de tussenliggende periode van sloop oude gebouw tot de openstelling van de nieuwe sporthal.

Projectkosten Warenar

Deze projectkosten hebben betrekking op het voornemen om de Warenar af te stoten.

Omgevingswet en Wkb en Doorwerking Omgevingswet - projectkosten

Door het invoeren van de Omgevingswet zullen deze invoeringskosten eenmalig worden gemaakt in 2023.

Sanering grond gemeentewerf en Gemeentewerf onderzoek

Op de grond van de gemeentewerf worden woningen gerealiseerd in de toekomst. Omdat de grond vervuild is dient hier onderzoek voor plaats te vinden en uiteindelijk sanering van de grond. Het onderzoek en de sanering zal één keer plaatsvinden. De dekking van de grondsanering van € 1.000.000 komt uit de algemene reserve.

Plan herinrichting dorpskern

Het betreft incidenteel budget voor projectleiding en aanvullende planvorming.

Parkeerbeleid

Dit betreffen onderzoekskosten waarbij gekeken wordt of het wenselijk is parkeerbelasting in te voeren binnen de gemeente. Aangezien nog niet zeker is of dit zijn doorgang vindt zijn deze kosten incidenteel opgenomen.

Vaststelling Regionale Energiestrategie 2.0

Het betreft incidenteel budget voor projectleiding.

Mutaties reserves per programma

Tabel 12.4 - Reservemutaties per programma

	Begroting 2023 (bedragen x € 1.000)	Begroting 2023 Onttrekking	Begroting 2023 Toevoeging	Begroting 2023 Mutaties
P1 Veiligheid en Handhaving		-	-	-
P2 Mens en Maatschappij		-	-	-
P3 Bestuur en Middelen	500	-	-	500
P4 Fysieke leefomgeving		-	-	-
P5 Natuur, Klimaat en Mobiliteit		-	-	-
Totaal mutaties reserves	500	-	-	500

Meerjarenbeeld mutaties reserves per programma

Progr.	Omschrijving (bedragen * € 1.000)	2023	2024	2025	2026
3	Opbouw budget nieuwe organisatie	500	-	-	-
4	Sanering gemeentewerf	-	1.000	-	-
Totaal (per saldo onttrekking)		500	1.000	-	-

Overzicht baten en lasten per taakveld

Tabel 12.5 - Baten en lasten per taakveld (én per programma)

Programma:P1 Veiligheid en Handhaving	Begroting 2023	Begroting 2023	Begroting 2023
Saldo van baten en lasten per taakveld	Baten	Lasten	Saldo
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	1.000.000	-3.438.570	-2.438.570
1.2 Openbare orde en veiligheid	100.962	-988.671	-887.709
Saldo van baten en lasten programma	1.100.962	-4.427.241	-3.326.279
Programma:P2 Mens en Maatschappij	Begroting 2023	Begroting 2023	Begroting 2023
Saldo van baten en lasten per taakveld	Baten	Lasten	Saldo
4.1 Openbaar basisonderwijs	0	-209.419	-209.419
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	522.798	-1.747.457	-1.224.659
5.1 Sportbeleid en activering	130.296	-431.140	-300.844
5.2 Sportaccommodaties	170.171	-1.470.607	-1.300.436
5.3 Cultuurpresent.,-prod.en-particip	54.915	-460.226	-405.311
5.4 Musea	0	0	0
5.6 Media	134.325	-748.622	-614.297
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	70.541	-1.531.823	-1.461.282
6.2 Toegang & eerstelijnsvoorzieningen	0	-1.756.160	-1.756.160
6.3 Inkomensregelingen	6.642.921	-8.976.722	-2.333.801
6.4 WSW en beschut werk	0	-1.094.789	-1.094.789
6.5 Arbeidsparticipatie	0	-1.262.713	-1.262.713
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	-899.617	-899.617
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	0	0	0
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	150.000	-1.511.216	-1.361.216
6.71b Begeleiding (WMO)	0	-1.163.735	-1.163.735
6.71c Dagbesteding (WMO)	0	0	0
6.71d Overige maatwerkarrangementen(WMO)	0	-463.529	-463.529
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	0	0	0
6.72a Jeugdhulp begeleiding	0	-626.500	-626.500
6.72b Jeugdhulp behandeling	0	-626.500	-626.500
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	0	-626.500	-626.500
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	0	-2.468.956	-2.468.956
6.73a Pleegzorg	0	-545.250	-545.250
6.73b Gezinsgericht	0	-545.250	-545.250
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	0	-581.574	-581.574
6.74a Jeugd beh. GGZ zonder verblijf	0	-545.250	-545.250
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ verblijf	0	-545.250	-545.250
6.74c Gesloten plaatsing	0	-719.250	-719.250
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	0	0	0
6.81a Beschermd wonen (WMO)	0	-450.540	-450.540
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang	0	0	0
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	0	0	0
6.82a Jeugdbescherming	0	-198.600	-198.600
6.82b Jeugdreclassering	0	0	0
7.1 Volksgezondheid	44.940	-1.618.964	-1.574.024
Saldo van baten en lasten programma	7.920.907	-33.826.159	-25.905.252
Programma:P3 Bestuur en middelen	Begroting 2023	Begroting 2023	Begroting 2023

Saldo van baten en lasten per taakveld	Baten	Lasten	Saldo
0.1 Bestuur	0	-1.691.983	-1.691.983
0.2 Burgerzaken	349.518	-922.202	-572.684
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	92.830	-320.680	-227.850
0.4 Overhead	3.199.329	-16.806.094	-13.606.765
0.5 Treasury	870.820	-14.732	856.088
0.61 OZB Woningen	10.176.680	-323.202	9.853.478
0.62 OZB Niet-Woningen	3.766.636	-60.729	3.705.907
0.64 Belastingen overig	423.732	-106.937	316.795
0.7 Alg uitk. & ov. uitk. gemeentefonds	38.708.002	0	38.708.002
0.8 Overige baten en lasten	0	-12.500	-12.500
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0
0.11 Resultaat rekening baten en lasten	0	0	0
Saldo van baten en lasten programma	57.587.547	-20.259.059	37.328.488
Programma:P4 Fysieke leefomgeving	Begroting 2023	Begroting 2023	Begroting 2023
Saldo van baten en lasten per taakveld	Baten	Lasten	Saldo
4.2 Onderwijshuisvesting	0	-1.111.641	-1.111.641
5.5 Cultureel erfgoed	4.550	-477.386	-472.836
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	63.833	-125.824	-61.991
8.1 Ruimte en leefomgeving	0	-945.901	-945.901
8.2 Grondexploitatie (niet bedr.terrein)	0	-30.678	-30.678
8.3 Wonen en bouwen	1.432.285	-1.018.167	414.118
Saldo van baten en lasten programma	1.500.668	-3.709.597	-2.208.929
Programma:P5 Natuur, klimaat en Mobiliteit	Begroting 2023	Begroting 2023	Begroting 2023
Saldo van baten en lasten per taakveld	Baten	Lasten	Saldo
2.1 Verkeer en vervoer	198.164	-4.685.858	-4.487.694
2.2 Parkeren	138.586	-366.583	-227.997
2.3 Recreatieve havens	26.679	-4.120	22.559
2.5 Openbaar vervoer	0	0	0
3.1 Economische ontwikkeling	0	-261.357	-261.357
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	103.907	-96.878	7.029
3.4 Economische promotie	2.429.905	-267.837	2.162.068
5.7 Openbaar groen, (openlucht)recreatie	179.869	-4.367.106	-4.187.237
7.2 Riolering	2.779.778	-1.952.293	827.485
7.3 Afval	5.380.072	-4.310.408	1.069.664
7.4 Milieubeheer	0	-920.935	-920.935
Saldo van baten en lasten programma	11.236.960	-17.233.375	-5.996.415
Saldo van baten en lasten alle programma's	79.347.044	-79.455.431	-108.387
Reserves	Onttrekking	Toevoeging	Mutaties
P1 Veiligheid en Handhaving	0	0	0
P2 Mens en Maatschappij	0	0	0
P3 Bestuur en middelen	500.000	0	500.000
P4 Fysieke leefomgeving	0	0	0
P5 Natuur, klimaat en Mobiliteit	0	0	0
Mutaties reserves	500.000	0	500.000
Geraamde resultaat	Baten	Lasten	Saldo
Geraamde resultaat	79.847.044	-79.455.431	391.613

Bijlagen

Reserves en voorzieningen

Tabel 12.6 - Overzicht reserves en voorzieningen

Overzicht reserves 2022-2026 december	Begroting 2022	Vermeerde- ringen 2023	Verminde- ringen 2023	Begroting 2023	Vermeerde- ringen 2024	Verminde- ringen 2024	Begroting 2024	Vermeerde- ringen 2025	Verminde- ringen 2025	Begroting 2025	Vermeerde- ringen 2026	Verminde- ringen 2026	Begroting 2026
Algemene reserves													
Algemene reserve (vrij besteedbaar)	41.734	0	0	41.734	0	-1.000	40.734	0	0	40.734	0	0	40.734
Algemene reserve weerstandsvormogen	8.000	0	0	8.000	0	0	8.000	0	0	8.000	0	0	8.000
Totaal algemene reserves	49.734	0	0	49.734	0	-1.000	48.734	0	0	48.734	0	0	48.734
Bestemmingreserves													
BR volkshuisvesting en duurzaamh.	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271	0	0	271
BR kunstopdrachten	44	0	0	44	0	0	44	0	0	44	0	0	44
BR Groene buffer	118	0	0	118	0	0	118	0	0	118	0	0	118
BR uitvoering Sociaal domein	708	0	0	708	0	0	708	0	0	708	0	0	708
BR invest sport (beg 17)	118	0	0	118	0	0	118	0	0	118	0	0	118
BR invoering omgevingswet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BR verkeersprojecten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BR egalisatie omgevingsvergunningen	1.653	0	0	1.653	0	0	1.653	0	0	1.653	0	0	1.653
BR grote projecten	2.549	0	0	2.549	0	0	2.549	0	0	2.549	0	0	2.549
BR Groencompensatie Amerikaans Ambassade	483	0	0	483	0	0	483	0	0	483	0	0	483
BR Transitievisies Klimaatakkoord	35	0	0	35	0	0	35	0	0	35	0	0	35
BR Reorganisatie	1.386	0	-500	886	0	0	886	0	0	886	0	0	886
Totaal bestemmingreserves	7.364	0	-500	6.864	0	0	6.864	0	0	6.864	0	0	6.864
Totaal reserves	57.097	0	-500	56.597	0	-1.000	55.597	0	0	55.597	0	0	55.597

Overzicht voorzieningen 2022-2026 december	Begroting 2022	Vermeerde- ringen 2023	Verminde- ringen 2023	Begroting 2023	Vermeerde- ringen 2024	Verminde- ringen 2024	Begroting 2024	Vermeerde- ringen 2025	Verminde- ringen 2025	Begroting 2025	Vermeerde- ringen 2026	Verminde- ringen 2026	Begroting 2026
Voorzieningen verplichtingen, verliezen													
Voorz. wachtgeld+pensioenen wethouders	1.150	19	-29	1.141	19	-10	1.150	19	0	1.169	19	0	1.188
Vz warme overdr. reg.overh.buitenonderh.	150	0	0	150	0	0	150	0	0	150	0	0	150
Totaal voorzieningen voor verplichtingen, verliezen	1.300	19	-29	1.290	19	-10	1.300	19	0	1.319	19	0	1.338
Voorzieningen voor risico's													
Totaal voorzieningen voor risico's	1.300	19	-29	1.290	19	-10	1.300	19	0	1.319	19	0	1.338
Onderhoudsegalisatievoorzieningen													
Voorz. vastgoed	1.494	1.024	-947	1.571	1.024	-1.502	1.094	1.024	-654	1.464	1.024	-1.133	1.355
Voorz. onderhoud wegen	3.585	1.281	-2.500	2.366	1.341	-740	2.967	1.341	-720	3.588	1.341	-800	4.129
Voorz. onderhoud bruggen	99	79	-40	138	84	-45	177	84	-90	171	84	-10	245
Voorz. onderhoud openbare verlichting	638	258	-199	697	268	-312	652	268	-461	459	268	-226	500
Voorz. onderh. verkeersregelinstallaties	950	121	0	1.071	121	-126	1.066	121	-207	981	121	-107	995
Voorz. onderhoud waterwegen	118	72	-30	160	82	0	241	82	0	323	82	0	404
Voorz. onderhoud speeltoestellen	344	153	-164	333	166	-183	316	166	-173	309	166	-186	289
Voorz. onderh. en aanpass. gymnastieklok	150	56	0	206	56	0	262	56	0	318	56	0	374
Gevelfonds subsidie pandeigenaren	76	0	0	76	0	0	76	0	0	76	0	0	76
Totaal onderhoudsegalisatievoorzieningen	7.454	3.044	-3.881	6.617	3.141	-2.906	6.852	3.141	-2.305	7.689	3.141	-2.463	8.368
Voorziening toek.verv.inv.heffing													
Spaarvoorziening riolering	10.652	637	-1.025	10.264	637	-469	10.432	637	-487	10.582	637	-637	10.583
Egalisatievoorziening riolering	0	34	0	34	34	0	68	34	0	102	34	0	136
Egalisatievoorziening afval	236	0	0	236	0	0	236	0	0	236	0	0	236
Totaal voorziening toek.verv.inv.heffing	10.888	671	-1.025	10.534	671	-469	10.736	671	-487	10.920	671	-637	10.955
Totaal Voorzieningen	19.642	3.734	-4.934	18.441	3.832	-3.385	18.888	3.832	-2.792	19.928	3.832	-3.100	20.660